

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Editos Raugalytės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Komercinių paslapčių teisinės apsaugos ypatumai

Vadovas: lekt. dr. Stasys Drazdauskas

Recenzentė: lekt. Eglė Lauraitytė

Vilnius
2016

TURINYS

IŽANGA	2
1. BENDRIEJI KOMERCINIŲ PASLAPČIŲ SAMPRATOS ASPEKTAI	7
1.1. Komercinių paslapčių sampratos nevienareikšmiškumas	7
1.1.1. Komercinių paslapčių įtvirtinimas TRIPS	8
1.1.2. Komercinių paslapčių samprata Lietuvos Respublikoje	11
1.1.3. Komercinė paslaptis vs. konfidenciali informacija: naujas požiūris pagal LAT praktiką	16
1.1.4. Komercinių paslapčių sampratos vienodinimas ES lygiu	18
1.2. Vieta teisės sistemoje. Komercinių paslapčių ir intelektinės nuosavybės santykis	19
2. KOMERCINIŲ PASLAPČIŲ TEISINĖ APSAUGA	25
2.1. Lietuvos Respublikos teisės aktų suteikiama apsauga	25
2.1.1. Komercinių paslapčių apsauga Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse	25
2.1.2. Komercinių paslapčių apsauga Lietuvos Respublikos darbo kodekse ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso projekte	34
2.1.3. Komercinių paslapčių apsauga Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme. Komercinių paslapčių ir konkurencijos teisės santykis	40
2.2. Apsauga peržengianti Lietuvos Respublikos valstybės sienas	45
2.2.1. TRIPS	45
2.2.2. UTSA	47
2.2.3. Europos Sąjungos valstybių narių pavyzdžiai: Prancūzija, Vokietija	47
2.3. Apsauga bendrovės viduje	51
3. KOMERCINIŲ PASLAPČIŲ APSAUGOS PERSPEKTYVOS	53
3.1. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos komercinių paslapčių apsaugai	53
3.2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos projektas	55
3.3. Įtaka Lietuvos Respublikos teisei bazei	57
IŠVADOS	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
SANTRAUKA	70
SUMMARY	71

IŽANGA

Temos aktualumas. Tyrimo aktualumas pateikiamas žemiau dėstomų esminių faktų, problemų ir naujo siūlomo teisinio reguliavimo Europos Sąjungos (toliau – **ES**) lygiu pagrindu.

Pirma, informacijos slaptumas yra verslo kuriamų inovacijų pagrindas. ES valstybės narės komercines paslaptis vertina kaip labai svarbias dėl jų suteikiamo konkurencinio pranašumo bei teigiamos įtakos bendrovių augimui¹. Ekonominę vertę turinčia informacija yra pagrįstas daugelio įmonių kapitalas, kuris dažnai sudaro didžiausią dalį bendrovių turto. Kai kuriose šalyse, pvz., Švedijoje, Didžiojoje Britanijoje investicijos į minėtą žiniomis grįstą kapitalą dažnai viršija investicijas į fizinį kapitalą².

Naujausi Europos Komisijos (toliau – **EK**) tyrimo rezultatai parodė, jog ES bendrovės, nepriklausomai nuo jų dydžio ar ekonominio sektoriaus, komercines paslaptis vertina kaip tiek pat svarbias ar svarbesnes už patentus ar kitas intelektinės nuosavybės teises. *Start up* bendrovės ekonomiškai svarbią informaciją taip pat renkasi saugoti komercine paslaptimi. 86 proc. tyrime dalyvavusių ES bendrovių bei tyrimų institucijų komercines paslaptis laiko itin reikšmingu įrankiu joms padedančiu apsaugoti vertingą informaciją. Verslo subjektai nurodo, jog jie nukenčia nuo komercinių paslapčių pasisavinimo³.

Antra, remiantis aukščiau nurodytų argumentų pagrindu teigtina, jog komercinių paslapčių apsaugos būtinybė aktuali bei akivaizdi, tačiau Lietuvos Respublikos (toliau – **LR**) teisinis reguliavimas šioje srityje nekinta. LR Seime iniciatyvų dėl specialaus norminio teisės akto, kuris galioja pvz., Švedijoje, komercinių paslapčių apsaugos srityje priėmimo ar dabar galiojančių įstatymų pakeitimų – nepateikta. Normos, reguliuojančios komercinių paslapčių institutą, išdėstytos keliuose LR teisės aktuose, jos, galimai, apimties bei turinio prasme nėra išsamios ir pakankamos tinkamai apsaugai užtikrinti, todėl kelia klausimą dėl komercinių paslapčių apsaugos efektyvumo bei reikalauja papildomo tyrimo. Temos aktualumą taip pat pagrindžia naujausia kasacinio teismo praktika – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – **LAT** arba **kasacinis teismas**) 2016 m. vasario 05 d. nutartimi, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, pateikė itin reikšmingus išaiškinimus konkrečiais komercinių paslapčių klausimais (pvz., sampratos

¹ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos tarnybų poveikio vertinimo darbinis dokumentas. Pridedama prie dokumento: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, SWD/2013/0472 galutinis, p. 145 (European Commission staff working document impact assessment. Accompanying the document: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, SWD (2013) 471 final, adopted on 28 November 2013, p. 145) [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013SC0471&from=en>.

² *Ibid.*, 1, p. 14.

³ *Ibid.*, 1, p. 6, 14, 145-150, 155-164.

formalieji požymiai, santykis su konfidencialia informacija, pareigos saugoti komercinę paslaptį sukeliama teisinių pasekmių atribojimas nuo nekonkuravimo susitarimų sukeliama teisinių pasekmių), kurie ne tik papildo jau susiformavusią teismų praktiką, bet tam tikrose dalyse ją keičia. Darbo temos prasme svarbiausia tai, jog LAT pirmą kartą išsamiau analizavo LR civilinio kodekso 1.116 str., reglamentuojantį komercinių paslapčių apsaugą, todėl santykyje su tiriamąja tema reikalinga ir atlikta minėto straipsnio sudėties analizė (taip pat minėtos LAT nutarties išaiškinimų analizė) kartu vertinant reguliavimo išsamumą bei suteikiamos apsaugos komercinėms paslaptims efektyvumą.

Trečia, ES valstybių narių teisinė bazė komercinių paslapčių apsaugos srityje nevienoda. Narės vengia kurti tarpusavio verslo santykius, kadangi unifikuoto reguliavimo nebuvimas sudaro pagrindą abejoti komercinių paslapčių išsaugojimu. Tai lemia inovacijų diegimo stabdymą, vidaus rinkos susiskaldymą. Valstybių narių bendrovių – komercinių paslapčių savininkų – efektyvios, unifikuotos apsaugos slaptai informacijai suteikimo tikslu 2013 m. lapkričio 28 d. EK priėmė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo (toliau – **Direktyva**)⁴. Remiantis Europos Parlamento pranešimu spaudai, Europos Tarybos nuolatinių atstovų komitetas balsavo ir susitarė dėl galutinio direktyvos teksto, t.y. direktyvos projekto (toliau – **Direktyvos projektas**)⁵, kurį 2016 m. balandžio mėn. planuojama teikti Europos Parlamentui pirmajam svarstymui⁶.

Tikslas. Šio mokslinio darbo tikslas – išanalizuoti komercinių paslapčių apsaugos ypatumus trimis aspektais: *pirma*, LR teisės aktų suteikiamos apsaugos aspektu; *antra*, apsaugos, peržengiančios LR valstybės sienas, aspektu pasirinktų sutarčių (TRIPS, UTSA), užsienio valstybių (Prancūzija, Vokietija) teisinio reguliavimo pagrindu; *trečia*, Direktyvos, Direktyvos projekto suteikiamos apsaugos aspektu, visais trimis atvejais

⁴ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, COM/2013/0813, galutinis, 2013/0402 (COD) (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM/2013/0813, final, 2013/0402 (COD), adopted on 28 November 2013) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013PC0813&from=EN>.

⁵ 2015 m. gruodžio 18 d. pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, 2013/0402 (COD) (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, 2013/0402 (COD), adopted on 18 December 2015) [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15382-2015-REV-1/en/pdf>.

⁶ Europos Parlamento pranešimai spaudai [interaktyvus; žiūrėta: 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20160126IPR11511/Trade-secrets-EPCouncil-deal-backed-by-Legal-Affairs-Committee>. <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/15-trade-secrets-protection/>. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20151215IPR07674+0+DOC+XML+V0//EN>.

kartu atitinkamai analizuojant teisės doktriną, teismų praktiką, ES tyrimus, įvertinant Direktyvos, Direktyvos projekto esminius skirtumus bei abiejų aktų įtaką LR teisinei bazei.

Tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

pirma, remiantis nacionaliniais bei tarptautiniais teisės aktais (pvz., TRIPS) ištirti komercinių paslapčių ir intelektinės nuosavybės teisės santykį nustatant, ar komercinėms paslaptims garantuojama tokia pati apsauga kaip intelektinės nuosavybės teisėms (ar komercinės paslaptys pasižymi konceptualiomis išimtinėmis teisėmis);

antra, išanalizuoti LR teisės aktų (LR civilinis kodeksas, LR darbo kodeksas bei LR darbo kodekso projektas, LR konkurencijos įstatymas) komercinėms paslaptims suteikiamos apsaugos efektyvumą įvertinant reguliavimo pakankamumą – esminių normų sudėties tikslumą, aiškumą, taip pat teisių gynimo priemonių taikymo galimybes.

trečia, ištirti pasirinktų sutarčių (TRIPS, UTSA) bei užsienio valstybių (Prancūzijos, Vokietijos) reguliavimą komercinių paslapčių apsaugos srityje atskleidžiant vieningos apsaugos nebuvimą;

ketvirta, išanalizuoti ES iniciatyvas dėl vieningos komercinių paslapčių apsaugos sukūrimo, t. y. atlikti Direktyvos, Direktyvos projekto analizę, išryškinant esminius aspektus komercinių paslapčių apsaugai užtikrinti, nustatant svarbiausius minėtų dokumentų skirtumus bei priėmimo ir įgyvendinimo LR teisės sistemoje atveju – ištirti įtaką LR teisėms aktams, t. y. nustatyti, ar šiuo metu galiojantis reguliavimas turėtų būti keičiamas ir kokių lygiu.

Objektas. Darbo objektu laikoma komercinių paslapčių apsaugos nacionalinio (konkrečių teisės aktų nuostatų analizė), tarptautinio (pasirinktų sutarčių analizė, užsienio valstybių reguliavimo analizė) reglamentavimo bei ES siūlomų iniciatyvų (Direktyvos, Direktyvos projekto tyrimas) dėl komercinių paslapčių apsaugos unifیکavimo analizė.

Pirmoje darbo dalyje tiriami komercinių paslapčių požymiai analizuojant LAT praktiką, TRIPS sutartį, kuri pirmoji tarptautiniu lygiu įtvirtino komercinių paslapčių apsaugą, numatė komercinių paslapčių bruožus. Pateikiamas ir analizuojamas naujas LAT 2016 m. vasario 05 d. nutartimi (c.b. Nr. 3K-7-6-706/2016), suformuotas išaiškinimas dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios informacijos atribojimo. Taip pat analizuojami intelektinės nuosavybės ir komercinių paslapčių santykio klausimai išimtinių teisių aspektu tiriant TRIPS, Roma II bei nacionalinius teisės aktus. Šie aspektai reikšmingi, nes būtina žinoti, kokia informacija laikoma komercine paslaptimi, o taip pat, ar informacijos savininkui suteikiama išimtinių teisių apsauga ir tik tada imtis atitinkamų priemonių jos apsaugojimui.

Antroje dalyje didelis dėmesys skiriamas komercinių paslapčių apsaugai tarptautinio (TRIPS) bei nacionalinių teisės aktų aspektu, o taip pat pasirinktų valstybių teisinio reguliavimo aspektu. Analizuojamos LR įstatymų (pagrindinis dėmesys skiriamas LR civiliniam kodeksui, kaip esminiam teisės aktui komercinių paslapčių apsaugos srityje, taip pat tiriamas LR konkurencijos įstatymas, LR darbo kodeksas bei jo projektas) nuostatos, susijusios su komercinėmis paslaptimis, tiriamas ir vertinamas jų normų turinys, tikslumas, suteikiamos apsaugos efektyvumas, vertinamas teisių gynimo priemonių pakankumas. Lyginant su LR reguliavimu tiriama TRIPS, UTSA komercinėms paslaptis suteikiama apsauga, įskaitant teisių gynimo priemones. Taip pat analizuojama Vokietijos ir Prancūzijos teisinė bazė komercinių paslapčių apsaugos srityje. Atsižvelgiant į tai, jog komercinių paslapčių apsauga tiesiogiai susijusi ir su bendrovės veiksmis, pateikiami praktiniai patarimai, kurie bendrovėms padės pasirūpinti informacijos išsaugojimu.

Trečiojoje darbo dalyje tiriami ES dokumentai, kurių priėmimo atveju komercinių paslapčių institutas tarp valstybių narių privalės būti unifikuojamas. Analizuojama Direktyva, Direktyvos projektas išryškinant svarbiausius aspektus, garantuojančius efektyvią komercinių paslapčių apsaugą. Lyginamuoju aspektu įvertinus abu dokumentus išskiriami esminiai jų skirtumai. Įvertinama dokumentų įtaka LR reguliavimui komercinių paslapčių apsaugos srityje, pateikiamos išvados dėl jų įgyvendinimo bei nacionalinio reguliavimo keitimo.

Siekiant tiksliai apibrėžti temos nagrinėjimo ribas, pažymėtina, jog šiame darbe analizuojamos teisės aktų normos, susijusios su komercinių paslapčių apsauga, laikomos esminėmis, todėl kitos, kuriose komercinės paslaptys nors ir yra minimos, tačiau nėra vertinamos kaip reikšmingai prisidedančios prie šio darbo tikslo, todėl neaptariamoms. Baudžiamosios teisės normos, kuriose minimos komercinės paslaptys, neanalizuojamos, kadangi tai viešosios teisės tyrimo dalykas. TRIPS bei UTSA tiriami ne vienoje darbo dalyje (1.1, 2.2 dalys), kadangi skirtingose dalyse analizuojami skirtingi, pagal atitinkamas darbo dalis susiję minėtų dokumentų aspektai. Prancūzijos ir Vokietijos pasirinkimas sąlygotas siekio atskleisti unifikuotos komercinių paslapčių apsaugos ES nebuvimą jį iliustruojant minėtų valstybių narių pavyzdžiu. Minėtos valstybės yra vienos iš geriausiai įrodančių teisinio reguliavimo skirtumus ES valstybėse narėse.

Metodai. Darbo tikslui įgyvendinti pasirinkti tokie metodai: *lyginamasis* – jo pagalba išanalizuotas LR bei Vokietijos, Prancūzijos įstatyminis reguliavimas, taip pat kitų teisės aktų suteikiama apsauga komercinių paslapčių apsaugos srityje. Remiantis EK tyrimais ir lyginant juos su nacionaliniu reguliavimu, metodas parodė teisinių bazių skirtumus. Jis

taip pat naudotas turint tikslą ištirti ir įvertinti Direktyvą bei Direktyvos projektą, pateikti jų tarpusavio skirtumus bei nustatyti abiejų dokumentų įtaką LR teisinei bazei. Metodas taip pat padėjo įvertinti komercinių paslapčių apsaugos instituto pasikeitimus LR darbo kodekso projekto priėmimo atveju. Be to, jo pagalba išaiškinti komercinių paslapčių ir intelektinės nuosavybės skirtumai lyginant nacionalinius teisės aktus bei LR ir užsienio autorių pozicijas. *Sisteminis* metodas naudotas visapusiško šio darbo temos atskleidimo tikslu. Sistemine nacionalinių teisės aktų, LR, užsienio valstybių praktikos analizė padėjo atskleisti teisės normų komercinių paslapčių srityje turinio, jų taikymo ir aiškinimo problematiką, suformuoti išvadas dėl komercinių paslapčių apsaugos efektyvumo. Sisteminiis požiūris į tarptautinius teisės aktus (pvz., TRIPS), Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, Prancūzijos, Vokietijos įstatymų bazę, Direktyvą, Direktyvos projektą padėjo įvertinti komercinių paslapčių apsaugos nevienareikšmiškumą, unifikuotos apsaugos teigiamus aspektus. *Lingvistinis ir loginis* metodai naudoti atliekant nacionalinių bei užsienio teisės aktų normų analizę, aiškinantis jų struktūrą, tikslus, santykį su kitomis normomis bei įgyvendinant visus darbo uždavinius.

Originalumas (naujumas). Komercinių paslapčių apsauga nei LR, nei užsienio autorių plačiai neanalizuota ir reikalauja papildomo tyrimo, kadangi: *pirma*, komercinių paslapčių apsaugos srityje nebuvo taip išsamiai tirtas nacionalinių teisės aktų reguliavimas, pvz., *G. Surblytės* straipsnyje⁷ analizuojami skirtingi teisės aktai, tačiau nepateikiama konkreti jų normų analizė, o vertinami atsakomybės už neteisėtus komercinių paslapčių atžvilgiu veiksmus klausimai pagal skirtingas atsakomybės rūšis; *antra*, iki šiol nebuvo analizuota LAT 2016 m. vasario 05 d. nutartis (c.b. Nr. 3K-7-6-706/2016); *trečia*, nėra atlikta Direktyvos, Direktyvos projekto analizė, įtaka komercinių paslapčių apsaugos efektyvumui ar LR teisės aktams.

Šaltiniai. Rašant mokslinį darbą daugiausia remtasi nacionaliniais teisės aktais, LR ir užsienio valstybių teismų praktika, doktrina, taip pat EK tyrimais. Analizuoti lietuvių ir užsienio autorių darbai, iš kurių paminėtini: *G. Siurblytės* daktaro disertacija „The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond“, *CORREA, C., M.* „Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a Commentary on the TRIPS agreement“, *DUSTON T., ROSS T.* „Intellectual property protection for trade secrets and know-how“, kadangi padėjo visapusiškai atsakyti į darbe keliamus uždavinius.

⁷ SURBLYTĖ, G. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3.

1. BENDRIEJI KOMERCINIŲ PASLAPČIŲ SAMPRATOS ASPEKTAI

1.1. Komercinių paslapčių sampratos nevienareikšmiškumas

Komercinės paslaptys, kaip intelektualinis turtas, laikomos XXI a. žinių ekonomikos varomąja jėga⁸, kuri verslui dažnai pati svarbiausia, todėl turi būti efektyviai apsaugota. Norint apsaugoti komercinę paslaptį sudarančią informaciją, visų pirma, reikia žinoti, kokiems objektams ir kokio lygio apsauga gali būti taikoma. Todėl, visų pirma, reikia iširti komercinių paslapčių sampratą.

Komercinių paslapčių samprata skirtingose šalyse varijuoja, t. y. valstybės turi savitą slaptos informacijos apibrėžimą, pvz., Šveicarija naudoja tiek verslo paslapčių (angl. *business secrets*), tiek ir gamybos paslapčių (angl. *manufacturing secrets*) terminą⁹, Prancūzija be minėtų gamybos paslapčių papildomai vartoja konfidencialios informacijos (angl. *confidential information*) bei *know – how* terminus¹⁰. Komercinių paslapčių sampratos įtvirtinimas bei apsaugos sureguliuojimas viename konkrečios valstybės teisės akte yra daugiau išimtis, o ne taisyklė, kadangi beveik visos ES valstybės narės tokį reguliavimą patiki ne specialioms, išimtai komercinių paslapčių apsaugai skirtiems teisės aktams, bet daugiausia įtraukia į skirtingų teisės šakų aktus ar vysto išimtinai teismų praktikoje¹¹. Konkreti įstatyminė sąvoka gali būti įtvirtinta civiliniame kodekse, kaip tai numatyta, pvz., Vengrijoje, ar Pramoninės nuosavybės kodeksuose (angl. *Codes of Industrial Property*), kaip pasirinko, pvz., Portugalija, Italija¹². Ji taip pat gali būti sutinkama ir konkurenciją reglamentuojančiuose įstatymuose (Bulgarija, Čekija, Graikija, Lenkija, Slovakija)¹³. Be to, netgi ir konkrečios vienos valstybės komercinių paslapčių samprata (įskaitant kitus susijusius klausimus) pateikiama keliuose teisės aktuose, o tai

⁸ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, COM/2013/0813, galutinis, 2013/0402 (COD), p. 3 (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM/2013/0813, final, 2013/0402 (COD), adopted on 28 November 2013, p. 3) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013PC0813&from=EN>.

⁹ Šveicarijos baudžiamasis kodeksas, 162 str. [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201501010000/311.0.pdf>.

¹⁰ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 60.

¹¹ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 23 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 23) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

¹² 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos tarnybų poveikio vertinimo darbinis dokumentas. Pridedama prie dokumento: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, SWD/2013/0472 galutinis, p. 195 (European Commission staff working document impact assessment. Accompanying the document: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, SWD (2013) 471 final, adopted on 28 November 2013, p. 195) [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013SC0471&from=en>.

¹³ *Ibid.*, 11, p. 5.

neprisideda prie vieningos komercinės paslapties koncepcijos¹⁴. Taigi ES lygiu nėra valstybės, išskyrus Švediją, kurioje komercinės paslaptys būtų reguliuojamos išimtinai vieno specialaus teisės akto¹⁵. Švedijos Komercinių paslapčių apsaugos įstatymas (angl. *Act on the Protection of Trade Secrets*) (toliau – **Įstatymas**) aiškiai įtvirtina komercinės paslapties sampratą, numato baudžiamąją atsakomybę (bauda arba laisvės atėmimas) už komercinį šnipinėjimą ir neteisėtą komercinių paslapčių naudojimą bei civilinę atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl neteisėto komercinės paslapties naudojimo ar atskleidimo. Pažymėtina, jog netgi 16 (šešiolikoje)¹⁶ ES valstybių narių formalus (įstatyminis) komercinės paslapties apibrėžimas apskritai nėra numatytas – sąvoka yra kildinama ir aiškinama remiantis teismų praktika ir doktrina¹⁷.

Kalbant ne apie ES šalis, pvz., Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – **JAV**) pirmasis bandymas sureguliuoti komercinės paslaptis buvo Vieningo komercinių paslapčių įstatymo (angl. *Uniform Trade Secrets Act*) (toliau – **UTSA**) 1979 m. priėmimas (pataisos priimtos 1985 m.¹⁸). UTSA svarbą įrodo tai, jog iki šios dienos įstatymą, su tam tikrais jo pakeitimais, pritaikant savai sistemai yra priėmusios beveik visos JAV valstijos, išskyrus Niujorką ir Masačiusetsą¹⁹. UTSA, be kita ko, numato vienas iš svarbiausių sąvokų komercinių paslapčių apsaugos srityje (pvz., pasisavinimas (angl. *misappropriation*), neteisėti būdai (angl. *improper means*)²⁰), įskaitant patį komercinių paslapčių apibrėžimą. Už Europos ribų, be JAV UTSA, įstatyminį apibrėžimą yra įtvirtinusi, pvz. Japonija, Apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos įstatyme (angl. *Unfair Competition Prevention Act*)²¹.

Akivaizdu, jog komercinių paslapčių sampratos nustatymas yra valstybės prerogatyva, todėl absoliučiai vieningas apibrėžimas neegzistuoja.

1.1.1. Komercinių paslapčių įtvirtinimas TRIPS

Komercinių paslapčių institutas tarptautinėje erdvėje svarbus. Tokio lygio reguliavimui pradžia davė 1994 m. Pasaulio Prekybos Organizacijos (angl. *World Trade Organisation*)

¹⁴ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 4 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 4) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

¹⁵ *Ibid.*, 14, p. 20, 23.

¹⁶ Airija, Austrija, Belgija, Danija, Estija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Latvija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Prancūzija, Rumunija, Suomija, Vokietija.

¹⁷ *Ibid.*, 14, p. 5.

¹⁸ Nuoroda per internetą: <http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Trade%20Secrets%20Act>.

¹⁹ YEH, B. T. *Protection of Trade Secrets: Overview of Current Law and Legislation*. Congressional Research Service: 5 September 2014, p. 6. [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.fas.org/sgp/crs/secretary/R43714.pdf>.

²⁰ Vieningas Komercinių Paslapčių Įstatymas su 1985 m. pakeitimais, sk. 1, p. 2, 4 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.uniformlaws.org/shared/docs/trade%20secrets/utsa_final_85.pdf.

²¹ *Ibid.*, 14, p. 26.

(toliau – **WTO**) priimta Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (angl. *Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Rights*) (toliau – **TRIPS**). Prie sutarties prisijungė ir LR tapdama WTO nare. Tai pirmoji tarptautinė sutartis skirta intelektinės nuosavybės objektų, įskaitant komercines paslaptis, apsaugai – kitos intelektinės nuosavybės teisės iki TRIPS priėmimo buvo saugomos ankščiau priimtomis sutartimis, t. y. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (toliau – **Paryžiaus konvencija**)²², Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos²³, tačiau jose komercinių paslapčių apsauga nenumatyta. TRIPS suteikia minimalią apsaugą, o valstybių narių įstatymuose gali būti nustatyta ir didesnė apsauga sutartyje numatytų institutų atžvilgiu (TRIPS 1 str.). Daugumoje valstybių iki TRIPS priėmimo komercinės paslaptys buvo saugomos pagal teismų praktikos taisyklės arba nesąžiningos konkurencijos normas²⁴. TRIPS laikoma svarbiausia sutartimi intelektinės nuosavybės srityje²⁵, o komercinių paslapčių joje įtvirtinimas buvo reikšminga naujovė – tarptautinio lygio apsaugos suteikimas parodė, jog jos užima esminį vaidmenį.

TRIPS aktuali, svarbi dar ir todėl, kad slaptos informacijos reguliavimas pasižymi tam tikra specifika: *pirma*, TRIPS vartoja ne įprastą komercinių paslapčių (angl. *trade secrets*), o neatskleistos informacijos (angl. *undisclosed information*) terminą. To priežastis – siekis išvengti nuorodų į bet kurią iš teisės sistemų, kuriose sąvokos *trade secrets, know – how, confidential information* gali skirtis²⁶. Taigi skirtingų terminų naudojimas neturi įtakos komercinių paslapčių sampratos aiškinimui – informacija bus saugoma ir laikoma komercine paslaptimi, jei atitiks *undisclosed information* sampratos požymius; *antra*, pateikia komercinių paslapčių sąvoką pagal kurią išskiriami trys komercinių paslapčių požymiai: (1) slaptumas; (2) komercinė vertė (įgyta dėl slaptumo); (3) protingos pastangos išsaugoti informacijos slaptumą. Informacija, atitinkanti visus šiuos požymius laikoma komercine paslaptimi. Sąlyginai galima teigti, jog po TRIPS priėmimo trys minėtos sąlygos tapo visuotinai pripažįstamu komercinės paslaptis apibūdinančiu standartu. Žinoma, tai neleidžia tvirtinti, jog galioja vieninga komercinių paslapčių samprata, kadangi skirtingose valstybėse požymiai interpretuojami nevienodai. ES lygiu TRIPS įtvirtintas komercinių paslapčių apibrėžimas valstybių narių teisės aktuose ir/arba teismų praktikoje pripažįstamas tik su tam tikromis išlygomis. Nedaugelis

²² Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75-1796.

²³ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 40-988.

²⁴ Conference on Trade and development. *Resource Book on TRIPS and Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 522 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iprsonline.org/unctadictsd/ResourceBookIndex.htm>.

²⁵ TRITTON, G., et al. *Intellectual property in Europe*. London: Sweet and Maxwell, 2008, p. 51.

²⁶ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 20, 21.

ES valstybių narių yra pripažinusios ir visiškai perkėlusios TRIPS komercinių paslapčių definiciją į savo teisės aktus, o tyrimo EK išvados parodė, jog komercinių paslapčių nuostata iš TRIPS nebuvo visiškai įgyvendinta arba buvo įgyvendinta skirtingai²⁷; *trečia*, įdomus aspektas, jog pagal TRIPS 1 str. 2 d. neatskleista informacija laikytina intelektinės nuosavybės kategorija, tačiau tai *per se* nereiškia komercinių paslapčių apsaugos prilyginimo intelektinės nuosavybės teisių apsaugai. Komercinėms paslaptims apsauga suteikiama ne intelektinės nuosavybės teisių, bet nesąžiningos konkurencijos prasme (pagal Paryžiaus konvencijos 10bis str. (TRIPS 39 str. 1 d.))²⁸. Tokiu būdu TRIPS 39 str. 1 d. nuoroda į Paryžiaus konvencijos 10bis str. praplėtė nesąžiningos konkurencijos sampratą minėtos konvencijos 10bis str. prasme, kadangi pastarasis iki tol nebuvo aiškinamas kaip apimantis komercinių paslapčių apsaugą²⁹. Pažymėtina, jog TRIPS 39 str. 1 d. valstybių narių neįpareigoja komercinėms paslaptims suteikti išimtinės teises. Įdomu tai, jog šalims derantis dėl TRIPS, JAV ir Šveicarija (vienintelė iš Europos šalių) tvirtino, kad komercinės paslaptys priskirtinos intelektinei nuosavybei,³⁰ tačiau, kaip matyti, toks siūlymas nepatvirtintas. Vadinas, nors TRIPS neatskleistą informaciją laiko intelektinės nuosavybės kategorija (TRIPS 1 str. 2 d.), iš tiesų TRIPS prasme tai nereiškia komercinių paslapčių priskyrimo intelektinės nuosavybės teisėms, komercinių paslapčių savininkas išimtinių teisių neturi. Komercinės paslaptys saugomos nuo nesąžiningo elgesio taikant konkurencijos teisės taisykles.

Taigi komercinių paslapčių įtvirtinimas TRIPS vertinamas kaip reikšmingas žingsnis jų apsaugos prasme – nuo šio momento komercinių paslapčių apsauga pripažįstama tarptautiniu lygiu, suformuojami bendri komercinės paslaptis apibūdinantys požymiai. TRIPS nuostatų analizė leidžia teigti, jog komercinėms paslaptims apsauga suteikiama apsaugos nuo nesąžiningos (bet ne intelektinės nuosavybės teisių) prasme, kartu paneigiant, jog komercinės paslaptys pasižymi išimtinėmis teisėmis.

²⁷ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 23 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 23) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

²⁸ CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a Commentary on the TRIPS agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 368.

²⁹ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 27.

³⁰ Conference on Trade and development. *Resource Book on TRIPS and Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 527, 522-523 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iprsonline.org/unctadictsd/ResourceBookIndex.htm>.

1.1.2. Komercinių paslapčių samprata Lietuvos Respublikoje

Šiuo metu LR komercinių paslapčių sąvoka yra minima ne viename teisės akte (pvz., LR konkurencijos įstatymo (toliau – **KI**)³¹ 15 str. 1 d. 3 p., LR darbo kodekso (toliau – **DK**)³² 235 str. 2 d. 2 p., LR baudžiamojo kodekso (toliau – **BK**)³³ 210, 211 str.), tačiau tik LR civilinio kodekso (toliau – **CK**)³⁴ 1.116 str. 1 d. nuostatų analizė leidžia teigti, jog išimtinai šioje normoje įtvirtinamas komercinės paslapties apibrėžimas, kadangi joje iš esmės atsispindi pagrindiniai TRIPS sutartyje įtvirtinti komercinių paslapčių požymiai.

Komercinę paslaptį sudaro informacija arba kitaip – žinios, kurios gali būti labai įvairaus, skirtingo pobūdžio. Informacijai nėra keliami jokie kriterijai, pvz., naujumas, kuris privalomas išradimui. Taigi informacija (žiniomis) gali būti laikomi įvairūs objektai: procesai, formulės, rinkodaros planai, strategijos, klientų sąrašai ir kita su verslo klientais susijusi informacija (paslaugų apimtys, verslo partneriai, sudaromų ar sudarytų sutarčių sąlygos, ūkinės veiklos vykdymo būdai, pardavimo procesai)³⁵, taip pat duomenys apie klientus, kurie gaunami per ilgamečius veiklos ryšius (pvz., konkretūs kiekvieno kliento poreikiai, jo mokumas, finansinė būklė, patikimumas³⁶, kontaktiniai asmenys, sprendimus priimančias asmenys, susiklostę verslo papročiai ir kita viešai neskelbtina informacija³⁷). Pažymėtina, jog praktikoje buvo atvejų, kai klientų duomenys nepripažinti komercine paslaptimi dėl vertės neturėjimo, kadangi minėti klientai nebuvo nuolatiniai³⁸. Dėl klientų sąrašų, kaip konfidencialios informacijos objekto, praktikoje kildavo ginčų, kadangi atsakovai teismo proceso metu teigėdavo, jog tokia informacija nėra komercinė paslaptis. Kasacinio teismo praktika išreiškė aiškia poziciją nurodydama, jog klientų sąrašai gali būti laikomi komercine paslaptimi, kadangi jie užtikrina ūkio subjekto pranašumą prieš kitus ūkio subjektus bei yra neatskiriamas rinkos elementas³⁹. Komercine paslaptimi taip pat gali būti laikoma: nepatentuoti išradimai, verslo planai, prekių kainos (kainų struktūra), taip pat neigiama informacija (angl. *negative*

³¹ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999 m. kovo 23 d., Nr. VIII-1099.

³² Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002 m. birželio 4 d., Nr. IX-926

³³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968.

³⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864.

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Lintera“ v. BUAB „Prof-T“, Nr. 3K-3-676/2013.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto express“ v. „Vlantana Spedition“, A. T., Nr. 3K-3-317-916/2015.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.

³⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Bjoras“ v. A.J., UAB „Litmepu“, Nr. e2A-401-464/2015.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto express“ v. „Vlantana Spedition“, A. T., Nr. 3K-3-317-916/2015.

information), kuri suponuoja nepasisekusius veiksmus, nepasiektą rezultatą, pvz., nepavykusį techninį sprendimą, mokslinį tyrimą. Tokia komercinę paslaptį sudaranti neigiama informacija jos savininko konkurentui sukurtą pridėtinę vertę, jeigu būtų atskleista, kadangi konkurentas žinotų, kokių veiksmų versle nereikia imtis ir taip galėtų sumažinti savo kaštus. Vadinasi, neigiamos informacijos neatskleidimas gali sąlygoti konkurencinio pranašumo įgijimą⁴⁰. Šie pavyzdžiai parodo, jog komercinė paslaptimi gali būti iš esmės bet kokia informacija, įskaitant tą, kuriai intelektinės nuosavybės teisės apsaugos negalėtų suteikti, pvz., idėjos, principai. Svarbiausia, jog tokia informacija turi atitikti tris komuliatyvius komercinės paslaptis identifikuojančius požymius tam, kad būtų laikoma komercinė paslaptimi. Juos ne kartą savo praktikoje išskyrė ir aiškino LAT.

Informacijos slaptumas (CK 1.116 str. 1 d., TRIPS 39 str. 2 d. (a) p.). Teigtina, jog šis reikalavimas – esminis, kadangi vos tik informacija atskleidžiama (nesant teisiškai įpareigojančių konfidencialumo susitarimų), komercinės paslapties apsauga išnyksta. Komercinė paslaptimi gali būti tik tokia informacija, kurios neprivaloma viešai skelbti, ji nėra visuotinai žinoma ar laisvai prieinama tretiesiems asmenims. Tai, kad informacija nėra visuotinai žinoma, nereiškia, jog informacija turi būti absoliučiai slapta⁴¹, t. y. žinoma tik jos savininkui. Kitaip tariant, taikomas ne absoliutus, o santykinio slaptumo reikalavimas. Ji gali būti žinoma kitam asmeniui ar jų grupei (potencialiai netgi ir konkurentams, kurie tokio paties pobūdžio informaciją taip pat laiko slapta), tačiau ne tokių asmenų daugumai ar absoliučiai visiems tokia informacija suinteresuotiems asmenims, t. y. ji neturi būti bendrai žinoma⁴². Absoliutus slaptumas, kai komercinę paslaptį žinotų tik vienas asmuo, nebūtų logiškas ir ekonomiškai pagrįstas. Tokiu atveju informacijos iš esmės nebūtų galima panaudoti versle ir ji tuo pačiu neturėtų ir nesuteiktų jos savininkui jokios ekonominės naudos, todėl komercinė paslaptis gali būti žinoma ir keliems asmenims, o tuo pačiu atitikti slaptumo kriterijų. Svarbiausia, jog tarp komercinę paslaptį žinančių asmenų (pvz., bendrovės darbuotojų, verslo partnerių) atitinkama forma galiotų susitarimas informaciją laikyti paslapyje. Atveju, kai komercinės paslapties turėtojai nuspręstų komercinę paslaptį sudarančią informaciją atskleisti kitiems asmenims, tokia informacija nebus laikoma visuotinai žinoma, jei jos atskleidimas ir įgijimas bus sąlygotas konfidencialumo susitarimo. Nei CK, nei kasacinio teismo praktika nedetalizuoja, kiek asmenų turi žinoti informaciją, jog ši nebebūtų laikoma slapta.

⁴⁰ DUSTON T., ROSS T. *Intellectual property protection for trade secrets and know-how*. Chicago: IPO Law Journal – Trade Secrets Section, 2005, p. 1 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ipo.org/wp-content/uploads/2013/04/IP_Protection_for_Trade_Secrets_and_Know-how1076598753.pdf.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „JG reklamos dovanos“ v. D.S. „UAB „Verslo inkorporacijos centras“, Nr. 3K-3-377/2013.

⁴² CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a Commentary on the TRIPS agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 373.

Manytina, jog slaptumo kriterijus bus išpildytas, jei tik bus sudaromi konfidencialumo ar kiti informacijos atskleidimą draudžiantys susitarimai, nepaisant to, kiek jų bus sudaryta, t. y. informaciją žinančių asmenų skaičius neturi esminės reikšmės komercinės paslapties statusui. Gali kilti klausimas, ar tapus žinomai informacijos daliai ar dalims, slaptumo požymis sugriaunamas. Manytina, jog šiuo atveju komercinė paslaptis nelaikoma atskleista, o informacija toliau gali būti laikoma slapta, kadangi tampa žinomos tik tam tikros informacijos dalys, bet ne visa komercinė paslaptis. Todėl pritartina doktrinoje sutinkamai pozicijai, jog šiuo atveju informacijos slaptumas išsaugomas⁴³.

Informacija neturi būti *laisvai prieinama*. Tai, ar asmuo informacijos negalėjo lengvai gauti, nustatyti nėra lengva. Ši aplinkybė turėtų būti nustatoma atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų galimybes tokią informaciją įgyti, dažnai tai gali būti susiję su specialiu žinių turėjimu. Pagal LAT praktiką, minėtas kriterijus jokių būdu nereiškia, jog informacijos apskritai negalima gauti⁴⁴. Tuo tarpu JAV teismai informaciją laiko slapta tik tada, kai prieiti prie jos šaltinio reikia didelių pastangų, o vidutinio lygio pastangos reiškia, jog informacija yra *laisvai prieinama*⁴⁵.

Komercinė vertė (įgyta dėl slaptumo) (CK 1.116 str. 1 d, TRIPS 39 str. 2 d. (b) p.).

Kasacinis teismas aiškiai pažymi, jog slaptumas ir vertingumas aiškinami kartu, nes informacija turi komercinę vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys – laikoma slapta, o ją turinčiam asmeniui ši informacija sukuria konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius. Taigi tam, kad informacija sudarytų komercinę paslaptį, nepakanka, kad ji būtų tik slapta – tokios informacijos turėtojas turi turėti verslo privalumų, gamybinio pranašumo, finansinės naudos⁴⁶ – slaptumas turi suteikti konkurencinį pranašumą. Priešingu atveju, informacija būtų paprasčiausia paslaptimi, kuri nėra ginama įstatymo⁴⁷. Kita vertus, informacijos vertę gali parodyti ne tik komercinės paslapties savininko gaunama nauda dėl to, kad jis vienintelis disponuoja tokia informacija, bet ir atvirkščiai – konkurento ekonominės naudos negavimas, jo sugaišto laiko, lėšų sąnaudų dėl bandymo tokią informaciją sužinoti patyrimas. Vertė nustatoma pagal tai, ar tokia informacija yra ar gali būti naudinga bendrovei. Jei kompetentingi bendrovės valdymo organai nusprendžia, jog informacija bendrovės veiklai vertinga, tokiai informacijai jie gali

⁴³ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 22.

⁴⁴ BIRŠTONAS, R., et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 811.

⁴⁵ JAV apeliacinis teismas. 1982 m. sprendimas *American Can Co v. Mansukhani*. Niujorko apeliacinis teismas. 1989 m. sprendimas *Tabor v. Hoffmann* iš SURBLYTĖ, G. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3., p. 44.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, L. A., S. V., A. S., Nr. 3K-3-447/2014.

pritaikyti komercinės paslapties statusą ir taikyti visus reikalingus apsaugos mechanizmus, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymą informacija laikoma vieša bendrovės informacija⁴⁸. Taigi nėra absoliučių standartų, kurie nurodytų, kokia informacija yra vertinga, o kokia ne. Turi būti vertinama, ar konkrečiu atveju, komercinės paslapties savininkui tokia informacija suteikė ar galimai galėjo suteikti konkurencinį pranašumą. Jeigu savininkas ėmėsi veiksmų informacijai apsaugoti, tai gali būti pagrindas manyti, jog tokia informacija konkrečiam subjektui svarbi, kadangi tik informacijos savininkas sprendžia, kuri informacija jam suteikia ekonominę vertę. Tam tikrais atvejais informacija savaime laikoma naudinga ir dėl jos vertingumo nesiginčijama, t. y. pripažįstama, kad ji visada turi komercinę vertę, pvz., informacija apie banko klientus, jų atliekamas operacijas, turtinę padėtį⁴⁹. Be to, CK 1.116 str. 1 d., o taip pat ir UTSA, numato jog informacijos komercinė (gamybinė) vertė turi būti tikra (reali) ar potenciali. Tuo tarpu TRIPS potencialios vertės kriterijus nėra įtvirtintas (TRIPS 39 str. 2 d. (b) p.). Galima teigti, jog LR įstatyme įtvirtinama ir potencialios vertės kriterijų taip komercinėms paslaptims suteikė didesnę apsaugą.

Protingos pastangos išsaugoti informacijos slaptumą (CK 1.116 str. 1 d., TRIPS 39 str. 2 d. (c) p.). Atsižvelgiant į tai, jog informacijos apsauga priklauso nuo jos slaptumo išsaugojimo, komercinės paslapties savininkas privalo imtis pastangų informacijos slaptumui garantuoti. Pažymėtina, jog CK pastangos yra apibūdinamos kaip *protingos*. Tokia protingų (pagrįstų) pastangų kategorija įtvirtinta TRIPS (39 str. 2 d. (c) p.) bei UTSA (1 str. 4 d.). LAT taip pat ne kartą pabrėžė, jog pastangos apsaugoti komercinę paslaptį turi būti *protingos*, bet ne *ypatingos*, nes tai nepagrįstai susiaurintų komercinės paslapties ribas⁵⁰. Įdomu tai, jog Vokietijos teismų praktika pakankamas mano esant ir vidutines pastangas⁵¹. Žinoma, iš informacijos savininko nėra reikalaujama sukurti absoliutų komercinės informacijos slaptumą. Kasacinis teismas, formuodamas praktiką komercinės paslapties sampratos, jos požymių aiškinimo klausimais, naujausioje praktikoje⁵² pateikė *protingų*, bet ne *ypatingų* veiksmų standartą papildantį išaiškinimą: „<...> komercinės paslapties apsaugos priemonės neturėtų pernelyg apsunkinti asmens

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Cleanex“ v. „Romula“, L. Z., Nr. 3K-3-524/2014.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje G. Z. V. AB „Parex bankas“, Nr. 3K-3-499/2006.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, L. A., S. V., A. S., Nr. 3K-3-447/2014. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto express“ v. „Vlantana Spedition“, A. T., Nr. 3K-3-317-916/2015.

⁵¹ Vokietijos Aukščiausiasis Teismas. 1963 m. sprendimas *Industrieböden*, GRUR iš SURBLYTĖ, G. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3., p. 43.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.

ūkinės komercinės veiklos vykdymo ir reikalauti neproporcingų finansinių, žmogiškųjų ar kitokių išteklių“, tačiau neįvardina, kokie galėtų būti tokį išaiškinimą atitinkantys apsaugos būdai. Manytina, jog protingomis pastangomis galėtų būti laikomas, pvz., konfidencialumo susitarimo pasirašymas. Pažymėtina, jog toje pačioje byloje teismas taip pat nurodė, jog komercinės paslaptys dėl skirtingos informaciją sudarančios esmės, srities, vertės negali būti saugomos vienodai efektyviomis priemonėmis, kadangi sukuria skirtingą konkurencinį pranašumą: „*Kuo vertingesnė konkreti komercinę paslaptį sudaranti informacija, tuo intensyvesni turi būti jos savininko veiksmai šiai informacijai saugoti, kad ši apsauga būtų pripažinta protinga*“. Teismo pateiktas išaiškinimas suponuoja, jog viena vertus, iš komercinės paslapties savininko negali būti reikalaujama neobjektyvių išteklių, kita vertus, informacijos savininkas turi imtis tokių priemonių, kurios pagal informacijos pobūdį būtų protingos bei efektyvios.

Atkreiptinas dėmesys, jog įstatymas nieko nepasako apie komercinių paslapčių legalumą – eksplicitiškai nėra nurodoma, jog komercinę paslaptį gali sudaryti tik teisėta informacija. Todėl kyla klausimas, ar komercine paslaptimi galima saugoti teisės aktams prieštaraujančius veiksmus ar susitarimus ir bet kokią kitą neteisėtą informaciją? Pvz., dvi konkuruojančios bendrovės sudaro konkurencijos teisės draudžiamą susitarimą (susitaria dėl kainų rinkoje nustatymo), kurį, žinoma, laiko paslapyje. Pagal Vokietijos Konstitucinio Teismo praktiką, tam, kad informacija būtų saugoma kaip komercinė paslaptis, bendrovė privalo turėti *akivaizdų* ir *teisėtą interesą* informaciją išlaikyti paslapyje⁵³. Vadovaujantis tokiu išaiškinimu, akivaizdu, kad neteisėta informacija – nesaugoma⁵⁴, nors vokiečių autorių doktrinoje sutinkama nuomonių, jog neteisėta informacija gali būti laikoma komercine paslaptimi, o asmuo atleidžiamas nuo atsakomybės už jos atskleidimą⁵⁵. Manytina, jog pagal LR esantį teisinį reguliavimą, teoriškai, neteisėta informacija gali sudaryti komercinę paslaptį susitarimo tarp subjektų formos prasme – asmenys gali susitarti neatskleisti neteisėtos informacijos, tačiau tai savaime nesuteiks įstatymo garantuojamos komercinės paslapties apsaugos (*ex injuria jus non oritur*).

⁵³ Vokietijos Konstitucinis Teismas. 2006 m. kovo 14 d. Pirmojo Senato sprendimas 1 BvR 2087/03 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2006/03/rs20060314_1bvr208703.html.

⁵⁴ Pagal Vokietijos Konstitucinio Teismo praktiką ir kiti 3 (trys) komercinių paslapčių kriterijai nežymiai skiriasi nuo LAT suformuotų: (1) informacijos slaptumas; (2) informacija turi būti susijusi su verslu; (3) pastangos informaciją išlaikyti slapta.

⁵⁵ SURBLYTĖ, G. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 43, p. 43.

1.1.3. Komerčinė paslaptis vs. konfidenciali informacija: naujas požiūris pagal

LAT praktiką

Komerčinė paslaptis dažnai įvardijama kaip, pvz., neatskleista informacija (angl. *undisclosed information*) (pvz., TRIPS 39 str.) ar *know – how*, terminai *komercinė paslaptis* ir *konfidenciali informacija* dažnai vartojami nedarant skirtumo tarp jų. LR pastarosios sąvokos taip pat buvo vartojamos kaip sinonimai, tačiau LAT 2016 m. vasario 05 d. nutartimi pakeitė šią susiklosčiusią praktiką ir komercinės paslaptis atribojo nuo konfidencialios informacijos. Tokio išaiškinimo priežastimi teismas laiko tai, jog minėtų informacijos rūšių santykis ir atribojimas reikšmingas sprendžiant dėl padarinių, jeigu jie atsirado tokią informaciją paviešinus, panaudojus. Išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog konfidenciali informacija, atsižvelgiant į jos pobūdį ir svarbą bei konfidencialumo pareigos intensyvumo laipsnį, gali būti skirstoma taip: (1) informacija, kuri, nors savininko įvardijama kaip konfidenciali, savaime yra akivaizdi ar lengvai pasiekiami (pvz., viešai skelbiami įmonės finansinės atskaitomybės duomenys, viešai skelbiama informacija apie akcininkus, vykdomus projektus, verslo partnerius ir kt.). Tokia informacija, net jeigu ji ir yra įvardijama kaip konfidenciali, gali būti pripažinta nekonfidencialia ir už jos atskleidimą, paviešinimą ar panaudojimą nekiltų teisinių padarinių; (2) informacija, kurią įmonės darbuotojai turi laikyti konfidencialia, tačiau tokia informacija, kai su ja yra susipažįstama, tampa neatsiejama jų gebėjimų, įgūdžių bei žinių dalimi (pvz., įmonėje taikoma geroji praktika, vadybos metodai, darbo su klientais metodai, derybų vedimo būdai ir kt.). Todėl darbuotojai privalo laikytis pareigos saugoti tokio pobūdžio informaciją tik tol, kol dirba įmonėje, kurioje ją sužinojo. Pasibaigus darbo santykiams, buvę darbuotojai gali be jokių apribojimų naudoti gautą aptariamą rūšies informaciją savo naudai ir interesais. Manytina, jog dėl šios konfidencialios informacijos rūšies gali būti išimčių ar kilti diskusijų. Teismo įvardinti pavyzdžiai tam tikrais atvejais gali suteikti konkurencinį pranašumą, kurti ekonominę vertę (pvz., unikalūs verslo metodai, skatinantis klientų lojalumą, o tai reiškia nešantis pelną, suteikiantis pranašumą), todėl verslo subjektas tokią informaciją gali laikyti ir tinkamai saugoti kaip komercinę paslaptį. Visgi, pagal teismo išaiškinimą, net jei tokia informacija saugoma kaip komercinė paslaptis, ji tokia nebūtų pripažinta dėl savo pobūdžio; (3) specifinio pobūdžio konfidenciali informacija. Ji nėra laikoma komercine paslaptimi, tačiau kai darbuotojas su ja susipažįsta, ji netampa neatsiejama jo gebėjimų, žinių ir kompetencijos dalimi. Ši informacija yra saugoma, o už jos atskleidimą ar panaudojimą, net ir pasibaigus darbo santykiams, buvusiam darbuotojui gali kilti teisinė atsakomybė; (4) komercinės paslaptys – konfidencialūs duomenys, kurie yra tokie specifiniai ir

reikšmingi, kad darbuotojai, net ir pasibaigus darbo santykiams, sutartyje ar įstatyme nustatytą laiką negali teisėtai panaudoti jų jokiais tikslais, kurie koku nors būdu galėtų pažeisti teisėto informacijos savininko teises ir teisėtus interesus⁵⁶. Pažymėtina, jog teismas nepateikia specifinio pobūdžio konfidencialios informacijos pavyzdžių, nėra suformuotas aiškus skirtumas tarp pastarosios informacijos ir informacijos, kuri sudaro komercinę paslaptį. Atsižvelgiant į tai, jog pagrindiniai komercinių paslapčių požymiai – dėl slaptumo įgyta komercinė vertė – darytina išvada, jog šis požymis specifinio pobūdžio konfidencialiai informacijai nėra būtinas arba nėra būtinas tokiu lygiu, koks yra privalomas komercinėms paslaptimis. Tai reiškia, jog specifinio pobūdžio konfidenciali informacija turi būti saugoma (negali būti vieša), ji verslo subjektui yra svarbi, tačiau nėra tokia vertinga kaip informacija, sudaranti komercinę paslaptį, tačiau jos savininkas turi pagrįstą interesą ją laikyti paslapyje. Labai svarbu tai, jog tokia informacija negali tapti bendrovės darbuotojų įgūdžių dalimi. Kaip minėta, teismas išaiškino, jog už specifinio pobūdžio konfidencialios informacijos atskleidimą kyla teisinė atsakomybė, nors įstatymas tokios galimybės nenumato. Dėl šios priežasties kyla klausimas, ar tokia teismo pozicija reiškia, jog praplečiamos bendrovės saugomos informacijos, įskaitant specifinio pobūdžio konfidencialią informaciją, apsaugos bei atsakomybės už neteisėtą informacijos naudojimą ribos. Tokia pozicija kartu reikštų, jog CK 1.116 str. turi būti aiškinamas plečiamai. Išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, jog pareiga saugoti konfidencialią informaciją paprastai egzistuoja, kai ji nustatyta sutartyje, o pareiga saugoti komercinę paslaptį visų pirma kyla iš įstatymo. Tai leidžia daryti išvadą, jog specifinio pobūdžio konfidencialios informacijos saugojimo pareiga ir atsakomybė už jos neteisėtą atskleidimą, naudojimą bus tik tada, jei tarp šalių bus sudarytas atitinkamas susitarimas. Kitaip tariant, už specifinio pobūdžio konfidencialios informacijos neteisėtą naudojimą taikoma sutartinė, bet ne deliktinė civilinė atsakomybė.

Taigi LAT suformavo visiškai naujas taisykles dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios informacijos santykio. Informacija, neatitinkanti komercinės paslapties požymių, gali patekti į konfidencialios informacijos sąvoką ir šiuo pagrindu būti saugoma, o už jos neteisėtą panaudojimą gali kilti atsakomybė. Taigi komercinė paslaptis yra viena iš konfidencialios informacijos rūšių. Pažymėtina, jog duomenys, sudarantys konfidencialios informacijos turinį, ne visuomet yra komercinė paslaptis – būtina vertinti, ar informacija atitinka komercinės paslapties požymius, jei ne, ar gali būti saugoma kaip specifinio pobūdžio konfidenciali informacija.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.

1.1.4. Komercinių paslapčių sampratos vienodinimas ES lygiu

ES lygiu komercinių paslapčių teisinė apsauga, įskaitant unifikuotos sampratos nebuvimą, susiskaldžiusi – ES teisės aktai nenumato tikslaus komercinių termino apibrėžimo, pvz., 2014 m. kovo 21 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 316/2014 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 str. 3 d. taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms naudoja *know – how* terminą, kuris pagal požymius atitinka komercinių paslapčių kategoriją. Tikslas valstybėse narėse harmonizuoti komercinių paslapčių sampratą atspindi Direktyvoje. Joje numatyta, jog informacija gali būti laikoma komercine paslaptimi, jei ji atitinka visus šiuos reikalavimus: (1) yra slapta ta prasme, kad jos kaip visumos arba tikslios jos sudėties ir komponentų konfigūracijos apskritai nežino arba lengvai jos negauna asmenys tos aplinkos, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija; (2) turi komercinę vertę, nes yra slapta; komercinė vertė turėtų būti suprantama kaip faktinė arba potenciali; (3) yra objektas pagrįstų veiksmų, kurių imasi teisėtai tokią informaciją valdantis asmuo, kad tam tikromis aplinkybėmis ją išlaikytų slaptą (Direktyvos 2 str. 1 d.). Šią komercinės paslapties apibrėžtį sudarantys požymiai iš esmės atitinka TRIPS sutartyje bei CK įtvirtintus požymius. Europos Parlamentas 2015 m. birželio 22 d. pranešimu (toliau – **Pranešimas**)⁵⁷ siūlo šiek tiek patobulintą, praplėstą komercinės paslapties terminą. Numatyta, jog komercine paslaptimi yra laikoma ne bet kokia, o *verslo informacija*, o taip pat ir *praktinė patirtis*, kuriai taikomi minėti 3 (trys) komercinių paslapčių kriterijai (Pranešimo 2 str.). Visgi, pasilikta prie Direktyvoje, o ne Pranešime nustatyto komercinės paslapties termino. Komercinės paslapties objektas neapribotas bei iš esmės nepakeistas. Manytina, jog šios ES iniciatyvos teigiamai prisideda prie tinkamo ir pagaliau harmonizuoto komercinių paslapčių sampratos įtvirtinimo.

Apibendrinant visa iki šiol išdėstyta, darytina išvada, jog įvardinti trys kriterijai atskleidė, jog bendriausia prasme komercinėmis paslaptimis laikoma bet kokia slapta (saugoma), teisėta informacija, kuri dėl jos slaptumo turi komercinę (ekonominę) vertę, ir suteikia tam tikram ūkio subjektui konkurencinį pranašumą. Atkreiptinas dėmesys, jog tokio pat pobūdžio informacija gali būti žinoma ir naudojama kito asmens. Svarbu, kad minėta naudojama informacija nebūtų visuotinai žinoma.

⁵⁷ 2015 m. birželio 22 d. Europos Parlamento plenarinio posėdžio dokumentas. Pranešimas dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo (COM (2013) 0813 – C7-0431/2013 – 2013/0402 (COD)) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2015-0199+0+DOC+PDF+V0/LT>.

Minėtų tarptautinių, nacionalinių teisės aktų, teismų praktikos analizė taip pat parodė, jog nėra vieningos komercinės paslapties apibrėžties. Tiesa, TRIPS sutartis jos dalyvėms, įskaitant ES⁵⁸, yra privaloma, tačiau dauguma valstybių TRIPS nuostatas pritaikė savaip teisinei sistemai jų tiesiogiai neperkeliant, o 17 (septyniolika) ES valstybių narių *civilinės* teisės aktuose komercinės paslapties apibrėžimo apskritai nenumato⁵⁹. Be kita ko, net ir toje pačioje valstybėje terminas tiesiogiai arba netiesiogiai yra numatytas ne viename teisės akte. Taigi TRIPS nacionalinės taisyklės nėra suvienodintos, todėl komercinių paslapčių apibrėžtis skirtinga.

1.2. Vieta teisės sistemoje. Komercinių paslapčių ir intelektinės nuosavybės santykis

Nėra vieningo sutarimo dėl komercinių paslapčių vietos teisės sistemoje – nesutariama, ar jos sudaro intelektinės nuosavybės teisių dalį. Komercinių paslapčių priskyrimas intelektinės nuosavybės teisėms turėtų praktinės reikšmės dėl specialios apsaugos – išimtinių teisių suteikimo. Doktrinoje sutinkama nuomonių, jog intelektinės nuosavybės samprata apima ir komercines paslaptis⁶⁰, viena iš šios pozicijos priežasčių yra tai, jog komercinės paslaptys priskiriamos intelektinės veiklos rezultatams⁶¹, tuo tarpu kitų autorių teigimu intelektinės nuosavybės teisės sudaro tik autorių teisės, patentai, prekių ženklai, dizainas, geografinės nuorodos, bet ne komercinės paslaptys⁶².

LR komercinės paslaptys laikomos civilinės teisės objektu (CK 1.97 str. 1 d., CK 1.116 str.⁶³), tačiau pagal galiojantį teisinį reglamentavimą nėra aišku, ar jos laikomos savarankišku intelektinės nuosavybės apsaugos objektu, kadangi: *pirma*, komercinės paslaptys nėra tiesiogiai laikomos intelektinės veiklos rezultatais (CK 1.111 str.); *antra*, komercinės paslaptys, kaip civilinės teisės objektas, yra įtvirtintos atskirame CK 1.116 str., kuris nereguliuoja intelektinės nuosavybės aspektų. Kita vertus, CK 1.111 str. numato, jog intelektinės veiklos rezultatų sąrašas nėra baigtinis – prie jų taip pat

⁵⁸ 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu, OL L 336, 1994, 3 tomas, p. 1.

⁵⁹ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos tarnybų poveikio vertinimo darbinis dokumentas. Pridedama prie dokumento: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, SWD/2013/0472 galutinis, p. 26-27 (European Commission staff working document impact assessment. Accompanying the document: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, SWD (2013) 471 final, adopted on 28 November 2013, p. 26-27) [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013SC0471&from=en>.

⁶⁰ BLAIR, R. D.; COTTER, T. F. *Intellectual property. Economic and Legal Dimensions of Rights and Remedies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 1, 23. DAVIS, J. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 1, 89.

⁶¹ BIRŠTONAS, R., et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 36.

⁶² HARRIS, B. *Intellectual Property Law in the European Union*. New York: William S. Hein and Company Buffalo, 2005, p. 19, 20. HELFER, L. R.; AUSTIN, G. W. *Human rights and intellectual property. Mapping the Global Interface*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 16-18.

⁶³ Minėti straipsniai įtvirtinti CK III dalies „Civilinių teisių objektai“ V skyriuje „Civilinių teisių objektų samprata ir rūšys“.

priskiriami ir *kiti intelektinės veiklos rezultatai*, išreikšti kuria nors objektyvia forma (rankraščiai, brėžiniai, modeliai ir kt.). Išpildžius šią sąlygą komercinės paslaptys iš esmės gali atitikti intelektinės veiklos rezultato kriterijų (pvz., tam tikros schemos, formulės sukūrimas), todėl tai galėtų lemti komercinių paslapčių priskyrimą intelektinės nuosavybės teisėms. Tačiau įstatymas *kitų intelektinės veiklos rezultatų* tapimą civilinių teisių objektais sieja su intelektinės veiklos rezultatų statuso suteikimu įstatymų nustatyta tvarka (CK 1.111 str. 2 sak.). Tai reiškia, jog intelektinės veiklos rezultato statusas pripažįstamas tik įstatymų nustatyta tvarka (pvz., autorius įgyja teises į kūrinį nuo jo sukūrimo momento (Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – **ATGTI**⁶⁴) 13 str.), išradėjui suteikiamos išimtinės teisės nuo patento įregistravimo (Lietuvos Respublikos patentų įstatymo (toliau – **PI**⁶⁵) 3 str. 10 str.), tačiau teisės aktai nenumato teisių į komercines paslaptis atsiradimo momento. Tuo tarpu prof. dr. Ramūnas Birštonas laikosi konkrečios pozicijos, jog komercinės paslaptys nėra laikomos intelektinės nuosavybės teisėmis⁶⁶. Pagal kasacinio teismo praktiką⁶⁷ komercinės paslaptys laikomos pramoninės nuosavybės objektu, tačiau detaliau praktikos šiuo klausimu nevysto. Pramoninė nuosavybė doktrinoje laikytina intelektinės nuosavybės teisių rūšimi⁶⁸, tačiau net ir remiantis šiuo išaiškinimu, komercinės paslaptys intelektinės nuosavybės teisių kategorijai galėtų būti priskiriamos tik iš dalies, kadangi pagal LR teisiškai įpareigojančius tarptautinius teisės aktus pramoninė nuosavybė komercinių paslapčių tiesiogiai neapima: Paryžiaus Konvencija 1 str. 2 d. tiesiogiai nenurodo, kad komercinės paslaptys patenka į šios konvencijos taikymo sritį ar laikytinos pramonine nuosavybe. Pagal Paryžiaus Konvenciją komercines paslaptys gali būti laikomos pramoninės nuosavybės objektu tik tokiu atveju, jei jos būtų priskiriamos apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos sričiai.

Intelektinės nuosavybės objektus lyginant su komercinėmis paslaptimis, pastarosios išsiskiria ir apsauga yra siejama su tokios informacijos slaptumu. Intelektinės nuosavybės ir komercinių paslapčių skirtumus įrodo ir tai, jog tam, kad komercinės paslaptys įgytų teisinę apsaugą, joms, skirtingai nei tam tikriems intelektinės nuosavybės objektams, nereikalinga registracija įstaigose, nekeliama naujumo ar kiti formalūs reikalavimai, apsauga galioja iš esmės neterminuotai, t. y. tol, kol informacija išlieka slapta ir turinti

⁶⁴ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994 m. sausio 18 d., Nr. I-372.

⁶⁶ BIRŠTONAS, R., *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 807.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, L. A., S. V., A. S., Nr. 3K-3-447/2014.*

⁶⁸ *Ibid.*, 66, p. 34.

ekonominę vertę, o ir saugoti galima iš esmės bet kokią informaciją, komercinės paslaptis taip pat nėra būdinga teisių išsėmimo taisyklė (angl. *exhaustion of right*), komercinės paslaptys jų savininkui taip pat nesuteikia monopolio bei išimtinių teisių⁶⁹. Minėtus teiginius patvirtinta šios aplinkybės: *pirma*, išradimas, jei atitinka visus patentabilumo kriterijus (PĮ 4 str. 1 d.), dažniausiai registruojamas ir saugomas kaip patentas dėl patikimos apsaugos suteikimo⁷⁰, nors jis tiek jo kūrybos proceso metu, tiek ir jį sukūrus gali būti saugomas komercine paslaptimi. Registracija – apsaugos suteikimo pagrindas, o patentinė apsauga galioja 20 (dvidešimt) metų (PĮ 36 str. 1 d.). Komercinės paslaptys yra dažniausia alternatyva patentinei išradimų apsaugai, kadangi jos neturi atitinkami jokių formalių kriterijų, kuriuos turi atitikti išradimas (patentabilumo kriterijai) (PĮ 4 str. 1 d.). Pažymėtina, jog norint įgyti patentinę apsaugą, išradimas turi būti atkleidžiamas: patento paraiška, kurioje išradimas yra aprašomas (PĮ 15 str. 1 d. 2 p.), paskelbiama (PĮ 26 str.), kas išradėjo konkurentams leidžia susipažinti paraiškoje nurodyta technine informacija. Paraiškos paskelbimas privalomas, todėl išradėjas negali išvengti techninės informacijos išviešinimo ir jos apsaugojimo. *Antra*, tarp prekių ženklų ir komercinės paslapties objektų sankirtos nėra, kadangi pastarųjų objektai skiriasi: kaip minėta, komercinę paslaptį sudaro informacija, o prekių ženklas apsaugą suteikia jį sudarantiems žymenims (Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymo (toliau – **PŽĮ**) 2 str. 1 d., 5 str.)⁷¹. Kaip ir patentų, taip ir prekių ženklo atveju, žymens apsauga siejama išimtinai su jo registracija. Apsauga suteikiama terminuotam laikui – 10 (dešimčiai) metų (PŽĮ 35 str.). Tam, kad būtų galima registruoti ženklą, jam taip pat keliami įstatyme numatyti reikalavimai. Prekių ženklas, kol nėra įregistruotas, taip pat gali būti saugomas kaip komercinė paslaptis. *Trečia*, autorių teisės saugo kūrybinės veiklos rezultatų objektyvią išraiškos formą, bet negina idėjų, išreikštų kūryboje⁷² – tai yra pagrindinis skirtumas lyginant su komercinėmis paslaptimis, kadangi idėja, jei ji neatskleista, gali būti saugoma komercine paslaptimi. *Ketvirta*, be aukščiau išvardintų, dar vienas skirtumas tarp komercinių paslapčių ir minėtų intelektinės nuosavybės objektų yra tai, jog komercinės paslaptims nėra būdingas išimtinių teisių principas, kurio pasižymi kiti intelektinės nuosavybės objektai⁷³. Teisių

⁶⁹ HARRIS, B. *Intellectual Property Law in the European Union*. New York: William S. Hein and Company Buffalo, 2005, p. 33.

⁷⁰ BLAIR, R. D.; COTTER, T. F. *Intellectual property. Economic and Legal Dimensions of Rights and Remedies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 7.

⁷¹ Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. spalio 10 d. Nr. VIII-1981.

⁷² MIZARAS, V. *Autorių teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 162.

⁷³ Pvz., Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185, 15 str. 1 d. (*autorius turi išimtinę teisę leisti arba uždrausti šiuos veiksmus <...>*); Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. spalio 10 d. Nr. VIII-1981, 38 str. 1 d. (*įregistruoto ženklo savininkas turi išimtinę teisę <...>*); Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002 m. lapkričio 7 d. Nr. IX-1181, 12 str. 2 d. (Asmuo, kurio vardu yra įregistruotas dizainas, turi išimtinę teisę į dizainą); Lietuvos Respublikos patentų

išimtinumas pasireiškia dvejopai: *pirma*, teisių turėtojas turi teisę laisvai disponuoti teisių objektu (pozityvusis elementas); *antra*, teisių turėtojas gali drausti atlikti tam tikrus veiksmus (negatyvusis elementas). Teisių turėtojui (šiuo atveju komercinės paslapties savininkui) norint naudotis teisių išimtinumu, būtina sąlyga – galimybė įgyvendinti abu elementus⁷⁴. Tuo tarpu komercinės paslapties savininkas iš esmės negali įgyvendinti negatyvaus elemento – jis neturi konceptualių išimtinių teisių ta prasme, jog negali uždrausti bandyti teisėtai atgaminti komercinę paslaptį sudarantį objektą, t. y. teisė į komercinės paslapties pasižymi tik išimtinio naudojimosi ir suteikimo naudotis kitiems asmenims elementu (pozityvusis elementas). Trečiasis asmuo, nepriklausomai nuo to, kad informacija yra saugoma, gali saugomą objektą bandyti atkurti savomis pastangomis, tokios informacijos neteisėtai nepasisavindamas ir/arba neatlikdamas kitų neteisėtų veiksmų, o naudojant teisėtus būdus, nepriklausomus tyrimus tokiai informacijai gauti, atrasti, pvz., apgrąžos inžineriją (angl. *reverse engineering*)⁷⁵, kuri pripažįstama visose ES narėse⁷⁶. Taigi komercinių paslapčių apsauga yra grindžiama ne išimtinėmis teisėmis, o atsakomybės už neteisėtus veiksmus teisiniu režimu⁷⁷. Konceptualių išimtinių teisių neturėjimas yra viena pagrindinių komercinių paslapčių nepriskyrimo intelektinės nuosavybės teisėms priežasčių. Kartu doktrinoje pripažįstama, jog dėl išimtinių teisių nesuteikimo komercinių paslapčių apsauga silpnesnė nei kitų pramoninės nuosavybės objektų, pvz., patentų⁷⁸. Kita vertus, teoriškai galimas kitoks požiūris į išimtinių teisių koncepciją komercinių paslapčių atžvilgiu – atsižvelgiant į tai, jog komercinės paslaptys susijusios su intelektine veikla, joms garantuojama įstatymo apsauga, jos gali būti priskiriamos specifinėms intelektinės nuosavybės teisėms, kartu komercinių paslapčių atžvilgiu kitaip interpretuojant išimtinių teisių koncepciją ir nereikalaujant negatyvaus elemento įgyvendinimo, kadangi: *pirma*, intelektinės nuosavybės teisės (neįskaitant komercinių paslapčių) ne visuomet pasižymi teisių absoliutumu ta prasme, jog gali būti ribojamos, tokiu būdu ribojant negatyviojo elemento įgyvendinimą, pvz., įpareigojant

įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994 m. sausio 18 d., Nr. I-372. 35 str. (<...> *patento savininkas turi išimtinę teisę* <...>).

⁷⁴ MIZARAS, V. *Autorių teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 54.

⁷⁵ DUSTON T., ROSS T. *Intellectual property protection for trade secrets and know-how*. Chicago: IPO Law Journal – Trade Secrets Section, 2005, p. 1 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ipo.org/wp-content/uploads/2013/04/IP_Protection_for_Trade_Secrets_and_Know-how1076598753.pdf.

⁷⁶ BRONCKERS, M., MCNELIS, N. *Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights*. *European Intellectual Property Review*, Vol. 34, No. 10, pp. 673-688, 2012, p. 677 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101.

⁷⁷ BIRŠTONAS, R., et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 807.

⁷⁸ SURBLYTĖ, G. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3, p. 41.

suteikti informaciją⁷⁹, suteikti licenciją⁸⁰; *antra*, komercinės paslapties savininkas negali uždrausti tretiesiems asmenims teisėtai gauti komercinę paslaptį sudarančią informaciją (pvz., apgražos inžinerija), tačiau slapta informacija kaip ir bet kuris kitas intelektinės nuosavybės objektas įstatymo saugoma nuo neteisėtų veiksmų atlikimo. Tai reiškia, negatyviojo elemento dalinį įgyvendinimą – komercinių paslapčių atžvilgiu draudžiama atlikti neteisėtus veiksmus; *trečia*, komercinės paslaptys siekia tokių pačių tikslų kaip ir kitos intelektinės nuosavybės teisės – skatina tyrimus, inovacijas⁸¹; *ketvirta*, intelektinės nuosavybės teisės pasižymi teisių išsėmimo taisykle (ji komercinėms paslaptims nėra būdinga), kuri gali būti laikoma kaip ribojanti teisių absoliutumą. Pažymėtina, jog Šveicarijos Aukščiausiasis teismas yra patvirtinęs netobulų išimtinių teisių (angl. *imperfect exclusive right*) komercinės paslapties savininkui suteikimą.

ES lygiu taip pat nėra aiškiai nurodoma, komercinių paslapčių vieta teisės sistemoje⁸². Sutinkama nuomonių, jog komercinės paslaptys *per se* negali būti laikomos intelektinės nuosavybės teisėmis⁸³. Pažymėtina, jog Direktyvoje numatyta, jog ji skirta sukurti intelektinės nuosavybės teisių bendrą rinką⁸⁴, o tai savaime reikštų, jog ir joje įtvirtintos komercinės paslaptys traktuojamos kaip intelektinės nuosavybės teisės. Visgi Pranešime yra pateikta nuomonė keisti kai kurias Direktyvoje įtvirtintas formuluotes, kadangi naudojant intelektinės nuosavybės teisių terminiją sukuriamas dviprasmiškumas, o komercinės paslaptys intelektinės nuosavybės teisėms nepriskiriamos⁸⁵. Tokių nuostatų sutinkama ir tolesniame Pranešimo tekste⁸⁶. Roma II⁸⁷ tiesiogiai nenurodo, jog

⁷⁹ P vz., *Magill* byloje (ESTT. 1995 m. balandžio 6 d. sprendimas *RTE and ITP v Commission* Nr. C-241/91 P (sujungtos bylos)) televizijos transliacijų bendrovės už atlyginimą buvo įpareigos *Magill TV Guide Ltd.*, turinčiai tikslą išleisti savaitinį televizijos programų gidą, suteikti autorių teisių saugomą informaciją apie televizijos programas.

⁸⁰ P vz., Komisijos sprendimas. 2003 m. rugpjūčio 13 d. *NDC Health/IMS Health* Nr. 2002/165/EC, 2002.

⁸¹ LEMLEY, M. A. *The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights*. Stanford Law Review, 2008, p. 21, 56 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://web.stanford.edu/dept/law/ipsc/pdf/lemley-mark.pdf>.

⁸² 2013 m. balandžio tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 48 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 48) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

⁸³ *Ibid.*, 82, p. 72.

⁸⁴ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, COM/2013/0813, galutinis, 2013/0402 (COD), p. 3 (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM/2013/0813, final, 2013/0402 (COD), adopted on 28 November 2013, p. 3 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013PC0813&from=EN>.

⁸⁵ 2015 m. birželio 22 d. Europos Parlamento plenarinio posėdžio dokumentas. Pranešimas dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, (COM (2013) 0813 – C7-0431/2013 – 2013/0402 (COD)), p. 40, 41 [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2015-0199+0+DOC+PDF+V0/LT>.

⁸⁶ *Ibid.*, 85, p. 52, 62, 87.

⁸⁷ 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutarinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II), OJ L 177, 2008, p. 6–16.

intelektinės nuosavybės teisių kategorija apima ir komercines paslaptis⁸⁸. Be to, Roma II 6 str. analizė parodo, jog jos saugomos pagal nesąžiningos konkurencijos įstatymus. Šią išvadą patvirtina Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) (COM/2003/0427 galutinis), paaiškinantis, jog Roma II 5 str. 2 d. (dabar: Roma II 6 str. 2 d.) susijęs su situacijomis, kada nesąžiningos konkurencijos veiksmai nukreipti į <...> komercinių paslapčių atskleidimą. Sutartis dėl ES veikimo mini pramoninės ir komercinės nuosavybės terminus (36 str. (buvęs 30 str.)), tačiau EK paaiškino, jog jie neapima komercinių paslapčių. Tokią poziciją išsakė ir ES Teisingumo Teismas⁸⁹. Dauguma ES valstybių narių intelektinės nuosavybės teisių statuso komercinėmis paslaptimis nesuteikia, išskyrus Italiją, Latviją, Rumuniją, Slovakiją ir Ispaniją. Už ES ribų, pvz., Japonijoje, JAV komercinės paslaptys paprastai yra laikomos intelektinės nuosavybės teisėmis⁹⁰.

Remiantis galiojančiais teisės aktais, doktrina bei teismų praktika, darytina išvada, jog komercinių paslapčių vieta teisės sistemoje išlieka neaiški – LR komercinės paslaptys laikomos civilinių teisių objektu, bet ne intelektinės nuosavybės teisėmis. Nedaugelis ES valstybių narių komercines paslaptis priskiria intelektinės nuosavybės teisių sričiai. Komercinių paslapčių ir intelektinės nuosavybės teisių požymiai skiriasi (pvz., intelektinės nuosavybės teisėms apsaugos suteikimas siejamas su registracija (išskyrus autorių teisės)). Svarbiausi iš jų – konceptualių išimtinių teisių komercinėms paslaptims nesuteikimas, apsaugos suteikimo tiesioginis priklausymas nuo informacijos slaptumo bei galimybė nepriklausomai teisėtai būdais *atrasti* informaciją, sudarančią komercinę paslaptį – tai trys esminės priežastys dėl kurių komercinės paslaptys nepriskiriamos intelektinės nuosavybės teisėms.

⁸⁸ Roma II preambulės 26 p. įtvirtina: šiame reglamente sąvoka „intelektinės nuosavybės teisės“ turėtų būti aiškinama, kad ji apima, pavyzdžiui, autorių teises, gretutines teises, duomenų bazių apsaugos *sui generis teisę* ir pramoninės nuosavybės teises.

⁸⁹ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 47.

⁹⁰ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 5 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 5) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

2. KOMERCINIŲ PASLAPČIŲ TEISINĖ APSAUGA

2.1. Lietuvos Respublikos teisės aktų suteikiama apsauga

Sparti technologijų, verslo plėtra, nuolatinės inovacijos ir noras išlaikyti sukurtą konkurencinį pranašumą reikalauja tinkamų valstybės veiksmų, sprendimų, kurie sukurtų veiksmingą, o ne formalų teisinį reguliavimą ir leistų verslui būti tikram dėl komercinės paslapties apsaugos. Dabartiniam teisiniam reguliavimui komercinių paslapčių apsaugos srityje, galimai, trūksta aiškumo, išsamumo, todėl pagrįstai kyla klausimas dėl komercinėms paslaptims įstatymo suteikiamos apsaugos efektyvumo.

Nuostatos, reglamentuojančios komercinių paslapčių apsaugą, įtvirtintos keliuose LR teisės aktuose (pvz., CK, DK, KĮ, BK). Atitinkamai skiriasi atsakomybės rūšys už neteisėtus komercinių paslapčių atžvilgiu atliekamus veiksmus. Neteisėti veiksmai minėtuose teisės aktuose nėra vienodi – vieni teisės aktai nurodo kelis komercinių paslapčių panaudojimo atvejus (pvz., įgijimas, atskleidimas, naudojimas (CK 1.116 str. 4 d.)), tuo tarpu kiti – tik kelis iš jų (pvz., atskleidimas arba pranešimas (DK 235 str. 2 d. 2 p.)). Toks nevienodas reglamentavimas turi praktinės reikšmės, kadangi atveju, kai teisės norma nenumato vieno iš galimų neteisėto komercinės paslapties naudojimo būdo, nors toks veiksmas buvo atliktas, nebus laikoma, jog komercinės paslapties apsauga buvo pažeista (atliktas neteisėtas veiksmas), atsakomybė pagal atitinkamą teisės aktą nekils. Be to, komercinės paslapties apsaugą reguliuojant skirtingais teisės aktais, susiduriama su jų taikymo problema (ar gali būti taikomi kartu, jei taip, ar visais atvejais, ar atsakomybės rūšys savarankiškos, gali būti taikomos kartu, kokie yra pažeistų teisių gynimo būdai).

Deja, atsakymų į išvardintas problemas ir kitus reikšmingai susijusius klausimus teisės aktai tiesiogiai nepateikia. Vien tik šios išdėstytos aplinkybės pagrįstai leidžia kvestionuoti komercinių paslapčių apsaugos efektyvumą įstatymų suteikiamos apsaugos prasme. Tai tik keli (be visų žemiau vardijamų) aspektų, kurie verčia abejoti įstatyminio reguliavimo tinkamumu ir jo teikiama apsauga verslui, verslo subjektams (komercinių paslapčių savininkams).

2.1.1. Komercinių paslapčių apsauga Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse

CK 1.116 str. 4 d. numatyta, jog asmenys, neteisėtais būdais *įgiję* informaciją, kuri yra komercinė (gamybinė) paslaptis, privalo atlyginti padarytus nuostolius. Pareigą atlyginti padarytus nuostolius taip pat turi darbuotojai, kurie pažeisdami darbo sutartį *atskleidė* komercinę (gamybinę) paslaptį, ar kitokios sutarties šalis, atskleidusi gautą komercinę paslaptį pažeisdama sutartį. Nuostoliais šiuo atveju laikomos paslapčiai sukurti, tobulinti, naudoti turėtos išlaidos bei negautos pajamos. Pajamos, gautos neteisėtai *naudojant*

komercinę (gamybinę) paslaptį, laikomos nepagrįstu praturtėjimu. Tai pagrindinis CK įtvirtintas straipsnis, skirtas komercinių paslapčių reguliavimui, apsaugos užtikrinimui. Analizuojant straipsnį aiškėja, jog jis nėra išsamus bei pakankamas, jog verslo subjektams leistų būti tikriems dėl jų slaptos informacijos apsaugos, teisių gynimo priemonių efektyvumo.

Visų pirma, minėtas straipsnis tik šabloniškai nurodo draudimą neteisėtais būdais *įgyti* komercinę paslaptį sudarančią informaciją. Sistemine minėtų normų analizė leidžia teigti, jog neteisėti veiksmai taip pat gali pasireikšti neteisėtu informacijos atskleidimu bei naudojimu, nors įstatymas to tiesiogiai nenurodo. Neteisėtumas reiškia, jog: (1) įgyjama, atskleidžiama, naudojama kitam subjektui priklausanti informacija; (2) veiksmai atliekami be komercinės paslapties savininko sutikimo. CK 1.116 str. nepateikia paaiškinimų, kaip minėti veiksmai tarpusavyje koreliuoja, neįtvirtina neteisėtų veiksmų sampratos. *Numerus clausus* veiksmų, kuriuos atlikus būtų laikoma, jog asmuo neteisėtai įgijo, atskleidė ar naudojo komercines paslaptis, žinoma, neegzistuoja. Visgi, manytina, jog įstatymas galėtų numatyti kiekvieno neteisėto veiksmo sampratą CK 1.116 str. prasme, tikslus, kurių siekiama tokiais veiksmais, taip leidžiant vieną neteisėtą veiksmą atskirti nuo kito. Kitaip tariant, galėtų būti suformuoti bendri požymiai, įvardijantys kiekvieną veiksmą, pvz., kaip numato UTSA. Tai ginčo atveju padėtų kvalifikuoti veiksmų pobūdį ir taikyti atsakomybę. Taigi neteisėtų veiksmų sąvoka įstatyme turėtų būti numatyta. Be to, įtvirtini trys minėti komercinių paslapčių neteisėti naudojimo būdai, tačiau neįvardyta, ar visi nurodyti veiksmai gali būti įvykdyti bet kurio subjekto, ar specialaus, kadangi minėto straipsnio sudėtyje minimi tiek subjektai įvardijami kaip *asmenys*, kurių samprata nedetalizuojama, tiek *darbuotojai*, tačiau draudžiami veiksmai jų atžvilgiu skiriasi.

Antra, CK 1.116 str. 4 d. 1 sak. nurodo, jog *asmenys* už neteisėtą komercinės paslapties *įgijimą* privalo atlyginti nuostolius. Ši norma diskutuotina dviem aspektais: (1) neaiški *asmens* samprata, ji kitose CK normose nepateikiama. Manytina, jog jais turi būti laikomi tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys nepriklausomai nuo jų teisinių santykių su komercinės paslapties savininku (pvz., darbuotojas, verslo partneris ar kt. subjektas), nors įstatymas tokios taisyklės nepateikia; (2) iš minėto straipsnio seka, jog nuostoliai privalo būti atlyginami tik už komercinės paslapties įgijimą, bet ne naudojimą ar atskleidimą. Žala patiriama bet kurio iš neteisėto veiksmo atlikimo atveju, todėl nuostolių atlyginimas neteisėto komercinės paslapties naudojimo ir atskleidimo atveju nenumatytas nepagrįstai. Tokios įstatymo normos neaiškios, nepagrįstos, todėl atitinkamai keistinos.

Trečia, įstatyme numatyta, kad darbuotojai, pažeisdami darbo sutartį, ar kitokios sutarties šalys, *atskleidusios* komercinę paslaptį, turi atlyginti padarytus nuostolius (CK 1.116 str. 4 d. 2 sak.). Nuostata reikalauja analizės, kadangi: (1) pagal sisteminių šios normos aiškinimą, civilinė atsakomybė už komercinės paslapties *atskleidimą* taikoma tik *darbuotojams ir kitiems* su komercinės paslapties savininku *sutartiniais santykiais susijusiems subjektams* (pvz., sudariusiems paslaugos teikimo, autorines sutartis ir pan.). Draudimas atkleisti komercinę paslaptį galioja tik minėtiems subjektams, bet ne kitiems nesutartinių santykių dalyviams. Manytina, toks draudimas turi galioti tiek sutartiniais santykiais su komercinės paslapties savininku susisijusiems asmenims, tiek tokiuose neesantiems, todėl norma turėtų būti atitinkamai keičiama; (2) įstatymas nenumato darbuotojų ir kitų su komercinės paslapties savininku sutartiniais santykiais susijusių subjektų atsakomybės už neteisėtą komercinės paslapties naudojimą, įgijimą, nebent šie subjektai įstatymų leidėjo požiūriu atitinka asmenų kategoriją pagal CK 1.116 str. 4 d. 1 sak. Tokiu atveju minėtiems dviem subjektams draudimas įgyti komercinę paslaptį sudarančią informaciją taikomas; (3) dėl teisinio reguliavimo neišsamumo taip pat gali kilti klausimas, ar atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties atskleidimą ar įgijimą tokiais pačiais pagrindais ir tvarka yra taikoma ir buvusiems darbuotojams ir/arba buvusioms kitoms sutarties šalims. Teigtina, jog pareiga atlyginti nuostolius už neteisėtą informacijos įgijimą, atskleidimą turėtų būti taikoma bet kuriam civilinių santykių dalyviui, nepriklausomai nuo teisinių santykių pasibaigimo.

Ketvirta, paskutinis minėto straipsnio sakinytis numato, jog pajamos, gautos *neteisėtai naudojant* komercinę (gamybinę) paslaptį, laikomos nepagrįstu praturtėjimu. Tik ši nuostata leistų tvirtinti, kad neteisėtas komercinės paslapties naudojimas taip pat draudžiamas (nors bendroje normoje (CK 1.116 str. 4 d. 1 sak.) neteisėtas naudojimas nėra įtvirtintas). Neteisėto komercinės paslapties naudojimo subjektai – neįvardinti. Manytina, jog tai turėtų būti neapibrėžtas subjektų ratas – su bendrove sutartiniais santykiais susiję arba tokių santykių nesukūrę subjektai (fiziniai, juridiniai asmenys).

Penkta, CK 1.116 str. 4 d. numato tik nuostolių (tiesioginių, netiesioginių) atlyginimą bei suteikia teisę komercinės paslapties savininkui reikalauti nepagrįstai gautų lėšų gražinimo. Daugiau pažeistų teisių gynimo būdų (kt. nei nuostolių atlyginimas) minėtas straipsnis tiesiogiai neįtvirtina, nors CK yra pagrindinis norminis aktas reglamentuojantis komercinių paslapčių apsaugą. Pažymėtina, jog komercinės paslapties savininkui net ir laimėjus bylą dėl neteisėto komercinių paslapčių naudojimo jo patirti nuostoliai nebūtinai visiškai atlyginami dėl įvairių priežasčių: patirtos žalos dydį sudėtinga įrodyti, be to

nukentėjusiai šaliai atlyginamos negautos pajamos (aiškinamos kaip negautas grynasis pelnas) iš kurių mokesčiai, pvz., pelno mokestis, išskaičiuojamas⁹¹.

Su patirtos žalos dydžio įrodinėjimo problema susiduriama ne tik LR, bet ir visos ES lygiu – nepaisant to, jog reikalavimas dėl nuostolių (tiesioginių) atlyginimo įtvirtintas visose ES narėse, tačiau komercinių paslapčių savininkams sunku įrodyti negautas pajamas⁹². Be to, tik kuriose ES valstybėse narėse suteikiama teisė reikalauti grąžinti nepagrįstai gautas lėšas (Belgija, Estija, Ispanija, LR, Suomija)⁹³. Kalbant apie pažeistų teisių gynimo priemones, pažymėtina, jog ES valstybėse narėse be nuostolių atlyginimo nustatyti ir kiti civilinių teisių gynimo būdai, pvz., komercinės paslapties savininko teises pažeidžiančių prekių sunaikinimas, tokių prekių pašalinimas iš rinkos (pvz., Danija), kai kuriose šalyse galimas moralinės žalos atlyginimas (Italija, Prancūzija, Nyderlandai)⁹⁴. Šios taisyklės LR teisės aktų normose, reglamentuojančiose komercinių paslapčių apsaugą, nėra įtvirtintos. Nors valstybėse narėse teisių gynimas skiriasi, tačiau dažniausiai valstybių narių teismai taiko nuostolių atlyginimą bei draudimą, t. y. įpareigoja nutraukti, susilaikyti nuo neteisėtų veiksmų (angl. *injunction ceaseand-desist orders*)⁹⁵. Tuo tarpu LR neteisėtų veiksmų draudimas kaip savarankiškas teisių gynimo būdas praktiškai netaikomas, o ir CK 1.116 str. nėra įtvirtintas. Reikalavimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių uždraudžiant atsakovui atlikti neteisėtus veiksmus iš esmės atsisakoma patenkinti, pvz., teismo ginčo metu vienas iš ieškovo ieškinio reikalavimų buvo uždrausti savo veikloje naudoti ieškovo konfidencialią informaciją (komercinės paslaptis), tačiau teismas konstatuojamoje dalyje dėl šio reikalavimo nepasisakė, nors kitą ieškovo keltą reikalavimą dėl žalos atlyginimo tenkino⁹⁶. Kitu atveju ieškovas prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, t. y. uždrausti naudotis ieškovo komercine paslaptimi, ją perleisti tretiesiems asmenims ar kitu būdu naudotis informacija, sudarančią komercinę paslaptį. Teismas ieškovo prašymą tenkinti atsisakė argumentuodamas tuo, jog

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje AB Danske Bank A/S v. UAB „Kaminera“, Nr. 3K-3-418/2014.

⁹² 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 38 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 38) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

⁹³ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos tarnybų poveikio vertinimo darbinis dokumentas. Pridedama prie dokumento: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, SWD/2013/0472 galutinis, p. 202 (European Commission staff working document impact assessment. Accompanying the document: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, SWD (2013) 471 final, adopted on 28 November 2013, p. 202) [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013SC0471&from=en>.

⁹⁴ *Ibid.*, 93, p. 198, 199, 202, 203.

⁹⁵ *Ibid.*, 92, p. 29-30, 33.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Prekybos marketingo paslaugos“ v. R. Č., UAB „Rinkodaros ir prekybos paslaugos“, Nr. 3K-3-485/2007.

papildomos apsaugos nuo neteisėtų veiksmų suteikimas nėra tikslingas, atsižvelgiant į tai, jog komercinę paslaptį saugo ir gina įstatymai, be to tokio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių įvykdymo nėra galimybės užtikrinti priverstinai⁹⁷. Kitoje byloje teismas taip pat nurodė, jog draudimas atlikti neteisėtus veiksmus yra įvirtintas KĮ, kuris galioja neatsižvelgiant į tai, ar ieškovas pareiškė tokius reikalavimus ar jų nepareiškė, ar prašė taikyti tokio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones⁹⁸. Tam tikrais atvejais, pvz., nesąžiningos konkurencijos bylose, kai pasinaudojama komercine paslaptimi, teismas taiko kitos rūšies laikinąsias apsaugos priemones – nekilnojamojo ir kilnojamojo turto areštą⁹⁹. Manytina, kad konkrečios CK normos, reglamentuojančios komercinių paslapčių apsaugą, turėtų aiškiai numatyti ir kitas specialias teisių gynimo priemones (pvz., teismo įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus, prekių, kurios pažeidžia komercinės paslapties savininko teises, draudimas pateikti į rinką arba pašalinimas iš jos) ir/arba teismų praktika turėtų eiti ta linkme, jog nurodytų jų galimumą taikyti, o svarbiausia ir taikytų. Tokiu būdu būtų sudarytos sąlygos verslo subjektui atkurti prarastą komercinių paslapčių apsaugą, jų teikiamą naudą, konkurencinį pranašumą. Dažnai dėl prarastos komercinės paslapties bendrovės konkurencingumas rinkoje sumažėja, o jį susigrąžinti sunku – bendrovei gali tekti ieškoti kitų būdų kaip vėl sėkmingai veikti rinkoje, pvz., investuojant į naujus produktus ar naujas paslaugas, ieškant kitų technologijų. Tai verčia galvoti apie LR numatytų teisių gynbos priemonių efektyvumą, kitų (ne tik žalos atlyginimo) teisių gynimo būdų taikymą. Manytina, jog CK 1.116 str. 4 d. net ir nesant įtvirtinimo, jog komercinės paslaptis gali būti ginama ir kitais teisėtai būdais (ne tik nuostolių atlyginimas), gali būti pasitelkiamos ir kitos priemonės, numatytos įstatyme. Tai patvirtina ir CK 1.116 str. 3 d., kuri įtvirtina, jog informacija, kuri yra komercinė (gamybinė) paslaptis, ginama šio kodekso nustatytais būdais. Vadinasi verslo subjektas, remiantis kitomis įstatymo nuostatomis, savo teises iš esmės galėtų ginti ir kitu būdu, pvz., pareikšiant prevencinį ieškinį (CK 1.138 str. 3 p.). Visgi, tokiose bylose dar sudėtingesnis įrodinėjimo procesas, todėl jos dažnai gali baigtis nepalankiu ieškovui sprendimo priėmimu¹⁰⁰. Be to, teismų praktikoje kitos gynbos priemonės, nei numatyta CK 1.116 str. 4 d., sutinkamos retai, nors jų taikymas *per se* būtų galimas remiantis kitų įstatymo straipsnių nuostatomis. Taigi visos specialios komercinių paslapčių savininko

⁹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltic Shipping Centre“ v. J. D., UAB „Transkomsta“, Nr. 2-255/2014.

⁹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Programavimo paslaugų centras“ v. UAB „Addendum Solutions“, UAB „Addendum Group“, UAB „IT advokatai“, Nr. 2-1458/2009.

⁹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „BIG TRANS“ v. A. S. ir T. S., Nr. 2-2396/2013.

¹⁰⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Doleta“, UAB „Vilniaus Doleta“ v. UAB „PREMMIER LT“, UAB „PREMMIER“, A. D., Nr. 2A-1207/2013.

teisių gynimo priemonės turtų būti numatytos konkrečioje normoje, skirtoje išimtinai komercinių paslapčių apsaugai užtikrinti, taip leidžiant aiškiai identifikuoti galimas gynimo priemones ir jų taikymo galimybę.

Visos aukščiau išdėstytos aplinkybės leidžia teigti, jog CK 1.116 str. reguliavimas yra netinkamas kaip efektyviai neužtikrinantis komercinių paslapčių apsaugos bei kuriantis teisinį netikrumą. Aptartos įstatymo nuostatos neišsamios, netikslios, nėra aiškiai įtvirtinti neteisėti veiksmai, jų sudėtis, subjektai, kuriems galioja draudimas atlikti konkrečius veiksmus, taip pat nėra pateiktos kitos esminės sąvokos, pvz., asmenys (tik sutartiniais santykiais su komercinės paslapties savininku susiję, ar ir nesusiję subjektai), neteisėtas komercinių paslapčių atskleidimas, įgijimas, naudojimas. Atsižvelgiant į tai, įstatyminis reguliavimas keistinas nurodytų argumentų pagrindu: *pirma*, aiškiai įtvirtinamas draudžiamų veiksmų sąrašas, pateikiamos jų sudėtys, t. y. samprata, apibrėžtys; *antra*, turėtų būti unifikuoti subjektai, kuriems galioja įstatyme numatytas draudimas, t. y. nurodoma, kokiems konkrečioms subjektams, koks draudimas galioja; *trečia*, svarbiausių sąvokų, pvz., asmenys, neteisėtas bei teisėtas informacijos įgijimas, naudojimas, atskleidimas išaiškinimas; *ketvirta*, konkrečių komercinių paslapčių apsaugos pažeidimo atveju taikomų teisių gynimo priemonių įtvirtinimas normoje, skirtoje šiam slaptos informacijos institutui reguliuoti.

Esant siauram komercinių paslapčių apsaugos reguliavimui, kasacinis teismas įstatymo normų, reglamentuojančių komercinių paslapčių apsaugą, taip pat neaiškina. Iš susiformavusios praktikos matyti, kad teismai kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia, koks teisės akte numatytas neteisėtas veiksmas buvo atliktas, tačiau nepateikia taisyklių, nurodančių, kaip tokie veiksmai turėtų būti suprantami, t. y. nenurodo neteisėtų veiksmų sudėties. Pvz., vienoje byloje¹⁰¹ teismas pripažino, jog trys bendrovės (komercinės paslapties savininkės) darbuotojai atliko neteisėtus veiksmus – neteisėtai panaudojo komercinę paslaptį kitos įmonės (konkurentės) veikloje. Teismas neaiškina, kodėl veiksmas buvo kvalifikuotas kaip panaudojimas, o pvz., neteisėtas informacijos atskleidimas nevertintas. Be to, *įgijimas* kaip neteisėtas veiksmas iš esmės neaiškinamas – teismai nenurodo, kodėl tam tikras neteisėtas veikimas negalėjo būti priskiriamas informacijos įgijimui. Pažymėtina, jog dalis bylų¹⁰², kuriose konstatuojamas neteisėtas komercinės paslapties naudojimas – nesąžiningos konkurencijos bylos, tačiau tai nesudaro pagrindo teigti, jog tik šiose bylose gali būti nustatytas neteisėtas komercinės

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, L. A., S. V., A. S., Nr. 3K-3-447/2014.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Prekybos marketingo paslaugos“ v. R. Č., UAB „Rinkodaros ir prekybos paslaugos“, Nr. 3K-3-485/2007.

paslapties naudojimas: ją neteisėtai gali pasinaudoti ir bendrovės darbuotojai, kurie su savo darbdaviu nekonkuruoja. Aukščiau nurodytos aplinkybės leidžia teigti, jog teismas konkrečioje byloje sprendžia dėl įstatymo taikymo, tačiau jo sudėties neaiškina.

Atkreiptinas dėmesys, jog iki šiol buvusią aptartą situaciją šiek tiek keičia naujausia kasacinio teismo praktika. Teismas tik šias metais, visai neseniai – 2016 m. vasario 05 d. – priėmė nutartį (toliau – **Nutartis**)¹⁰³ iš esmės tam tikrais klausimais keičiančią iki šiol suformuotą praktiką ir nustatančią naujas gaires komercinių paslapčių apsaugos srityje. Nutartį priėmusi septynių teisėjų kolegija ne tik paaiškina, kas turi būti laikoma komercine paslaptimi, kokie yra ir kaip turi būti vertinami jų formalūs požymiai, atriboja komercines paslaptis nuo konfidencialios informacijos, bet taip pat pasisako dėl įstatyme įtvirtintų su slapta informacija atliekamų neteisėtų veiksmų, dalinai nurodo, kaip jie turi būti aiškinami bei įtvirtina atsakomybės už su komercinėmis paslaptimis atliekamus veiksmus rūšis – iki šiol kasacinio teismo praktika taip plačiai minėtų klausimų nespėdė. Nutartis pagrindžia, jog šio darbo dalyje, kurioje aptariami komercinių paslapčių apsaugos klausimai, įvardintos problemos iš tiesų egzistuoja praktikoje.

Atsižvelgiant į LAT pateiktus išaiškinimus, galima teigti, jog palaipsniui bandoma formuoti CK 1.116 str. sudėtį (normos aiškinimas, taikymas), kadangi teismas nurodo šiuos esminius aspektus: (1) už CK 1.116 str. 4 d. pažeidimą gali būti taikoma ir deliktinė, ir sutartinė atsakomybė, kurių taikymui būtina nustatyti visas sutartinės ir/ar deliktinės atsakomybės taikymui būtinas sąlygas. Teismas neišskiria subjektų, kuriems draudžiama atlikti konkrečius veiksmus, kaip tai įtvirtinta CK 1.116 str. 4 d. Tai reiškia, jog teismas taip išspėdžia šiame darbe keltą klausimą ir kartu patvirtina anksčiau pateiktą teiginį, jog visiems subjektams, nepriklausomai nuo to, ar jie sutartiniais santykiais susiję su komercinės paslapties savininku ar ne, draudžiama atlikti neteisėtus veiksmus (komercinę paslaptį įgyti, naudoti, atskleisti); (2) manytina, jog teismas bando atskleisti CK 1.116 str. 4 d. sudėtį, kadangi pateikia draudžiamų atlikti veiksmų paaiškinimus (jų sampratą), nors juos tolesniame Nutarties tekste įvardija šiek tiek kitaip nei numato minėtas straipsnis: vietoje komercinės paslapties atskleidimo naudojamas terminas *paviešinimas*, o *atskleidimas*, kaip ir naujai pateiktas ir išaiškintas veiksmas – *perdavimas* yra laikomi slaptos informacijos paviešinimo rūšimis. Kitaip tariant, teismas nurodo, kad komercinė paslaptis gali būti paviešinama dviem būdais: atskleidimu ir perdavimu. Svarbu tai, jog teismas suformuoja iki šiol nepateiktus minėtų veiksmų turinio išaiškinimus: *įgijimas* aiškintinas, kaip apimantis visus veiksmus, nukreiptus į komercinės paslapties

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.

paviešinimą. *Neteisėtas įgijimas* reiškia tiek pirminį (neteisėtą informacijos gavimą iš jos teisėto savininko), tiek antrinį (neteisėtą informacijos gavimą iš ją neteisėtai gavusio asmens) informacijos gavimą. *Neteisėtu atskleidimu*, vienu iš komercinės paslapties paviešinimo būdu, laikomas ją žinančio asmens kitam asmeniui suformuotas tam tikrų duomenų turinio žinojimas. Kitas paviešinimo būdas – *neteisėtas perdavimas* – konstatuojamas tuomet, kai asmuo, suvokiantis, kad informacija saugoma, duomenis neteisėtai perduoda tretiesiems asmenims. Teigtina, jog dviejų minėtų neteisėtų veiksmų skirtumas yra tas, jog pirmu atveju yra atskleidžiamas komercinę paslaptį sudarančios informacijos, turinys (materialus objektas, kuriame patalpinta informacija, nėra perduodamas), tuo tarpu antru atveju trečiajam asmeniui neteisėtai perduodamas pats materialus daiktas, kurio turinį sudaro komercinė paslaptis. Teismas nepaaiškina, kaip reikėtų interpretuoti *informaciją žinantį asmenį* – nenurodo, ar informaciją atskleidžiantis asmuo, ją žino teisėtai (pvz., jam suteikta teisė tokią informaciją žinoti) ar neteisėtai (pvz., neturėjo leidimo su ja susipažinti). Žinoma, bet kurio atveju turėtų būti konstatuota, jog informaciją atskleidęs asmuo veikė neteisėtai ir pritaikyta atitinkamai sutartinė arba deliktinė civilinė atsakomybė; (4) kasacinis teismas nurodo, kad neteisėtas komercinės paslapties naudojimas CK 1.116 str. 4 d. prasme sudaro savarankišką neteisėtą veiksmą, o atsakomybė kyla visiems tokius veiksmus atlikusiems asmenims. Tokia teismo pozicija pagrindžia šiame darbe nurodytą teiginį, jog neteisėtas komercinės paslapties naudojimas yra draudžiamas, o atsakomybės subjektais turi būti laikomas neapibrėžtas asmenų ratas – su bendrove sutartiniais santykiais susiję arba tokių santykių nesukūrę subjektai (nors CK 1.116 str. 4 d. to tiesiogiai neįtvirtina, tačiau tokia išvada aukščiau išdėstytuose argumentuose buvo pateikta); (5) Nutartyje taip pat pasisakoma dėl civilinės atsakomybės sąlygų. Teisėjų kolegija pirmą kartą suformuoja aiškia taisyklę, jog bylose dėl komercinių paslapčių turi būti nustatoma, kaip konkrečiai byloje pasireiškė neteisėti veiksmai, t. y. ar neteisėti veiksmai pasireiškė tik kaip neteisėtas informacijos gavimas, atskleidimas, perdavimas, ar informacija buvo pasinaudota, kokie kiekvieno iš šių veiksmų padariniai. Nutartį priėmęs teismas taip pat aiškiai akcentuoja kaltės rūšis, t. y. konstatuoja, jog kaltė gali pasireikšti arba tyčia, arba neatsargumu. Abi kaltės rūšys turėtų būti taikomos kiekvienam neteisėtam veiksmui.

Įrodinėjimas – tai dar viena problema, su kuria susiduria komercinių paslapčių savininkai neteisėtų veiksmų atlikimo atveju. Sudėtinga įrodyti ne tik patirtos žalos dydį, tačiau, visų pirma, faktą, jog komercine paslaptimi apskritai buvo pasinaudota neteisėtai. Teismų praktikoje ne kartą konstatuota, jog tokiose bylose yra reikšmingi ir dažniausiai remiamasi netiesioginiais įrodymais (gauti tiesioginių įrodymus, patvirtinančius

neteisėtus veiksmus – labai sunku)¹⁰⁴, tačiau tai nereiškia, jog teismai visuomet vadovaujasi tokiu išaiškinu ir tenkina reikalavimus, kurie šiais netiesioginiais įrodymais grindžiami¹⁰⁵. Ypatingai sudėtingi gali būti atvejai, kai bendrovės (komercinės paslapties savininkės) buvęs darbuotojas, turėjęs teisę žinoti komercines paslaptis, ne įsteigia naują konkuruojančią bendrovę (dažnai susiduriama teismų praktikoje¹⁰⁶) ir jos veikloje neteisėtai pasinaudoja žinota slapta informacija, tačiau pereina dirbti į kitą įmonę. Tokiu atveju taip pat itin sudėtinga įrodyti komercinės paslapties atskleidimo faktą, o ypač tada, kai byloje nėra tiesioginių įrodymų dėl neteisėtų veiksmų atlikimo. Nepaisant to, kasacinis teismas, neseniai priėmė nutartį, dėl kurios išaiškinimų, galima teigti, jog komercinės paslapties savininkui turėtų būti lengviau įrodyti pažeistas teises: teismas nusprendė, jog buvusio darbuotojo, kuris po darbo santykių nutraukimo pradėjo dirbti konkuruojančioje įmonėje, neteisėtiems veiksmams įrodyti pakanka tokių aplinkybių – darbuotojas pradėjo bendrauti su konkuruojančia įmone dar dirbdamas pas buvusį darbdavį; darbuotojas žinojo įmonės komercinę paslaptį sudarančią informaciją; darbuotojas buvo įsipareigojęs jos neatskleisti; darbuotojui perėjus dirbti į konkuruojančią įmonę buvęs darbdavys neteko užsakymų iš klientų, su kuriais dirbo išimtinai buvęs darbuotojas; per tam tikrą laikotarpį buvęs darbdavys patyrė žalos negautų pajamų, praradus rinkos dalį, forma. Pažymėtina, jog darbuotojui atsakomybė kilo nepaisant to, jog nebuvo jokių įrodymų dėl minėto darbuotojo kontaktų su buvusiais klientais (kurie tapo naujojo darbdavio klientais), duomenų, kurie patvirtintų, jog klientų (naujam darbdaviui) ieškojo būtent buvęs darbuotojas, žinojęs komercines paslaptis. Tai leidžia teigti, jog tokia teismo pozicija leis verslo subjektams lengviau įrodyti neteisėtus veiksmus ir prisiteisti dėl to patirtus nuostolius. Be to, teismas nusprendė, jog solidari atsakomybė (buvusiam bendrovės darbuotojui ir įmonei – naujam darbdaviui) netaikytina, o žalą įpareigotas atlyginti tik buvęs bendrovės darbuotojas¹⁰⁷. Svarstyta, kaip toks sprendimas būtų suderintas su kitu kasacinio teismo Nutartyje pateiktu išaiškinimu ta prasme, jog draudžiamas ir neteisėtas informacijos įgijimas bei jos antrinis įgijimas (neteisėtas informacijos gavimas iš ją neteisėtai gavusio asmens), be to kaltė gali

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. liepos 01 d. nutartis civilinėje byloje R. D. v. UAB „Putokšnis“, Nr. 3K-3-303/2011.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „JG reklamos dovanos“ v. D.S. „UAB „Verslo inkorporacijos centras“, Nr. 3K-3-377/2013. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Cleanex“ v. „Romula“, L. Z., Nr. 3K-3-524/2014.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Diteilas“ v. UAB „Chemika“, E. G., Nr. 3K-3-326-2012. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gileon“ v. UAB „Autorail“, P. G., T. K., Nr. 2A-780/2014.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Big trans“ v. UAB „Lomer point bridge“, R. K., Nr. 3K-3-421-695/2015.

pasireikšti ir neatsargumu, todėl galėtų būti keliamas klausimas, ar bendrovės, kurios realiai gauna naudą dėl kito asmens neteisėtai atskleistos ir jų įgytos bei panaudotos informacijos, tikrai visais atvejais gali nežinoti, jog joms pateikta informacija yra komercinė paslaptis ir taip išvengti civilinės atsakomybės.

Iš visų aukščiau išdėstytų argumentų darytina išvada, jog komercinių paslapčių apsaugą gali padėti užtikrinti tinkamas teisinis reguliavimas, tačiau LR jis nėra aiškus, išsamus, todėl gali būti tobulinamas. Komercinės paslaptys yra pernelyg svarbios rinkoje veikiantiems verslo subjektams, inovacijų plėtrai, kad būtų nesaugomos ar saugomos neefektyviai, todėl ne tik patys komercinių paslapčių savininkai, bet ir valstybė turi imtis priemonių užtikrinanti jų apsaugą – tai pirmiausia gali būti padaroma sukūrus tinkamą teisinį mechanizmą. Faktą, jog šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas yra netinkamas įrodo ne tik šiame darbe išdėstyti argumentai, bet ir naujausia kasacinio teismo praktika, kuri padarė didelį įnašą komercinių paslapčių reguliavimo srityje. Deja, įstatymų leidėjas iniciatyvų dėl teisinio reguliavimo keitimo bei tobulinimo užtikrinant efektyvesnę komercinių paslapčių apsaugą nėra pateikęs.

2.1.2. Komercinių paslapčių apsauga Lietuvos Respublikos darbo kodekse ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso projekte

Kaip ir daugelyje ES valstybių narių, LR nuostatos, susijusios su komercinių paslapčių apsauga, numatytos ir darbo santykius reglamentuojančiame teisės akte¹⁰⁸. DK svarbus dviejų straipsnių prasme: 47 str., reglamentuojančio informavimą ir konsultavimą bei 235 str., įtvirtinančio šturkštus darbo pareigų pažeidimo atvejus.

Informavimo ir konsultavimo nuostatos (DK 47 str.) suteikia teisę *darbuotojams* ar *jų atstovams* susipažinti su informacija, kuri laikoma komercine ar profesine paslaptimi, bet tik jeigu: (1) pateikiamas rašytinis įsipareigojimas neatskleisti komercinės paslapties (taip pat profesinės paslapties); ir (2) tokia informacija yra būtina jų pareigoms atlikti. Minėtiems subjektams įstatymas draudžia jiems pateiktą informaciją *naudoti* ne pagal paskirtį ar ją *atskleisti* tretiesiems asmenims (DK 47 str. 6 d.). Manytina, jog šis draudimas negali visiškai užtikrinti, jog į jį bus atsižvelgta, o komercinė paslaptis neteisėtai nepanaudota. Nepaisant draudimo naudoti ir atskleisti komercinę paslaptį, teigtina, jog minėto pobūdžio informavimas silpnina komercinių paslapčių apsaugą, todėl yra nepagrįstas dėl šių priežasčių: *pirma*, išimtinai tik darbdavys (komercinės paslapties savininkas) geriausiai žino, ar darbuotojo funkcijų vykdymui reikalinga žinoti bendrovei

¹⁰⁸ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 20, 23 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 20, 23) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

ekonomiškai reikšmingą informaciją, todėl tik jis turi turėti teisę nuspręsti, ar reikalinga suteikti informaciją, nepaisant darbuotojo prašymo; *antra*, nėra jokios objektyvios priežasties dėl kurios darbuotojų atstovams įstatymu suteikiama galimybė susipažinti su komercine paslaptimi. Atstovai darbo funkcijų nevykdo, slaptos informacijos bendrovės veikloje ir jos naudai nenaudoja, todėl nesuprantamas informacijos žinojimo tikslas ir jos disponavimo paskirtis; *trečia*, komercinės paslapties savininkui nusprendus informacijos neatskleisti, darbuotojų atstovams teisės kreiptis į teismą dėl darbdavio (komercinės paslapties savininko) įpareigojimo atskleisti minėtą informaciją suteikimas (DK 47 str. 8 d.) be jokio teisėto ir objektyvaus pagrindo apriboja darbdavio, kaip informacijos savininko, teises. Be to, kyla klausimas, kaip teismas vertintų, jog darbdavio atsisakymas suteikti informaciją nepagrįstas, kokios aplinkybės būtų analizuojamos. Manytina, jog ginčo atveju, teismo proceso metu egzistuoję reali galimybė, kad informacija būtų atskleista, kadangi darbdaviui tektų įrodinėti, jog darbuotojui nėra jokio pagrindo slaptą informaciją žinoti. Pažymėtina, jog kiti teisės aktai, ar kasacinio teismo praktika nėra įtvirtinusi galimybes, nėra įvardijusi sąlygų dėl priverstinio komercinės paslapties atskleidimo. Darytina išvada, jog informavimo ir konsultavimo reglamentavimo nuostatos perteklinės ir nepagrįstos nei teisiniais, nei praktiniais argumentais: dėl teisės darbuotojams ar jų atstovams susipažinti su komercine paslaptimi suteikimo nepagrįstai praplečiamas asmenų, žinančių komercinę paslaptį ratas, o kartu padidinama tikimybė, jog informacija gali būti atskleista. Galimybės darbuotojų atstovams kreiptis į teismą reikalaujant įpareigoti komercinės paslapties savininką suteikti slaptą informaciją įtvirtinimu DK susiaurinamos ir sumenkinamos verslo subjekto teisės komercinių paslapčių nuosavybės bei apsaugos aspektais. Atsižvelgiant į tai, DK 47 str. turi būti keičiamas panaikinant nuostatas dėl minėtų subjektų galimybės kreiptis į darbdavį dėl komercinės paslapties jiems suteikimo, atskleidimo bei atitinkamai nuostatas dėl galimybės kreiptis į teismą darbdavio (komercinės paslapties savininko) atsisakymo suteikti slaptą informaciją atveju.

Šiurkštaus darbo pareigų pažeidimo nuostatos (DK 235 str.) numato, jog komercinių paslapčių *atskleidimas* arba jų *pranešimas konkuruojančiai įmonei* yra laikomas šiukščių darbo pareigų pažeidimu. Teisinės pasekmės darbuotojui pažeidus minėtą straipsnį – darbo sutarties nutraukiamas apie tai iš anksto neįspėjus (DK 235 str. 2 d. 2 p., 136 str. 3 d. 2 p.). Atkreiptinas dėmesys, jog drausminė atsakomybė darbuotojui kyla tik atlikus alternatyvius veiksmus, t. y. atskleidus arba pranešus komercinę paslaptį sudarančią informaciją ir tik tokiu atveju, kai tokia informacija yra atskleidžiama arba pranešama konkuruojančiai įmonei. Ši nuostata komercinių paslapčių apsaugos prasme verta analizės

ir diskutuotina šiais aspektais: *pirma*, įstatymas neaiškina, kokie veiksmai yra laikomi informacijos atskleidimu, pranešimu ir kuo minėti veiksmai skiriasi vienas nuo kito. Doktrinoje sutinkama nuomonių, jog paslapties *atskleidimas* paprastai suprantamas kaip darbuotojo, kuriam paslaptis buvo patikėta arba žinoma dėl darbo, veikimas arba neveikimas, dėl kurio paslaptis tampa žinoma bent vienam asmeniui, neturinčiam teisės su ta paslaptimi susipažinti. Šis pažeidimas gali būti padaromas tiek tyčia, tiek ir dėl neatsargumo. Paslapties *pranešimas* konkuruojančiai įmonei – tai atitinkamų duomenų perdavimas žodžiu, raštu, techninėmis priemonėmis, pateikiant susipažinti ir pan., taip pat tam tikrų daiktų perdavimas, persiuntimas, parodymas ir pan. Šis pažeidimas padaromas tyčiais veiksmis¹⁰⁹. Kaip matyti, esminiai skirtumai tarp dviejų minėtų veiksmų, jog informacija gali būti *atskleidžiama* tiek aktyviais, tiek pasyviais veiksmais (veikimu, neveikimu) ir toks neteisėtas veiksmas gali būti padaromas tiek tyčia, tiek neatsargiai. Tuo tarpu informacijos *pranešimas* iš esmės pasižymi tik aktyviais veiksmais, kurie gali pasireikšti tik tyčia. Pažymėtina, jog teismų praktika ne visada imasi veiksmų kvalifikavimo, t. y. aiškinant neteisėtų veiksmų atlikimo faktą konstatuoja, jog atsakovas atskleidė arba pranešė konkuruojančiai įmonei komercinę paslaptį sudarančią informaciją – kuris iš dviejų veiksmų konkrečiai buvo atliktas – nepasisakoma¹¹⁰; *antra*, šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu nelaikomas neteisėtas komercinės paslapties *įgijimas* arba jos *panaudojimas*, kadangi tokie veiksmai DK 235 str. 2 d. 2 p. nenumatyti. Už draudimo įgyti, naudoti slaptą informaciją pažeidimą, manytina, jog būtų taikoma civilinė atsakomybė, jeigu verslo subjektas įrodytų žalos atsiradimo faktą, bet ne drausminė, kadangi šalys savo susitarimu negali praplėsti drausminės atsakomybės taikymo ribų; *trečia*, galima teigti, jog pagal minėtą straipsnį draudžiamas (laikomas šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu) komercinę paslaptį sudarančios informacijos atskleidimas arba pranešimas *tik konkuruojančiai įmonei* – informaciją atskleidus kitam trečiajam asmeniui, kuris su komercinės paslapties savininku nekonkuruoja, pažeidimas nekonstatuojamas; *ketvirta*, DK 235 str. 2 d. 11 p. numatyta, jog šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu laikomi ir kiti nusižengimai, kuriais šiurkščiai pažeidžiama darbo tvarka. Tokia nuostata iš dalies leidžia teigti, jog minėti pasiūlymai dėl papildomų neteisėtų veikų priskyrimo ir įtirvinimo DK 235 str., gali „patekti“ į DK 235 str. 2 d. 11 p. taikymo sritį¹¹¹. Visgi,

¹⁰⁹ BAGDANSKIS, T. Kaip atleisti prasikaltusį. Atleidimo pagrindas – komercinės paslapties atskleidimas. *Juristas*, 2006, Nr. 9 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 03 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisescentras.lt/index.php/lt/kaip-atleisti-prasikaltusi>.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje J. V. v. UAB „Arijus“, Nr. 3K-3-354/2011.

¹¹¹ BAGDANSKIS, T. Kaip atleisti prasikaltusį. Atleidimo pagrindas – komercinės paslapties atskleidimas. *Juristas*, 2006, Nr. 9 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 03 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisescentras.lt/index.php/lt/kaip-atleisti-prasikaltusi>.

nesant tiesioginio kitų neteisėtų veiksmų (pvz., įgijimas, naudojimas) įtvirtinimo DK 235 str. 2 d. jų atlikimo atveju drausminės atsakomybės taikymas gali būti sudėtingas, nes būtų praplečiamos drausminės atsakomybės taikymo ribos; *penkta*, DK 235 str. taikymui nėra reikalaujama nustatyti dėl neteisėtų veiksmų patirtos žalos atsiradimo faktą. Darbuotojui, atlikusiam neteisėtus veiksmus ir jais sukėlus žalos, gali būti taikoma civilinė atsakomybė (CK 1.116 str. 4 d.).

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, manytina, jog DK 235 str. nėra pakankamai išsamus, todėl efektyvesniu komercinių paslapčių apsaugos tikslu turėtų būti atitinkamai tobulinamas, kadangi: draudimas *naudoti, įgyti* komercines paslaptis įstatyme nėra įtvirtintas, tačiau kaip ir jų atskleidimas, pranešimas konkuruojančiai įmonei turėtų būti vertintinas kaip netinkamas darbuotojo įsipareigojimų vykdymas, dėl ko gali būti taikoma drausminė atsakomybė. Be to, subjektų, kuriems draudžiama atskleisti, pranešti komercinę paslaptį (informacijos gavėjai), ratas turėtų būti plečiamas – šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu turėtų būti laikoma ne tik komercinių paslapčių atskleidimas ar pranešimas konkuruojančiai įmonei, tačiau bet kurio iš neteisėtų veiksmų atlikimas apskritai, nepriklausomai nuo neteisėtai informaciją gaunančio subjekto. Tokia pozicija grindžiama tuo, jog informacija turi būti saugoma nepriklausomai nuo to, ar ją sužino konkurentas, ar bet kuris kitas subjektas, kadangi atskleidimo, ar pranešimo bet kuriam trečiajam asmeniui atveju išnyksta informacijos slaptumo požymis, todėl ji nebelaikoma komercine paslaptimi. Be to, neturi reikšmės, koks subjektas (konkuruojantis ar ne) slaptą informaciją sužino, esminis momentas yra tai, kad darbuotojas nesilaikė jo prisiimtų įsipareigojimų ir tokią informaciją neteisėtai atkleidė ar pranešė.

Atkreiptinas dėmesys, jog tam, kad komercinių paslapčių atžvilgiu būtų pripažinti darbuotojo neteisėti veiksmai ir konstatuotas šiurkštus darbo pareigų pažeidimas būtina sąlyga – tam tikros formos darbuotojo įsipareigojimas informaciją saugoti. Įsipareigojimo formos gali būti įvairios (pvz., atitinkamos nuostatos tiesiogiai įtraukiamos į darbo sutartį, sudaromas priedas prie darbo sutarties ir kt.), jas pasirenka komercinės paslapties savininkas (darbdavys). LAT ankstesnėje praktikoje nurodė, jog neteisėtas komercinių paslapčių atskleidimas galimas tik tada, kai: (1) nustatoma, jog informacija laikoma komercine paslaptimi; (2) darbuotojas supažindintas su tokia informacija; bei (3) įsipareigojęs ją saugoti (neatskleisti) tretiesiems asmenims¹¹². Tuo tarpu naujesniuose kasacinio teismo sprendimuose dėl minėtų sąlygų iš esmės nebėra pasisakoma, jos atskirai neanalizuojamos – tiesiog vertinamas ir nustatomas faktas, ar darbuotojas su

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. balandžio 18 d. nutartis priimta civilinėje byloje Ž.M. v. UAB „Omnitel“, Nr. 3K-3-455/2001. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje R.B. v. UAB „Lietuva Statoil“, Nr. 3K-3-584/2003.

informacija buvo supažindintas, ar buvo prisiimtas įsipareigojimas informaciją saugoti¹¹³, kartais vertinamas tik vienas iš minėtų faktų, t. y. įsipareigojimo saugoti komercinę paslaptį buvimas¹¹⁴. Esant tinkamai užfiksuotai darbuotojo pareigai dėl informacijos apsaugos, komercinės paslapties apsauga būtų efektyvesnė – darbuotojui būtų visiškai aiškus jo prisiimamas įsipareigojimas, o atveju, jei pareiga būtų nevykdoma, verslo subjektas lengvai galėtų įrodyti neteisėtus veiksmus. Atsižvelgiant į tai, aiškumo dėlei, į DK galėtų būti įtraukiamos nuostatos nurodant šiurkštaus darbo pareigų pažeidimo sąlygas nesilaikius komercinės paslapties saugojimo pareigos.

Visuomenėje daug atgarsio sulaukęs LR darbo kodekso projektas (toliau – **DKP**)¹¹⁵ siūlo liberalesnį ir, manytina, į didesnę komercinių paslapties apsaugą nukreiptą reguliavimą. Nauja ir svarbu tai, jog DKP skirtas atskiras 38 str. straipsnis komercinių paslapties apsaugai sureguliuoti. DKP analizuojamas dėl šių aspektų ir institutų: *pirma*, DKP normos, reglamentuojančios konfidencialios informacijos¹¹⁶ apsaugą, aiškiai įtvirtina, jog pareigą saugoti informaciją, kuri yra laikoma komercine (gamybine) paslaptimi ir atsakomybę už jos pažeidimą reglamentuoja įstatymai. Taip pat įtvirtinta galimybė darbo sutarties šalims sudaryti papildomus susitarimus dėl komercinės paslapties apsaugos (DKP 24 str. 5 d.) – praktikoje tokie susitarimai sudaromi¹¹⁷, tačiau šiuo metu galiojančiame DK tokia nuostata nėra įtraukta, sutarties sudarymo sąlygos taip pat neapertotos; *antra*, numatyta, jog darbo sutarties šalys gali susitarti dėl to, kad darbuotojas darbo sutarties vykdymo metu ir pasibaigus darbo sutarčiai asmeniniais ar komerciniais tikslais *nenaudos* ir kitiems asmenims *neatskleis* tam tikros informacijos, kurią šalys savo susitarimu įvardys konfidencialia (DKP 38 str. 1 d.). Pažymėtina, jog minėta taisyklė tiesiogiai nenumato galimybės susitarti dėl draudimo tokią informaciją *įgyti, pranešti*. Tokio draudimo nebuvimas siaurina komercinių paslapties apsaugos ribas. Kita vertus, tikėtina, jog informacijos pranešimas laikomas savaimine patenkančiu į minėtą nuostatą dėl informacijos neatskleidimo; *trečia*, po darbo santykių pasibaigimo susitarimas dėl komercinės paslapties apsaugos galios vienerius metus, žinoma, jei šalys nesusitars dėl ilgesnio termino (DKP 38 str. 3 d.). Nuostata dėl vienerių metų apsaugos

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje G. V. v. UAB „Jurby Water Tech“, Nr. 3K-3-350/2012. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 08 d. nutartis civilinėje byloje S. K. v. UAB „Re Vera“, Nr. 3K-3-172/2011.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Lintera“ v. BUAB „Prof-T“, Nr. 3K-3-676/2013.

¹¹⁵ Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo projektas (nauja redakcija), 2015 m. birželio 12 d. Nr. XIIP-3234, pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

¹¹⁶ DKP prasme konfidencialia informacija yra laikoma komercinė (gamybinė), profesinė, valstybės ar tarnybos paslaptis (pvz., DKP 24 str. 5 d.), todėl toliau šio darbo tikslu bus naudojamas vienas terminas - komercinė paslaptis ir/arba komercinės paslaptys.

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. liepos 01 d. nutartis civilinėje byloje R. D. v. UAB „Putokšnis“, Nr. 3K-3-303/2011.

termino, draudžianti sužinotą slaptą informaciją *naudoti*, šiuo metu galiojančioje DK redakcijoje nėra įtvirtina, tačiau toks draudimas numatytas KĮ 15 str. 4 d. Kasacinis teismas 2015 m. liepos 03 d. nutartimi pateikė išaiškinimą dėl KĮ normų taikymo ūkio subjektams ir/ar fiziniams asmenims (darbuotojams) nurodydamas, jog KĮ 16 str. 4 d. (pagal šiuo metu galiojančią redakciją KĮ 15 str. 4 d.) gali būti taikoma ir bendrovės darbuotojams¹¹⁸, nors ankstesnėje praktikoje teismas buvo nurodęs, jog KĮ darbuotojams nėra taikomas, nes jie nėra laikomi ūkio subjektais KĮ prasme, atitinkamai darbuotojas nelaikomas pažeidusiu KĮ¹¹⁹; *ketvirta*, DKP 38 str. 2 d. įtvirtinama, koks turi būti susitarimo dėl komercinių paslapčių apsaugos turinys, t. y. susitarime dėl komercinės paslapties apsaugos turi būti numatyta: informaciją sudarantys duomenys, susitarimo galiojimo terminas bei darbdavio pareigos padedant darbuotojui išsaugoti šios informacijos slaptumą. Tokios taisyklės dabartinis DK nenumato, o visiškai naujovė yra komercinės paslapties savininko (darbdavio) įsipareigojimas imtis veiksmų dėl komercinių paslapčių apsaugos ta prasme, kad jie padėtų darbuotojui išlaikyti informacijos slaptumą. Manytina, jog tai turėtų būti fizinės, techninės priemonės (kurios yra darbdavio, o ne darbuotojo valioje), kurios padėtų apsaugoti informaciją, ar padaryti ją ribotai pasiekiamą kitiems asmenims, neturintiems teisės su tokia informacija susipažinti, pvz., specialios duomenų bazės, apsaugos kodai. Tokia pareiga darbdaviui neturėtų būti perteklinė, kadangi yra objektyvių priežasčių, kurių darbdavys negalėtų sukontroliuoti, pvz., tokios informacijos neteisėtas persiuntimas el. paštu ar kopijų padarymas. Manytina, jog įsipareigojimas padėti darbuotojui išsaugoti informacijos slaptumą, turėtų būti aiškinamas panašiai kaip anksčiau šiame darbe analizuota *protingų*, bet ne *ypatingų* pastangų dėl informacijos slaptumo išsaugojimo kategorija. Nors praktikoje sudarant susitarimus dėl komercinių paslapčių apsaugos bent minėtos dvi pirmosios sąlygos (informaciją sudarantys duomenys, susitarimo galiojimo terminas) būna nurodytos iš esmės visada (tiesa, gali pasitaikyti atvejų, kai terminas nenurodytas), toks DKP reguliavimas įneša papildomo aiškumo. Todėl darbuotojai turėtų jaustis tikresni dėl tokių susitarimų sudarymo (tuo labiau, jog susitarime turi būti nurodomos darbdavio pareigos padedant darbuotojui išsaugoti šios informacijos slaptumą), o darbdaviai taip pat labiau apsaugoti dėl darbuotojų susitarimais prisiimtų įsipareigojimų laikymosi, jau vien todėl, kad ir jie patys turės prisiimti įsipareigojimus dėl informacijos slaptumo

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Big trans“ v. UAB „Lomer point bridge“, R. K., Nr. 3K-3-421-695/2015. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, L. A., S. V., A. S., Nr. 3K-3-447/2014.

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „JG reklamos dovanos“ v. D.S., UAB „Verslo inkorporacijos centras“, Nr. 3K-3-377/2013.

išsaugojimo; *penkta*, DKP nuostatos įtvirtina, jog susitarimo šalys gali sulygti dėl netesybų už susitarimo nevykdymą ar jo netinkamą vykdymą (DKP 38 str. 2 d.). Ši naujovė vertinama teigiamai, kadangi komercinės paslapties savininkui, tokiu atveju būtų lengviau įrodyti patirtą žalą, kadangi dėl jos dydžio iš anksto susitarta. Vadinasi, verslo subjektas galėtų jaustis labiau užtikrintas dėl patirtų nuostolių atlyginimo, o ir darbuotojui, tai galėtų būti prevencinė ir „atgrasanti“ priemonė neteisėtiems veiksmais atlikti; *šešta*, pareigos saugoti komercinę paslaptį nevykdymas, kaip ir šiuo metu galiojančiame DK, taip ir naujo DKP, laikomas šiurkščiu darbuotojo pareigų pažeidimu, kuris yra pagrindas nutraukti darbo sutartį (DKP 57 str. 3 d. 5 p.). Skirtumas toks, jog: (1) darbdavys, norėdamas taikyti šiurkštaus darbuotojo pažeidimo nuostatas, turės įrodyti, kad dėl darbuotojo neteisėtų veiksmų atsirado žala – dabartinis DK žalos fakto įrodyti nereikalauja; (2) DKP, skirtingai nei dabartinė DK redakcija, nenumato, jog neteisėtas paslapties atskleidimas bus tik tada, jei ji bus atskleista ne bet kokiam trečiajam asmeniui, bet tik *konkuruojančiai įmonei*. Dėl aukščiau šiame darbe įvardintų priežasčių manytina, jog DKP visiškai pagrįstai numatyta bendresnio pobūdžio pareiga dėl komercinės paslapties apsaugos neįvardinant paslapties pranešimo konkuruojančiam subjektui; *septinta*, DKP nenumato informavimo ir konsultavimo pareigos, kuri numatyta dabartiniame DK 47 str., slaptos informacijos suteikimo darbuotojams ar jų atstovams bei kreipimosi į teismą dėl įpareigojimo tokią informaciją atskleisti aspektu. Šių nuostatų nenumatytas vertinimas teigiamai: tokiu būdu komercinės paslaptys gali būti labiau apsaugotos, kadangi tik jų savininkui paliekama neapribota teisė spręsti dėl informacijos atskleidimo tretiesiems asmenims; *aštunta*, komercinių paslapčių saugojimo pareiga yra numatyta ir ikisutartinių santykių metu (DKP 40 str. 1 d.).

Taigi toks aptartas naujas, aiškesnis, išsamesnis DKP numatytas reguliavimas, lyginat su dabar galiojančia DK redakcija – žingsnis link didesnės komercinių paslapčių apsaugos.

2.1.3. Komercinių paslapčių apsauga Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme. Komercinių paslapčių ir konkurencijos teisės santykis

Komercinės paslaptys – reikšmingas konkuravimo rinkoje įrankis. LR, kaip ir visoje Europoje, nėra esminių KĮ nuostatų konkrečiai ir išsamiai reguliuojančių komercinių paslapčių apsaugą¹²⁰. Atsižvelgiant į tai, komercinių paslapčių apsauga toliau bus tiriama

¹²⁰ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 12, 48 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 12, 48) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

dviem aspektais: LR KĮ normų suteikiamos apsaugos prasme ir santykio su konkurencijos teise *per se* prasme.

KĮ suteikiamos apsaugos prasme reikšmingas dėl dviejų normų, t. y. 15 str. 1 d. 3 p., 15 str. 4 d. bei jų taikymo ir aiškinimo taisyklių, suformuotų LAT, kurios šiame darbe toliau analizuojamos. KĮ 15 str. 4 d. aktualus dėl komercinių paslapčių vienerių metų apsaugos termino – asmenys, kuriems komercinė paslaptis tapo žinoma dėl jų darbo ar kitokių sutartinių santykių su ūkio subjektu, gali *naudoti* šią informaciją praėjus ne mažiau kaip vieniems metams nuo darbo ar kitokių sutartinių santykių pasibaigimo, jeigu įstatymuose ar sutartyje nenumatyta kitaip. Manytina, jog KĮ įtvirtintas terminas *naudoti* šiuo atveju turėtų būti aiškinamas plačiau ir apimti komercinės paslapties atskleidimo, pranešimo atvejus. Be to, atsižvelgiant į KĮ tikslus, 15 str. 4 d. turėtų būti taikoma išimtinai tik tais atvejais, kai neteisėtus veiksmus atliekantis subjektas turėjo tikslą konkuruoti su komercinių paslapčių savininku. Vadinasi, atveju, kai neteisėtus veiksmus atlieka sutartiniais santykiais susijęs subjektas, kuris nėra informacijos savininko konkurentas, 15 str. 4 d. taikymas abejotinas, nebent būtų įrodytas tikslas konkuruoti. LAT aiškindamas vienerių metų termino aspektus konstatavo, jog KĮ 15 str. 4 d. nuostatos taikytinos: (1) asmenims, turintiems sutartinių santykių su ūkio subjektu (komercinės paslapties savininku). Sutartiniai santykiai gali būti atsiradę ne tik darbo, bet ir kitokios sutarties pagrindu. Komercinę paslaptį sudaranti informacija gali būti tokiam asmeniui perduota, suteikta ar dėl jo sutartinės veiklos kitu būdu tapti žinoma; (2) ir tik tokiu atveju, jei įstatymai ar sutartis nenustato kitokio termino ir/ar jo skaičiavimo¹²¹. Pažymėtina, jog teisės aktai kitokio termino nenumato. Kitaip tariant, vienerių metų apsauga (arba kitaip: apribojimas naudoti komercinę paslaptį) taikoma, jeigu yra išpildytos abi minėtos sąlygos. Taigi komercinių paslapčių savininkams vertėtų atkreipti dėmesį į tai, jog, jei tarp jų ir sutartiniais santykiais (darbo ar kitais sutartiniais santykiais) susijusių subjektų sudaromuose tam tikros formos įsipareigojimuose dėl komercinių paslapčių apsaugos nėra nustatomas įsipareigojimo terminas – pastarųjų subjektų pareiga galioja tik metus. Tai reiškia, kad praėjus metams po susitarimo įsigaliojimo, įsipareigojimus prisiėmęs subjektas galės naudoti komercinę paslaptį sudarančią informaciją, o verslo subjektas negalės jam to drausti. Todėl komercinių paslapčių savininkams, norintiems apsaugoti jiems svarbią informaciją, nederėtų pamiršti nustatyti įsipareigojimo termino, kuris gali būti ilgesnis nei vieneri metai. Šis LAT išaiškinimas svarbus ir dėl kitos priežasties – teismas iš esmės nurodo, jog KĮ gali būti taikomas ne tik

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Big trans“ v. UAB „Lomer point bridge“, R. K., Nr. 3K-3-421-695/2015.

ūkio subjektams, bet kitiems su komercinės paslapties savininku sutartiniais santykiais susijusiems asmenims pvz., darbuotojams. Tai kartu reiškia, jog 15 str. 4 d. gali būti taikoma kartu su kitais įstatymais, reglamentuojančiais su komercinėmis paslaptimis susijusius klausimus, pvz. CK 1.116 str. 4 d.

Atkreiptinas dėmesys, jog pagal kasacinio teismo taisykles, KĮ įtvirtintas terminas nebūtinai gali suteikti apsaugą vieneriems metams, t. y. teismo gali būti sutrumpintas. LAT pažymėjo, jog jeigu reikalaujama atlyginti nuostolius, kurie atsirado per KĮ 16 str. 4 d. (pagal šiuo metu galiojančią įstatymo redakciją KĮ 15 str. 4 d.) nustatytą terminą – nuo neteisėtų veiksmų atlikimo *nepraėjus net vieneriems metams* – tai turi būti vertinama, ar konkurencijos santykių prasme konfidenciali informacija tokį laiko tarpą gali būti laikoma aktuali (naudinga, nepasenusia), t. y. vis dar saugotina kaip vertinga panaudoti, padedanti įgyti konkurencinį pranašumą ar gauti netiesioginės, tiesioginės naudos¹²². Vadinas, pagal tokią suformuotą praktiką, jei net ir nepraėjus vieneriems metams, informacija, teismo vertinimu, nebeturi komercinės vertės, jos atskleidimas gali būti nelaikomas kaip neteisėtas veiksmas, o reikalavimas dėl žalos atlyginimo netenkintas (galbūt, tenkintas iš dalies). Kyla klausimas, ar tokia pati taisyklė būtų taikoma ir tuo atveju, kai terminas nustatytas ne įstatymo, o dėl ilgesnio termino sulygta šalių susitarimu. Tokia teismo pozicija suponuoja tam tikras galimas pasekmes: (1) kadangi teismas turi teisę nustatyti, jog nepaisant to, kad informacija buvo pagrįstai laikyta komercine paslaptimi (pripažinimo atveju ji atitiko visus komercinės paslapties požymius), ji nebegali ilgiau būti ja pripažįstama, todėl sprendimas turėtų įtakos ir kitiems dėl tokios informacijos sudarytiems susitarimams – jie iš esmės nebeturėtų reikšmės, negaliojant, o teismo sprendimas galėtų turėti prejudicinę galią; (2) teismas gali paneigti tai, dėl ko šalys susitarė (sutarties dalyką), t. y. susitarimas tarp šalių iš esmės nebegalios, kadangi teismo sprendimas reikštų komercinės paslapties statuso nebegaliojimą (būtų nuspręsta, kad informacija neturi vieno iš būtinų požymių – komercinės vertės). Toks sprendimas pagal prasmę reiškia sandorio pripažinimą negaliojančiu, tačiau iki galu nėra aiškus negaliojimo pagrindas; (3) įstatymai nedraudžia šalims sulygti, jog susitarimas dėl komercinės paslapties apsaugos galioja neterminuotai, tačiau tokios sąlygos nustatymas, galbūt, taptų neįmanomas, kadangi, tikėtina, padidintų ginčų (dažnai ir nepagrįstų) skaičių – įsipareigojimą dėl informacijos apsaugos priėmusios šalys tokį terminą ginčytų, remiantis minėtu teismo išaiškinimu dėl informacijos neaktualumo; (4) taip pat gali kilti klausimas, ar atveju, kai susitarime

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Big trans“ v. UAB „Lomer point bridge“, R. K., Nr. 3K-3-421-695/2015.

sulygta dėl netesybų atlyginimo, teismas tenkintų reikalavimą dėl jų priteisimo. Manytina, jog nepaisant to, jei teismas nuspręstų, jog komercinės paslaptis yra neaktuali, o reikalavimas dėl žalos atlyginimo netenkintas, netesybos turėtų būti priteisiamos, kadangi netesybos mokamos sutartinių įsipareigojimo nevykdymo ar jų netinkamo vykdymo atveju ir laikomas ne tik savarankiška civilinės atsakomybės rūšimi (CK 6.245 str. 1 d.), bet ir prievolių įvykdymo užtikrinimo būdu (CK 6.70 str., 6.71 str.), be to netesybų sumokėjimas nėra siejamas su žalos atsiradimu.

Atkreiptinas dėmesys, jog išvardintos aplinkybės jokia būdu nereiškia, jog minėtai LAT taisyklei nepritariama – teismo pozicija pagrįsta, kadangi komercinės paslaptys turi būti saugomos tiek, kiek jos suteikia ekonominę vertę – juk tai vienas iš būtinų slaptos informacijos požymių. Šis analizuotas LAT išaiškinimas svarbus praktikoje, todėl šalys sudarydamos susitarimus, turėtų apvarstyti komercinių paslapčių apsaugos termino nustatymo bei netesybų įtvirtinimo klausimus. Komercinių paslapčių savininkams derėtų įvertinti nustatomo termino pagrįstumą – ar komercinė paslaptis visą susitarime numatytą terminą bus aktuali.

KĮ 15 str. 1 d. 3 p. įtvirtintas draudimas naudoti, perduoti, skelbti komercinę paslaptį sudarančią informaciją be šios informacijos savininko sutikimo, taip pat gauti informaciją iš asmenų, neturinčių teisės informacijos perduoti (turint tikslą konkuruoti, siekiant naudos sau arba padarant žalą komercinės paslapties savininkui) taikomas ne bet kokiems teisinių santykių dalyviams, o tik ūkio subjektams. Pagal kasacinio teismo suformuotą praktiką, sprendžiant dėl įmonės darbuotojo dėl neteisėto komercinės paslapties atskleidimo ūkio subjektui padarytos žalos atlyginimo taikytinos CK 1.116 str. 3 d. ir KĮ 16 str. 4 d. (pagal aktualią KĮ redakciją 15 str. 4 d.) nuostatos, o KĮ 16 str. 1 d. 3 p. (pagal aktualią KĮ redakciją 15 str. 1 d. 3 p.) nuostatos, taip pat KĮ 46 str. 1 d., (pagal aktualią KĮ redakciją KĮ 43 str.) reglamentuojantis žalos atlyginimo klausimus KĮ pažeidimų atvejais, taikytinos ūkio subjektams, bet ne fiziniams asmenims¹²³ (pažymėtina, jog ūkio subjektu gali būti laikomas ir fizinis asmuo (KĮ 3 str. 17 d.), todėl teismas, įvardindamas, kad tam tikros įstatymo nuostatos fiziniams asmenims netaikomos, tikėtina, pasisako dėl fizinių asmenų, neatitinkančių ūkio subjekto sampratos). Manytina, jog toks teismo išsaikymas taikomas ne tik darbuotojo neteisėtų veiksmų atlikimo atveju, bet ir tada, kai neteisėtus veiksmus atlieka kitas subjektas, sutartiniais santykiais susijęs su komercinės paslapties savininku, kadangi abu minėti subjektai numatyti CK 1.116 str. 3 d., KĮ 15 str. 4 d. Pažymėtina, jog KĮ nenustato specifinių taisyklių, kurios būtų taikomos žalos dydžio

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Big trans“ v. UAB „Lomer point bridge“, R. K., Nr. 3K-3-421-695/2015.

nustatymui, todėl turėtų būti taikomos CK normos. Be to, kiti komercinių paslapčių savininkų pažeistų teisių gynimo būdai, įtvirtinti KĮ 16 str. taip pat turėtų būti taikomi tik asmenims, atitinkantiems ūkio subjekto požymius.

Komercinių paslapčių ir konkurencijos teisės santykis svarbus šiais aspektais: *pirma*, komercinės paslaptys praktikoje neteisėtai naudojamos nesąžiningos konkurencijos tikslu¹²⁴; *antra*, neteisėtas komercinių paslapčių panaudojimas gali būti konkurenciją ribojančių susitarimų sudarymo įrankiu. Konkuruojančių ūkio subjektų veiksmai neteisėtai panaudojant ir tarpusavyje apsiukeičiant konkurencijos teisės prasme konfidencialia informacija, suteikiančia konkurencinį pranašumą, praktikoje laikytini ribojančiais konkurenciją (KĮ 5 str., SESV 101 str.)¹²⁵. Pažymėtina, jog šiuo atveju atskleista informacija toliau negali būti laikoma komercine paslaptimi; *trečia*, *Microsoft* byla parodė, jog dominuojančio ūkio subjekto atsisakymas suteikti komercine paslaptimi laikytą informaciją gali būti pripažįstamas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi (KĮ 7 str. SESV 102 str.)¹²⁶; *ketvirta*, nors visos aukščiau minėtos aplinkybės suponuoja neigiamą komercinių paslapčių ir konkurencijos teisės santykį, manytina, jog jis gali būti ir teigiamas – komercinės paslaptys bei sąžininga konkurencija skatina naujoves bei prisideda prie vartotojų gerovės kūrimo. Teisėtas komercinių paslapčių naudojimas su sąžininga konkurencija nekonfliktuoja dar ir dėl to, jog nepriklausomi tyrimai (*reverse engineering*) nėra draudžiami, nesukuriamas teisinis monopolis, todėl konkurencija nėra ribojama. Bet to, komercinių paslapčių licencijavimas laikytinas prokonkurenciniu, kadangi skatina inovacijas; *penkta*, ES lygiu tik nedaugelis valstybių tam tikras konkurencijos teisės nuostatas taiko klausimams, susijusiems su komercinėmis paslaptimis. Ši pozicija grindžiama mažu bylų, kuriose sprendžiamos komercinių paslapčių ir konkurencijos teisės problemos, skaičiumi bei įstatyminiu reguliavimu. Tai rodo, jog tik išskirtiniais atvejais komercinės paslaptys laikomos konkurencijos problemų priežastimi. Būtina pažymėti, jog unifikuotos komercinių paslapčių koncepcijos ES narėse nebuvimas sąlygoja tai, jog komercinių paslapčių bei konkurencijos teisės sąveika lieka neaiški ir gali klaidinti rinkos dalyvius, silpninti komercinių paslapčių apsaugą.

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Cleanex“ v. „Romula“, L. Z., Nr. 3K-3-524/2014.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. 2008 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 2S-3. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. 2006 m. spalio 26 d. nutarimas Nr. 2S-13. ESTT. 2009 m. birželio 4 d. sprendimas *T-Mobile Netherlands BV*, Nr. C-8/08.

¹²⁶ ESTT (pirmoji instancija). 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft Corp.*, Nr. T-201/04: ESTT nusprendė, jog: sąveikos (sąsajos) informacija (protokolus ir jų specifikacijas) laikytina komercine paslaptimi, o ši prilyginama intelektinės nuosavybės teisėms; *Microsoft* atsisakymas suteikti prieigą prie komercinė paslaptį sudarančios informacijos laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi; *Microsoft* įpareigota suteikti sąveikos informaciją kiekvienam ūkio subjektui, kuriam informacija reikalinga kompiuterių tinklo serverių operacinių sistemų vystymui.

Komercinių paslapčių sampratos suvienodinimas ES lygiu, taip pat nurodymas, ar atsisakymo suteikti komercinę paslaptį sudarančią informaciją taisyklės nesiskiria nuo taikomų intelektinės nuosavybės teisėms, suteiktų aukštesnio lygio apsaugą¹²⁷.

Apibendrinant, darytina išvada, jog analizuotos KĮ normos bei jų taikymo taisyklės, suformuotos LAT, komercinių paslapčių savininkams reikšmingos dėl vienerių metų apsaugos termino, kuris gali būti taikomas bet kokiems sutartinais santykiais su komercinės paslapties savininku susijusiems dalyviams, įskaitant darbuotojus. Tuo tarpu neteisėtų veiksmų draudimas, teisių gynimo priemonės taikomos tik ūkio subjektams, bet ne fiziniams asmenims – pastariesiems taikomos CK normos. Dėl šių priežasčių pritaria EK tyrimo išvadai, jog konkurencijos teisė *per se* neturi tikslo saugoti komercines paslaptis, nes konkurencijos teisės normos svarbios tik tada, kai komercinių paslapčių naudojimas lemia antikonkurencinius padarinius¹²⁸. Konkurencijos teisės pirminis tikslas saugoti sąžiningą konkurenciją, bet ne komercines paslaptis.

2.2. Apsauga peržengianti Lietuvos Respublikos valstybės sienas

2.2.1. TRIPS

TRIPS numato, jog fiziniai bei juridiniai asmenys turi turėti galimybę pagal įstatymą neleisti jų kontroliuojamos informacijos *atskleisti* kitiems ar kitiems ją *įsigyti* arba *naudoti* be jų sutikimo būdu, kuris prieštarautų sąžiningai komercijos praktikai (39 str. 2 d.), tačiau nepateikia minėtų neteisėtų veiksmų išaiškinimo. Šia prasme komercinių paslapčių reguliavimas TRIPS nėra išsamus. Pažymėtina, jog LR apsaugos neteisėtų veiksmų atskleidimo prasme nepraplėtė, kadangi teisės aktuose TRIPS įtvirtintas neteisėtų veiksmų draudimas tiesiogiai nenumatomas, o jų samprata taip pat nepateikiama. TRIPS įtvirtina intelektinės nuosavybės teisių, įskaitant komercines paslaptis, apsaugos (teisių užtikrinimo) priemones. Minėtas TRIPS sutarties 39 str., reglamentuojantis komercinių paslapčių apsaugą, nenumato taisyklių dėl neteisėtais veiksmais komercinių paslapčių savininkui padarytos žalos atlyginimo. Manytina, jog turėtų būti taikomos žalos atlyginimo bei kitos teisių užtikrinimo priemonės, nustatytos TRIPS III dalyje, kurioje įtvirtintas ne tik žalos atlyginimas (45 str.), bet ir teismo draudimai teismo nutartimi (44 str.), kitos žalos atlyginimo priemonės (46 str.). Draudimai teismo nutartimi reiškia teismo teisę įpareigoti proceso šalį susilaikyti nuo pažeidinėjimo, *inter alia*, neleisti prekėms, kuriomis pažeidžiama intelektinės nuosavybės

¹²⁷ 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje, p. 10, 52 (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013, p. 10, 52) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.

¹²⁸ *Ibid.*, 127, p. 53, 54.

teisė, patekti į savo jurisdikcijoje esančius prekybos kanalus iš karto po to, kai yra sutvarkomi importuojamų prekių muitinės dokumentai. Kitos žalos atlyginimo priemonės bendriausia prasme reiškia teismo teisę įpareigoti, kad prekės, kuriomis, kaip jie nustatė, pažeidžiama teisė, be jokios kompensacijos būtų perduotos ne prekybos kanalais taip, kad teisės turėtojui nebūtų padaryta žalos arba, jeigu tai neprieštarauja konstituciniams reikalavimams, kad jos būtų sunaikintos. Pažymėtina, jog minėtos teisių gynimo priemonės yra minimalūs, tarptautiniu lygiu taikomi standartai, kurie turi būti įgyvendinami visose valstybėse narėse. Visgi, LR TRIPS nustatytų komercinių paslapčių apsaugos ribų neišplėtojo ta prasme, jog specialūs pažeistų teisių gynybos būdai normose, tiesiogiai reguliuojančiose komercinių paslapčių aspektus, nėra perkelti, TRIPS įgyvendinimo tikslu specialūs įstatymai skirti išimtinai komercinių paslapčių apsaugai nebuvo priimti, nors TRIPS tokias apsaugos priemones įtvirtina. LR, kaip minėta, komercinės paslaptis reglamentuojančiose normose eksplicitiškai įtvirtintas tik nuostolių atlyginimas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog tarptautiniai įsipareigojimai pagal TRIPS vykdomi ne iki galo tiksliai, taip kartu silpninant komercinių paslapčių apsaugą.

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo¹²⁹ įtvirtina intelektinės nuosavybės teisių apsaugos (teisių gynimo) priemones (toliau – **Direktyva 2004/48/EB**) (Direktyvos 2004/48/EB 10 – 13 str., 15 str.), kurių dauguma pagal turinį atitinka TRIPS sutarties numatytas nuostatas dėl žalos atlyginimo. Direktyvos 2004/48/EB suteikiama apsauga komercinių paslapčių atžvilgiu galėtų būti aktuali tik tokiu atveju, jeigu jos direktyvos prasme yra priskiriamos intelektinės nuosavybės teisių sričiai. EK paaiškinime dėl Direktyvos Nr. 2004/48/EB 2 str. (toliau – **Paaiškinimas**) išreiškta pozicija dėl minėtos direktyvos taikymo apimties. Paaiškinimas pateikė sąrašą intelektinės nuosavybės teisių nurodant, jog bent jau jame išvardintoms teisėms Direktyva 2004/48/EB turi būti taikoma. Komercinės paslaptys minėtame sąraše nėra nurodytos. Siekiant įgyvendinti Direktyvos 2004/48/EB nuostatas, LR buvo priimti tam tikrų įstatymų pakeitimai, pvz., PĮ VII skirsnio pakeitimo ir įstatymo priedo papildymo įstatymas Nr. X-6496, tačiau jokių pakeitimų komercinių paslapčių apsaugos srityje nebuvo atlikta¹³⁰. Iš nurodytų aplinkybių darytina išvada, jog Direktyvos 2004/48/EB apsauga komercinėms paslaptims LR nėra taikoma. Direktyvos 2004/48/EB

¹²⁹ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, OJ L 157, 2004, p. 45–86. Tai pirmoji direktyva, kuri skirta nustatyti ir vienodinti intelektinės nuosavybės teisių priemones, procedūras ir gynybos būdus (Direktyvos 1 str.).

¹³⁰ MIZARAS, V. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reguliavimo novelos: Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB - materialiniai teisių gynimo būdai, neturintys kompensacinio poveikio. *Teisė*, 2007 m. Nr. 63, p. 60 - 61.

analizė dar kartą įrodo šiame darbe minėtą ir analizuotą komercinių paslapčių vietos teisės sistemoje problematiką: nuo to gali priklausyti komercinėms paslaptims suteikiama teisės aktų apsauga.

2.2.2. UTSA

UTSA draudžia komercinių paslapčių pasisavinimą neteisėtomis priemonėmis. Pasisavinimas apibrėžiamas alternatyviai: kaip komercinės paslapties *įgijimas*, *atskleidimas* arba *naudojimas* (1 sk. 2 p.). Šiuos minėtus neteisėtus veiksmus šabloniškai įtvirtina ir CK 1.116 str., tačiau skirtumas tas, jog UTSA pateikia kiekvieno iš nurodyto neteisėto veiksmo apibrėžimą (1 sk. 2 p.). UTSA taip pat įtvirtina asmens, atliekančio neteisėtus veiksmus, sąvoką (1 sk. 3 p.). Be to, detalai nurodo, ką reiškia *neteisėtos priemonės* (1 sk. 1 p.) bei komentuoja komercinių paslapčių sužinojimą teisėtomis priemonėmis (pvz., apgražos inžinerija, licencijos suteikimas) (1 sk. komentaras), kurias panaudojus nėra laikoma, jog komercinių paslapčių apsauga pažeista. UTSA taip pat įtvirtina laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galimybę (2 sk.). Komercinės paslapties savininkui taip pat suteikiama teisė reikalauti nuostolių, kurie skirstomi į tiesioginius nuostolius bei nepagrįstą praturtėjimą, atlyginimo (3 sk.). Be to, UTSA aptariamai ir tam tikri procesiniai klausimai: komercinės paslapties apsauga proceso metu (5 sk.) bei trijų metų ieškinio senaties terminas (6 sk.). Taigi matyti, jog UTSA, kaip specialaus įstatymo, reguliavimas lyginant su LR teisės aktais, pvz., CK nuostatomis komercinių paslapčių srityje, išsamesnis, todėl suteikiantis didesnę apsaugą. Tam tikri minėti aspektai LR teisės aktuose neaptariamai pvz., neteisėtų veiksmų sudėties samprata, komercinės paslapties atskleidimo teisėtumas.

2.2.3. Europos Sąjungos valstybių narių pavyzdžiai: Prancūzija, Vokietija

Prancūzijoje komercinių paslapčių sąvoka griežtai neapibrėžiama, kadangi naudojamos trys slaptos informacijos kategorijos – gamybos paslaptys (angl. *manufacturing secrets*, pranc. *secrets de fabrique*), konfidenciali informacija (angl. *confidential business information*) bei praktinė patirtis (angl. *know – how*, pranc. *savoir-faire*). Gamybos paslapčių terminas aiškintas Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo kaip gamybos procesas, kuris turi praktinės ar komercinės vertės ir kuris nuo konkurentų laikomas paslapyje¹³¹. *Know – how* sąvoka, kuri dažniausiai naudojama, apima nepatentuotą informaciją, kuri viešai nėra prieinama. Šis terminas apima ne tik techninę, bet ir komercinę, finansinę

¹³¹ SCHULTZ, M. F., DOUGLAS, C. L. *Approaches to protection of undisclosed information (trade secrets) - background paper (OECD Trade Policy Paper No. 162)*, p. 237 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En).

informaciją. *Know – how* privalo pasižymėti slaptumu (negali būti visuotinai žinoma, laisvai prieinama), komercine verte. Pažymėtina, jog ši informacija neapima bendrų darbuotojų žinių, įgūdžių¹³². Iš esmės bet kokia informacija gali būti apibūdinama kaip konfidenciali. Konfidenciali informacija iš visų minėtų institutų labiausiai atitinka komercinių paslapčių sampratą, vartojamą LR, kadangi informacija turi būti slapta, jos savininkas privalo imtis protingų priemonių informacijai apsaugoti¹³³.

Gamybos paslapčių apsaugą užtikrina baudžiamosios teisės normos – minėtų paslapčių neteisėtas atskleidimas ar bandymas jas atskleisti bendrovės vadovui, darbuotojams užtraukia baudžiamąją atsakomybę¹³⁴. Pažymėtina, jog gamybos paslapčių atskleidimas kitiems tos pačios bendrovės darbuotojams nusikaltimu nelaikomas, tačiau darbuotojai saistomi konfidencialumo pareigos tiek darbo santykių metu, tiek po jų pasibaigimo. *Komercinėms paslaptims* apsauga suteikiama civilinės teisės ir konkurencijos teisės normų (pastarosios iš esmės nukreipia į civilinį kodeksą). Civilinei atsakomybei kilti reikalinga nustatyti visas keturias atsakomybės sąlygas, kurios analogiškos įtvirtintoms LR CK 6.246 str. – 6.249 str. Komercinių paslapčių atžvilgiu draudžiama atlikti šiuos veiksmus: neteisėtai įgyti, naudoti ar perduoti komercinę paslaptį sudarančią informaciją. Prancūzijoje komercinės paslaptys nėra laikomos intelektinės nuosavybės teisėmis, kadangi išimtinės teisės nesuteikiamos, o *reverse – engineering* nelaikomas neteisėtu veiksmu¹³⁵. Komercinių paslapčių apsaugos pažeidimo atveju suteikiamos tokios teisių gynimo priemonės: nuostolių (tiesioginių, netiesioginių) atlyginimas, draudimas atlikti neteisėtus veiksmus (laikinosios priemonės (laikinas draudimas)); draudimas teismo nutartimi (nuolatinis draudimas, kol informacija išlieka slapta); objekto, pažeidžiančio komercinę paslaptį (pvz., remiantis komercine paslaptimi pagaminto produkto) sunaikinimas. Reikalavimas atlyginti nepagrįstai gautas pajamas tenkinamas retai¹³⁶.

¹³² SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 60.

¹³³ SCHULTZ, M. F., DOUGLAS, C. L. *Approaches to protection of undisclosed information (trade secrets) - background paper (OECD Trade Policy Paper No. 162)*, p. 238-239 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.].

Prieiga per internetą:

[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En).

¹³⁴ COUET, G. *French Report: the protection of Trade Secrets and Know-How. Are countries providing enough or too much protection?* (Questions for National Reporters of LIDC STOCKHOLM 2015), 2015, p. 2 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.].

Prieiga per internetą: <http://www.ligue.org/uploads/documents/cycle%202015/Cycle%202015/Rapports%20B/2015/RapportBfran%C3%A7ais.pdf>.

¹³⁵ *Ibid.*, 132, p. 60 – 66.

¹³⁶ *Ibid.*, 133, p. 92, 242 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En).

Atsižvelgiant į analizuotas aplinkybes, pritariama kai kurių specialistų nuomonei, jog komercinių paslapčių apsauga šioje šalyje nėra pakankamai efektyvi¹³⁷, kadangi teisės aktų reguliavimas nevieningas: apsauga numatyta konkurencijos, civilinės bei baudžiamosios teisės nuostatų, tačiau pastarosios teisės šakos normos taikomos išimtinai tik bendrovės vadovui ir/ar kitam darbuotojui ir tik už neteisėtą gamybos paslapčių atskleidimą (kiti neteisėti veiksmai baudžiamosios teisės prasme nedraudžiami). Nors konfidencialumo pareiga saisto bendrovės darbuotojus sutartinių darbo santykiu metu (ir jiems pasibaigus), tačiau komercinę paslaptį atskleidus tos pačios bendrovės darbuotojams, toks elgesys nelaikomas neteisėtu – toks reguliavimas taip pat silpnina komercinių paslapčių apsaugą.

Vokietijoje vieno specialaus, išimtinai komercinių paslapčių apsaugai skirto teisės akto, nėra. Vieninga įstatyminė komercinių paslapčių sąvoka taip pat neįtvirtinta. Skiriamos trys komercinių paslapčių kategorijos: pramonės paslaptys (angl. *industrial secrets*, vok. *Betriebsgeheimnis*), komercinės (verslo) paslaptys (angl. *commercial secrets*, vok. *Geschäftsgeheimnis*)¹³⁸ ir praktinė patirtis (angl. *know-how*)¹³⁹. *Betriebsgeheimnis* – techninio pobūdžio informacija, susijusi su gamybos technologijomis, pvz., gamybos metodai, veikimo principai. *Geschäftsgeheimnis* su verslu susijusi konfidenciali informacija, pvz., klientų sąrašai¹⁴⁰. *Know-how* traktuojama kaip žinios, patirtis, kuri gali būti panaudojama versle. Reikšmingo skirtumo tarp minėtų sąvokų nėra – jos visos patenka į komercinių paslapčių terminą. Pažymėtina, jog bet kurios rūšies informacijai suteikiama vienoda apsauga. Pagal Vokietijos teismų praktikoje pateiktą komercinių paslapčių sampratą, galima daryti išvadą, jog komercinėms paslaptims būdingi šie požymiai: *pirma*, informacijos slaptumas (absoliutus slaptumas nereikalaujamas. Informacija turi būti žinoma ribotam asmenų ratui, nors nėra nustatytas konkretus informaciją žinančių asmenų skaičius, kuris reikštų slaptumo statuso praradimą; *antra*, informacija turi būti susijusi su verslu; *trečia*, pastangos informaciją išlaikyti slapta. Tol kol, dėl informacijos slaptumo egzistuoja objektyvus komercinis interesas, pastangos informaciją išlaikyti paslapyje, preziumuojamos; *ketvirta*, teisėtas

¹³⁷SCHULTZ, M. F., DOUGLAS, C. L. *Approaches to protection of undisclosed information (trade secrets) - background paper (OECD Trade Policy Paper No. 162)*, p. 237 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.].

Prieiga per internetą: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En).

¹³⁸ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 49.

¹³⁹ HOEREN, T. *German report: the Protection of Trade Secrets and Know-How in Germany. Are countries providing enough or too much protection?* (Questions for National Reporters of LIDC STOCKHOLM 2015), 2016, p. 22-23 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uni-muenster.de/Jura.itm/hoeren/veroeffentlichungen/2015RapportAallemand.pdf>.

¹⁴⁰ *Ibid.*, 138, p. 49.

interesas informaciją išlaikyti slaptumą¹⁴¹. Pažymėtina, jog intelektinėms teisėms būdingi požymiai, pvz., naujumas, komercinėms paslaptims netaikomi. Pagal teismų suformuotą praktiką *reverse – engineering* leidžiama, jei subjektas informaciją atranda nepriklausomai, savomis pastangomis, laiko ir lėšų sąnaudomis. Nors komercinės paslaptys laikomos *specialiomis teisėmis*, kurios pagal civilinę teisę saugomos nuo „visų ir kiekvieno“, tačiau intelektinės nuosavybės teisėms nepriskiriamos, kadangi komercinių paslapčių apsauga siauresnės apimties: informacija saugoma tol, kol išlaikoma paslapyje.

Komercinės paslaptys saugomos pagal konkurencijos teisės ir civilinės teisės normas. Konkurencijos įstatyme nustatyta, jog draudžiama atlikti tokius veiksmus: *pirma, atskleisti* komercinę paslaptį. Šis draudimas taikomas bendrovės darbuotojams, kuriems informacija buvo patikėta ar dėl darbo santykių tapo žinoma. Sąvoka *darbuotojai* suprantami plačiąja prasme, t. y. bet kuris asmuo, nepriklausomai nuo jo kvalifikacijos, išsilavinimo, be to esami ir/ar buvę darbuotojai. Skirtingai nei Prancūzijoje, draudžiama atskleisti komercinę paslaptį sudarančią informaciją bendrovės darbuotojams, kurie neturi teisės su tokia informacija susipažinti. Neteisėti veiksmai gali būti atliekami tiek tyčia (gali būti taikoma tiek baudžiamoji, tiek civilinė atsakomybė), tiek neatsargiai (taikoma tik civilinė atsakomybė). Pažymėtina, jog pareiga saugoti komercinę paslaptį po darbo santykių pasibaigimo, skirtingai nei LR ar Prancūzijoje, nėra numatyta; *antra, įgyti (gauti)* komercinę paslaptį. Šis neteisėtas veiksmas laikomas komerciniu šnipinėjimu. Skirtingai nei draudimo informaciją atskleisti atveju, draudimas ją įgyti taikomas net tik bendrovės darbuotojams, bet ir tretiesiems asmenims; *trečia, atskleisti (pranešti)* informaciją, gautą aukščiau nurodytais būdais. Draudimas taikomas bendrovės darbuotojams, tretiesiems asmenims. Pažymėtina, jog norint nustatyti, jog asmuo atliko neteisėtus veiksmus, būtina nustatyti, jog jis veikė turėdamas tikslą konkuruoti, siekti naudos sau ar trečiajam asmeniui, sukelti žalą bendrovei ar jos savininkui. Atlikus bet kurį iš nurodytų neteisėtų veiksmų, taikoma baudžiamoji atsakomybė (bauda, laisvės atėmimas). Civilinės pažeistų teisių gynimo priemonės atitinka taikomas Prancūzijoje. Skirtumas tik tas, jog Vokietijoje galimas reikalavimas dėl nepagrįstai gautų pajamų priteisimo (Prancūzijoje tenkinamas retai)¹⁴².

Nors Vokietija neturi specialaus, išimtinai tik komercinių paslapčių apsaugai skirto įstatymo, iš nurodyto tyrimo matyti, jog reglamentavimas yra pakankamas efektyviai apsaugai užtikrinti jau vien dėl to, kad visų tipų komercinės paslaptys (*Betriebsgeheimnis, Geschäftsgeheimnis, know – how*) saugomos vienodu lygiu. Neigiamas aspektas tai, jog

¹⁴¹ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 50.

¹⁴² *Ibid.*, 141, p. 52-60.

po darbo santykių pasibaigimo įstatymas apsaugos nesuteikia, išskyrus atvejį, kai atliekamai neteisėti komercinio šnipinėjimo veiksmai. Informacijos vertė nėra būtinas komercinių paslapčių požymis, svarbiausia jog dedamos pastangos su verslu susijusią informaciją išlaikyti paslapyje.

Atsižvelgiant į tai, jog tiek Prancūzija, tiek ir Vokietija komercines paslaptis reguliuoja konkurencijos teisės normų pagalba, siekiant kuo tobulesnio apsaugos suteikimo įstatymų lygiu, abiems šalims, o kartu LR, pavyzdys galėtų būti Šveicarijos numatytas reguliavimas, kadangi šios šalies konkurencijos teisės normos laikomos suteikiančią stiprią apsaugą. To priežastis – nuostatos aiškiai skiria platų neteisėtų veiksmų sąrašą (pvz., įgijimas, atskleidimas, naudojimas, gavimas (atradimas)), taikomą bet kuriems asmenims¹⁴³.

2.3. Apsauga bendrovės viduje

Komercinių paslapčių apsauga priklauso ne tik nuo tinkamo teisinio reguliavimo, bet ir bendrovės veiksmų informacijai apsaugoti. Atkreiptinas dėmesys, jog nors taikomas minėtas *protingų*, bet *ne ypatingų* pastangų informacijai apsaugoti reikalavimas, pagal 2016 m. LAT praktiką, apsaugos priemonės priklauso nuo informacijos pobūdžio. Vadinasi, jei informacija itin vertinga, įprastos apsaugos priemonės nėra pakankamos – iš informacijos savininko reikalaujama intensyvesnių apsaugos veiksmų. Komercinių paslapčių apsaugą būtina užtikrinti ne tik sutartinių (darbo ar kt.) santykių metu, bet ir jiems pasibaigus.

Teismų praktikoje sutinkama atvejų, kuomet ieškovo prašymai dėl žalos atlyginimo, draudimo atlikti neteisėtus veiksmus netenkinti remiantis tuo, jog ūkio subjektas neįrodė, jog ėmėsi priemonių komerciniai paslapčiai išsaugoti¹⁴⁴ arba neįrodė, kad tinkamai supažindino darbuotojus su tokiu sąrašu ir darbuotojo pareiga atitinkamos informacijos neatskleisti. Toliau pateikiamas pavyzdinis sąrašas priemonių, kurios padėtų užtikrinti informacijos slaptumą: *pirma*, bendrovės komercinių paslapčių sąrašo patvirtinimas. Pažymėtina, jog su sąrašu turi būti pasirašytinai supažindinami bendrovės darbuotojai, kuriems komercinė paslaptis bus atskleidžiama (DK 99 str. 4 d.). Pažymėtina, jog pagal teismų praktikoje suformuotas taisykles, faktas, jog bendrovėje nėra komercinių paslapčių

¹⁴³ SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 69-72.

¹⁴⁴ Pvz., Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2014 m. birželio 5 d. nutartimi, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-750/2014 nurodė, jog: <...> ieškovas nepateikė įrodymų, jog bendrovėje būtų priimti sprendimai dėl to, kokia informacija sudaro įmonės komercinę paslaptį ir kokių apsaugos priemonių buvo imtasi šiai informacijai apsaugoti. Tai, kad atsakovės darbo sutartyje buvo numatyta atsakomybė už konfidencialios informacijos atskleidimą ir konkurencijos draudimo pažeidimą, neteikia pagrindo išvadai, kad ieškovas ėmėsi priemonių nustatyti, kokią informaciją jis laiko konfidencialia ir saugo; <...> ieškovas nėra sudaręs įmonės komercinių paslapčių sąrašo ir nėra aiškiai apibrėžęs, kas sudaro įmonės komercinę paslaptį.

sąrašo ar su tokiu sąrašu darbuotojas nesupažindintas – nesuabsoliutinamas. Jei egzistuoja objektyvios aplinkybės, kurios įrodo, jog darbuotojas komercinę paslaptį žinojo ar negalėjo jos nežinoti, to pakanka neteisėtiems veiksmais nustatyti¹⁴⁵. Nepaisant to, siekiant išvengti ginčų ar minimizuoti neigiamo sprendimo priėmimo riziką, manytina, jog tvirtinant komercinių paslapčių sąrašą, naudingas rašytinis darbuotojo supažindinimas; *antra*, konfidencialumo susitarimų sudarymas. Įsipareigojimai gali įtraukiami į darbo sutartį (kaip sutarties nuostatos), sudaromas priedas prie darbo sutarties, atitinkamos nuostatos įtraukiamos į nekonkuravimo susitarimus arba sudaromas atskiras konfidencialumo susitarimas. Manytina, jog didesnės apsaugos suteikimo tikslu bet kurios formos susitarime dėl komercinių paslapčių apsaugos derėtų įvirtinti informacijos naudojimosi tvarką, draudžiamus atlikti veiksmus, susitarimo galiojimo terminą, netesybų, pažeidus įsipareigojimą, sumą (turi atitikti proporcingumo principą), kuri ginčo atveju palengvintų nuostolių įrodinėjimo našta, taip pat atitinkamas nuostatas, kurios įrodytų, jog nurodytą sumą šalys laiko pagrįsta, o įsipareigojimai priimti laisva valia ir kt., pagrindžiančias teisėtą įsipareigojimo buvimą; *trečia*, techninių kliūčių gauti prieigą prie informacijos numatymas, pvz., slaptažodžiai, duomenų bazių prieigos ribojimas. Dokumentų (elektroninių, popierinio formato) žymėjimas, saugojimas specialiose vietose; *ketvirta*, darbuotojų, kuriems atskleista komercinė paslaptis, elektroninės komunikacijos stebėseną. Darbuotojų stebėjimas galimas tik tada, jei yra teisėtas, t. y. ūkio subjektas privalo registruotis Asmens duomenų valdytojų valstybės registre ir gauti leidimą. Tokiu būdu komercinės paslapties savininkas įgytų teisę pvz., tikrinti darbuotojų elektroninio pašto turinį, naršymo internete istoriją taip apsaugant komercinę paslaptį sudarančius duomenis.

Taigi komercinių paslapčių apsauga tiesiogiai susijusi su bendrovės pastangomis informaciją išsaugoti. Atitinkamai, ūkio subjektas privalo žinoti kaip informaciją apsaugoti ir imtis tinkamų priemonių užtikrinančių informacijos saugumą.

¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Žaibo ratas“ v. UAB „Žaibo ratas Vilnius“, UAB „Agrolitas Impeks Lesma“, Nr. 3K-3-366/2011.

3. KOMERCINIŲ PASLAPČIŲ APSAUGOS PERSPEKTYVOS

3.1. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos komercinių paslapčių apsaugai

Komercinių paslapčių apsaugos srityje ES valstybių narių teisės aktai nesuvienodinti – apsauga paremta nacionaliniais teisės aktais, kurie tarp valstybių narių itin skiriasi, o kai kurios šalys apskritai neturi specialaus šio instituto reguliavimo. Dėl šios priežasties verslo subjektai, nukentėję nuo neteisėto komercinės paslapties pasisavinimo, vengia teikti civilinius ieškinius teismui, nes nėra įsitikinę, kad bus išsaugotas komercinių paslapčių slaptumas. Remiantis EK tyrimo duomenimis, tik 13,6 proc. ES bendrovių, kurių komercinių paslapčių apsauga buvo pažeista, kreipėsi į teismą gynybos¹⁴⁶. Vienodos apsaugos valstybėse narėse nesuteikimas kartu nulemia vidaus rinkos susiskaldymą: mažėja valstybių narių tikslas bendradarbiauti, plėtoti su inovacijomis, technologijomis, susijusią tarpusavio ekonominę veiklą, vykdyti tyrimus. Dėl veiksmingos komercinių paslapčių apsaugos vidaus rinkoje nebuvimo ES ėmėsi veiksmų – 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisija priėmė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo (Direktyva).

Atsižvelgiant į tai, jog valstybės narės skirtingai interpretuoja su komercinėmis paslaptimis susijusias apibrėžtis, Direktyva pateikia ir paaiškina svarbiausias iš jų: komercinė paslaptis, komercinės paslapties turėtojas, pažeidėjas, pažeidžiančios prekės (Direktyvos 2 str.). Aiškiai įtvirtinta, jog draudžiami ir neteisėtais laikomi šie veiksmai: komercinės paslapties gavimas (įgijimas), naudojimas arba atskleidimas. Pagrindinė priežastis dėl kurios minėti veiksmai laikomi neteisėtais – komercinės paslapties savininko sutikimo nebuvimas. Pažymėtina, jog Direktyva šiuos veiksmus paaiškina, t. y. nurodo, kokiais atvejais jie laikomi neteisėtais. Jie gali būti įvykdomi tiek tyčia, tiek dėl didelio aplaidumo (Direktyvos 3 str. 1 – 3 d.). Svarbu tai, jog draudžiamas neteisėtas informacijos naudojimas, atskleidimas (bet ne *įgijimas*) iš ją neteisėtai naudojusio ar atskleidusio asmens (Direktyvos 3 str. 4 d.). Manytina, jog į šią normą informacijos įgijimas taip pat turėtų būti įtrauktas. LR pagal naujausią LAT praktiką neteisėtas informacijos gavimas iš ją neteisėtai gavusio asmens (įvardintas kaip antrinis

¹⁴⁶ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos tarnybų poveikio vertinimo darbinis dokumentas. Pridedama prie dokumento: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, SWD/2013/0472 galutinis, p. 27 (European Commission staff working document impact assessment. Accompanying the document: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, SWD (2013) 471 final, adopted on 28 November 2013, p. 27) [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013SC0471&from=en>.

informacijos gavimas) taip pat draudžiamas (apie neteisėtą naudojimą, atskleidimą nepasisakoma)¹⁴⁷, tačiau minėta taisyklė teisės aktuose nenurodyta. Direktyva taip nurodo, jog atitinkamai veiksmai, atliekami su pažeidžiančiomis prekėmis (pvz., jų gamyba, pateikimas rinkai, eksportas), taip pat laikomi neteisėtu komercinės paslapties naudojimu (Direktyvos 3 str. 5 d.). Pažymėtina, jog numatyta, kokie veiksmai, atliekami komercinių paslapčių atžvilgiu laikomi teisėtais, įskaitant *reverse – engineering* (Direktyvos 4 str.).

Direktyva taip pat siekiama unifikuoti komercinių paslapčių savininko pažeistų teisių gynimo būdus, priemones bei procedūras. Juos galima skirti į dvi grupes: priemonės, kurias gali būti nuspręsta taikyti kartu su sprendimu dėl bylos esmės (Direktyvos 11 – 14 str.), t. y. atveju, kai teismas nustato, jog komercinė paslaptis buvo neteisėtai gauta, naudojama ar atskleista; ir laikinosios, prevencinės priemonės (Direktyvos 9 – 10 str.). *Pirma*, priemonės pagal sprendimą dėl bylos esmės sudaro: (1) draudimai ir taisomosios priemonės (Direktyvos 11 str.). Draudimai reiškia pažeidėjo įpareigojimą nutraukti komercinės paslapties naudojimą, atskleidimą ar uždraudimą jam tai daryti, draudimą siūlyti, gaminti, pateikti rinkai ar naudoti pažeidžiančias prekes (arba jas importuoti, eksportuoti arba sandėliuoti šiais tikslais), kai priimtas teismo sprendimas dėl bylos esmės. Taisomosios priemonės taikomos tik dėl pažeidžiančių prekių. Bendriausia prasme jos apima pareiškimą dėl pažeidimo bei atkuriamųjų veiksnių pažeidžiančių prekių atžvilgiu atlikimą, pvz., jų atšaukimą iš rinkos; (2) alternatyvios priemonės, pvz., pažeidėjui suteikiama galimybė vietoje draudimų ir taisomųjų priemonių prašyti taikyti pinigines kompensacijos nukentėjusiai šaliai atlyginimą (Direktyvos 12 str. 3 d.). Pažymėtina, jog atveju, kai pinigine kompensacija mokama vietoje draudimo naudoti, atskleisti komercinę paslaptį, numatytos kompensacijos ribos – ne didesnė nei autorinių atlyginimų ar licencinių mokesčių suma, kurią pažeidėjas būtų sumokęs, jeigu būtų prašęs suteikti leidimą naudoti komercinę paslaptį (Direktyvos 12 str. 3 d.). Kitais atvejais kompensacijos apskaičiavimo ribos nėra numatytos; (3) žalos atlyginimo priemonės (Direktyvos 13 str.). Svarbu tai, jog komercinės paslapties savininkui privalo būti atlyginami nuostoliai, atitinkantys faktiškai padarytą žalą. Sprendžiant žalos atlyginimo klausimą teismai privalės atsižvelgti ne tik į tiesioginius nuostolius, bet ir negautą pelną, pažeidėjo nepagrįstai gautas pajamas, o taip pat į ne ekonominius veiksnius – patirtą moralinę žalą. Taip pat numatyta galimybė vietoje reikalavimo atlyginti nuostolius reikalauti vienkartinės žalos atlyginimo sumos, kuri apskaičiuojama pagal autorinius

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.

atlyginimus ar licencijas, kuriuos pažeidėjui būtų tekę sumokėti, jei jis būtų prašęs leidimo naudoti komercinę paslaptį; (4) teismo sprendimų skelbimas – ieškovo prašymu gali būti nustatomos tam tikros viešumo priemonės informacijai apie sprendimą skleisti, įskaitant teismo sprendimų paskelbimą (Direktyvos 14 str.) su sąlyga, jog komercinė paslaptis nebus atskleista, o ši priemonė bus proporcinga. *Antra*, laikinosios ir prevencinės priemonės, kurios bendriausia prasme gali būti suprantamos kaip laikinas draudimas naudoti komercinę paslaptį ar ją atskleisti, taip pat pažeidžiančių prekių sulaikymas bei draudimas pateikti į rinką plačiaja prasme (Direktyvos 9 str.).

Direktyva taip pat įpareigoja valstybes nares užtikrinti komercinių paslapčių saugumą teismo proceso metu. Pažymėtina, jog Direktyvos 8 str. 2 d. numato priemones, kurios Direktyvos priėmimo atveju privalės būti užtikrinamos, pvz., teisės apribojimas susipažinti su visu dokumentu, kuriame įtvirtintos komercinės paslaptys. Šios priemonės minimalus standartas, kurias būtina įgyvendinti. Pažymėtina, jog ieškiniai dėl minėtų teisių gynimo priemonių gali būti pareiškiama mažiausiai per 1 (vienerius) metus, bet ne ilgiau kaip per 2 (dvejus) metus nuo tos dienos, kai pareiškėjas sužinojo arba turėjo sužinoti apie paskutinį faktą, suteikiantį pagrindą pareikšti ieškinį. Direktyvos 8, 9, 11 str. laikymasis papildomai užtikrinamas sankcijų pažeidėjui taikymo galimybe (Direktyvos 15 str.).

Direktyvoje numatyta, jog jos nuostatomis neturėtų būti sukurta jokių išimtinių teisių, todėl galima teigti, jog ES lygiu komercinės paslaptys neturėtų būti laikomos intelektinės nuosavybės teisėmis. Be to, Direktyva nesiekia riboti informavimo apie komercinės paslapties savininko pažeidimus, t. y. atveju, kai trečiasis asmuo atskleidžia komercinę paslaptį, toks informacijos atskleidimas laikomas teisėtu, jeigu gali būti pateisiamas viešojo intereso apsaugojimu, kai kartu atskleidžiamas informacijos savininko nederamas elgesys ar pažeidimas (Direktyvos preambulės 13 p.).

3.2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos projektas

2015 m. gruodžio 18 d. Europos Tarybos nuolatinių atstovų komitetas balsavo ir susitarė dėl galutinio Direktyvos teksto, t. y. Direktyvos projekto, kuris, remiantis Europos Parlamento pranešimu spaudai, 2016 m. balandžio mėn. bus teikiamas Europos Parlamentui pirmajam svarstymui¹⁴⁸. Lyginant su aukščiau analizuota Direktyva, Direktyvos projektas esminių pakeitimų nenumato, jis paremtas oficialiu Europos

¹⁴⁸ Europos Parlamento pranešimai spaudai [interaktyvus; žiūrėta: 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20160126IPR11511/Trade-secrets-EPCouncil-deal-backed-by-Legal-Affairs-Committee>. <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/15-trade-secrets-protection/>. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20151215IPR07674+0+DOC+XML+V0//EN>.

Komisijos pasiūlymu dėl Direktyvos (Direktyva). Nuostatos, kurios papildomai įterptos į Direktyvos projekto tekstą ir tik nežymiai praplečia jau įtvirtintas normas, reglamentuojamus klausimus, nėra laikomos iš esmės keičiančiomis Direktyvoje įtvirtintą reguliavimą, todėl papildomai nebus analizuojamos (teksto pakeitimai). Atsižvelgiant į tai, toliau pateikiama tik tų Direktyvos projekto straipsnių analizė, kurie Direktyvoje nebuvo numatyti, t. y. tokie klausimai apskritai nebuvo reguliuoti arba buvo reguliuoti nežymiai arba naujos nuostatos reikšmingai keičia jų taikymo apimtį, reguliavimo sritį (teisinio reguliavimo esminiai pakeitimai).

Pirma, numatyta, jog komercinių paslapčių įgijimas, naudojimas, atskleidimas laikomas teisėtu kaip tai numato ES arba nacionalinė teisė (Direktyvos projekto 2a str. 1a d.). Ši norma keičia Direktyvos 4 str. 2 d., įtvirtinantį tariamai teisėtus komercinių paslapčių įgijimo, naudojimo, atskleidimo veiksmus, kurių atlikimo atveju Direktyvos apsauga nesuteikiama. Ši norma išdėstoma kaip atskiras straipsnis, numatantis Direktyvos projekto apsaugos suteikimo išimtis (Direktyvos projekto 4 str.). Direktyvos 4 str. 1 d., reglamentuojanti teisėtus komercinių paslapčių įgijimo būdus, lieka nepakeista. Tokiu būdu valstybėms narėms suteikiama daugiau laisvės pačioms spręsti dėl papildomų teisėtų komercinės paslapties naudojimo, atskleidimo būdų. *Antra*, Direktyvos projekto 3 str. 5 d. įtvirtina, jog pažeidžiančių prekių gamyba, siūlymas ar pateikimas rinkai arba pažeidžiančių prekių importas, eksportas arba sandėliavimas šiais tikslais taip pat laikomas neteisėtu komercinės paslapties naudojimu, jeigu tokią veiklą atlikęs asmuo žinojo arba, atsižvelgiant į aplinkybes, turėjo žinoti, kad komercinė paslaptis panaudota neteisėtai, kaip nustatyta 3 dalyje. Taigi neteisėtas komercinių paslapčių naudojimas, kai tai susiję su pažeidžiančiomis prekėmis, tampa sąlyginis, kadangi papildomai įterpiama nuostata dėl pažeidėjo *žinojimo ar turėjimo žinoti* dėl neteisėto informacijos panaudojimo. Ši sąlyga nauja – Direktyvos 3 str. 5 d. nebuvo numatyta. *Trečia*, keičiamas senaties terminas, t. y. vietoj Direktyvos 7 str. numatyto ne trumpesnio nei 1 (vieneri) metai, bet ne ilgesnio kaip 2 (dveji) metai, Direktyvos projekte įtvirtinama, jog senaties terminas negali viršyti 6 (šešių) metų. Minimalus terminas nėra nustatomas. *Ketvirta*, plečiamas reguliavimas dėl komercinių priešasčių naudojimo teismo proceso metu, kuris, manytina, suteiks didesnę apsaugą: (1) valstybių narių kompetentingoms institucijoms suteikiama teisė savo iniciatyva, o ne tik informacijos savininko prašymu, imtis Direktyvos projekte numatytų apsaugos priemonių; (2) draudimas naudoti ar atskleisti komercinę paslaptį, kuri sužinota teismo proceso metu, galioja tiek vykstant procesui, tiek ir jam pasibaigus (Direktyvos projekto 8 str. 1 d.). Draudimo laikotarpis neįvardijamas, todėl, manytina, jog jis galioja tiek, kiek informacija gali būti laikoma komercine

paslaptimi. *Penkta*, priemonės pagal sprendimą dėl bylos esmės papildytos pažeidėjo įpareigojimu sunaikinti visas fizines ir/arba elektronines laikmenas, kuriose išsaugota ar kuriomis įgyvendinama komercinė paslaptis, arba jų dalį, arba pristatyti minėtas priemones pareiškėjui (komercinės paslapties savininkui) (Direktyvos projekto 11 str. (ca) d.). *Šešta*, numatyta galimybė pagal nacionalinę teisę apriboti darbuotų atsakomybę už neteisėtais veiksmais darbdaviui padarytą žalą (Direktyvos projekto 13 str. 1 d.). *Septinta*, numatyta, jog valstybės narės gali suteikti didesnę nei numatytą apsaugą su sąlyga, jog bus užtikrintas atitinkamų Direktyvos projekto 1 str. išvardintų straipsnių laikymasis. *Aštunta*, svarbu tai, jog Direktyvos projekto 1 str. 2 d. aiškiai įtvirtina, jog jis nedaro poveikio saviraiškos ir informacijos laisvei, įskaitant žiniasklaidos laisvę; ES ir nacionalinėms taisyklėms, kurios įpareigoja komercinės paslapties savininką atskleisti informaciją viešo intereso gynimo tikslu; socialinių partnerių savarankiškumui, teisei sudaryti susitarimus laikantis ES ir nacionalinės teisės taisyklių, taip pat darbuotojų judėjimo ir įsisteigimo laisvei.

Apibendrinant 3.1 d. ir 3.2 d. darytina išvada, jog Direktyva ir Direktyvos projektas nereglamentuoja įrodinėjimo taisyklių, susitarimų dėl komercinių paslapčių apsaugos, taip pat nenumato priverstinio licencijavimo taisyklių, be to, iniciatyvos nėra skirtos nesąžiningos konkurencijos teisės klausimams spręsti. Minėtų ES dokumentų analizė parodo, jog jie unifikuoja svarbiausius institutus komercinių paslapčių apsaugos srityje – sampratą, neteisėtus bei teisėtus informacijos gavimo, naudojimo, atskleidimo būdus, pažeistų teisių gynimo būdus, įskaitant laikinųjų apsaugos priemonių taikymą. ES iniciatyva vertinama teigiamai, kadangi sukurs veiksmingą, unifikuotą komercinių apsaugą vidaus rinkoje – sukuriama vieninga institutų samprata, neteisėto komercinių paslapčių naudojimo atveju suteikiamos efektyvios teisių gynimo priemonės, numatoma galimybė šalinti iš rinkos produktus, kuriais pažeidžiamos komercinės paslaptys. Manytina, jog tai padės skatinti valstybių narių bendradarbiavimą diegiant inovacijas, kartu garantuojant saugų sukauptų žinių naudojimą, perdavimą, prisidės prie ekonomikos augimo.

3.3. Įtaka Lietuvos Respublikos teisei bazei

Direktyvos dėl komercinių paslapčių apsaugos priėmimo atveju, valstybės narės privalės ją įgyvendinti per dvejus metus. Atlikta analizė leidžia teigti, jog LR teisinė bazė, kai kurių klausimų apkrityje nereguliuoja, o tam tikros šiuo metu galiojančių teisės aktų nuostatos, manytina, negalėtų būti laikomos suderintos su nauju reguliavimu. Atsižvelgiant į tai, LR teisės aktų lygmeniu, aktualūs būtų šie aspektai: *pirma*, aiškus

neteisetų veiksmų sampratos teisės aktuose įtvirtinimas – atveju, kada asmens veikimas laikomas neteisėtu elgesiu įvardijimas, kadangi ankščiau šiame darbe atlikta įstatyminės bazės analizė parodė, jog šiuo metu neteisėtų veiksmų institutas sureguliuotas neišsamiai; *antra*, teisėtų veiksmų instituto numatymas – LR teisės aktų lygiu neįtvirtintas; *trečia*, procesinių klausimų reglamentavimo koregavimas, kadangi kai kurie institutai nereguliuoti arba numatytų institutų atveju diskutuotina, ar jie galėtų būti laikomi įgyvendinančiais Direktyvą: (1) dėl laikinųjų apsaugos priemonių (toliau – **LAP**). Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – **CPK**)¹⁴⁹ 145 str. 1 d. 6 p. numato draudimą atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba *imtis tam tikrų veiksmų*. Atsižvelgiant į tai, Direktyvoje numatytos LAP iš esmės galėtų pateikti į įtvirtintą CPK, tačiau laikytina, jog minėta LAP nebūtų laikoma kaip tinkamai įgyvendinanti Direktyvą, kadangi yra tik bendro pobūdžio, tuo tarpu Direktyva ir Direktyvos projektas įvardija konkrečius draudžiamus veiksmus. Be to, kai kurie su LAP susiję klausimai CPK nėra numatyti, pvz., LAP atšaukimas, kai informacija nebegali būti laikoma komercine paslaptimi; (2) dėl priemonių, kurios taikomos kartu su sprendimu dėl bylos esmės. LR teisės aktai tiesiogiai neįtvirtina draudimų, pvz., draudimas pateikti rinkai uždraudžiančias prekes, taip pat tam tikrų taisomųjų priemonių, pvz., pažeidžiančių prekių atšaukimas iš rinkos, o kartu jų taikymo sąlygų. LR taip pat nėra galimybės taikyti alternatyvias priemones; (3) dėl kitų procesinių klausimų. Komercinių paslapčių apsaugos teismo proceso metu reguliavimui CPK skiria tik dvi nuostatas – teismo posėdžio viešumas bei bylos medžiagos viešumas (CPK 9 – 10 str.). Tuo tarpu Direktyvos projektas numato didesniąj apsaugą pvz., galimybę apriboti dalyvauti teismo posėdžiuose, taip pat nurodo, jog pareiga nenaudoti ir neatskleisti komercinės paslapties išlieka ir teismo procesui pasibaigus.

Darytina išvada, jog direktyvos įgyvendinimo atveju, LR tektų keisti teisinę bazę, kadangi šiuo metu dalis klausimų nėra reguliuoji, arba sureguliuoti vertintini kaip nesuteikiantys ES reikalaujamos apsaugos.

¹⁴⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su papildymais ir pakeitimais). *Valstybės žinios*, 2002 m. balandžio 06 d. Nr. IX-743.

IŠVADOS

1. Europos Sąjungos lygiu komercinių paslapčių vieta teisės sistemoje nėra numatyta, Lietuvos Respublikoje vienodos pozicijos taip pat nėra. Atlikus nacionalinių (pvz., CK, PŽĮ, PĮ ir kt.) bei tarptautinių teisės aktų (TRIPS, Direktyva Nr. 2004/48/EB, Roma II bei jos *travaux préparatoires*) analizę manytina, jog komercinės paslaptys negali būti priskiriamos intelektinės nuosavybės teisių sričiai, todėl jos tokiu pačiu lygiu nesaugomos dėl šių priežasčių: (1) komercinės paslaptys nepasižymi konceptualiomis išimtinėmis teisėmis; (2) egzistuoja galimybė jas nepriklausomai atrasti ir laisvai naudotis (*reverse – engineering*); ir svarbiausia (3) komercinės paslaptys išsiskiria savo slaptumu, t. y. saugomos tol, kol jos neatskleistos.
2. Lietuvos Respublikos teisės normos komercinių paslapčių srityje neišsamios, joms trūksta tikslumo (CK 1.116 str.), kai kurių iš jų taikymas subjektų atžvilgiu nepagrįstas atsižvelgiant į norminio akto reguliavimo tikslus (KĮ 15 str. 4 d. taikymas darbuotojams), taip pat sutinkamas perteklinis reguliavimas silpninantis komercinių paslapčių apsaugą (DK 47 str. 6, 8 d.), todėl atitinkamai keistinas. Teisės aktai taip pat turėtų numatyti ir kitus specialius teisių gynimo būdus pažeidus komercinės paslapties savininko teises, kurie šiuo metu normose, skirtose išimtinai komercinių paslapčių apsaugai, nėra numatyti (pvz., pažeidžiančių prekių pašalinimas iš rinkos).
 - 2.1. CK 1.116 str. galėtų būti keičiamas šiais aspektais: (1) aiškiai įtvirtinant draudžiamų veiksmų sąrašą, pateikiant neteisėtų veiksmų sudėtį (sampratą); (2) unifikuojant subjektus, kuriems komercinių paslapčių atžvilgiu galioja draudimas atlikti tam tikrus veiksmus, t. y. nurodant, kokiems konkreitiems subjektams ir koks draudimas galioja; (3) pateikiant svarbiausių sąvokų, pvz., asmenys, neteisėtas bei teisėtas informacijos įgijimas, naudojimas, atskleidimas išaiškinimus; (4) numatant konkrečias komercinių paslapčių savininko pažeistų teisių gynybos priemones normoje, skirtoje šiam slaptos informacijos institutui reguliuoti.
 - 2.2. KĮ 15 str. 4 d. taikymas darbuotojams iki galo nėra pagrįstas, kadangi: (1) darbuotojai KĮ prasme nėra laikomi ūkio subjektais; (2) KĮ 15 str. 4 d. įtvirtintas draudimas pagal šio įstatymo prasmę ir tikslus turėtų būti taikomas tik turint tikslą konkuruoti, tačiau, manytina, jog jis turėtų būti taikomas ir kitais atvejais, nepriklausomai nuo pažeidėjo tikslo. Dėl šių aplinkybių KĮ 15 str. 4 d. draudimas galėtų būti perkeltas į kitą teisės aktą, pvz., CK.
 - 2.3. DK 47 str. (informavimas ir konsultavimas) 6, 8 d. turėtų būti keičiami panaikinant darbuotojų ir jų atstovų informavimą/konsultavimą komercinės paslapties atskleidimo

šiems subjektams prasme, kadangi minėta nuostata iš esmės ribojamos komercinės paslapties savininko teisės. Į DK 235 str. (šiukštus darbo pareigų pažeidimas) 2 d. 2 p. turėtų būti įtraukiamas draudimas darbuotojui naudoti, įgyti komercines paslaptis, kadangi šių veiksmų atlikimas vertintinas kaip netinkamas darbuotojo įsipareigojimų vykdymas, dėl ko turi būti taikoma drausminė atsakomybė. Šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu turėtų būti laikoma ne tik komercinių paslapčių atskleidimas ar pranešimas konkuruojančiai įmonei, tačiau bet kurio iš neteisėtų veiksmų atlikimas nepriklausomai nuo subjekto, kuriam informacija neteisėtai atskleista, kadangi tai taip pat laikoma netinkamu darbo funkcijų vykdymu.

3. Komercinių paslapčių apsauga nėra vieninga: nors TRIPS įpareigojanti, tačiau joje nustatytų komercinių paslapčių apsaugos ribų Lietuvos Respublika neišplėtojo – specialūs pažeistų teisių gynbos būdai normose, tiesiogiai reguliuojančiose komercinių paslapčių apsaugą, neįtvirtinti. Vadinasi, tarptautiniai įsipareigojimai vykdomi netiksliai, o komercinių paslapčių apsauga silpninama. UTSA, Prancūzijos bei Vokietijos reguliavimas komercinių paslapčių apsaugos srityje (bei tyrimas EK) taip pat leidžia teigti, jog komercinių paslapčių apsauga nevieninga.
4. Direktyva ir Direktyvos projektas neįtvirtina tam tikrų komercinių paslapčių apsaugos užtikrinimui pasitarnaujančių institutų, tačiau *per se* Europos Sąjungos iniciatyva dėl unifikuotos komercinių paslapčių vertinama teigiamai – komercinės paslaptys nebėra vien tik nacionalinė sritis. Teigtina, jog bus sukuriama vieninga, tinkamo lygio apsauga, kadangi: (1) įtvirtinami ir aiškiai apibrėžiami svarbiausi institutai komercinių paslapčių apsaugos srityje; (2) unifikuojami veiksmingi komercinių paslapčių savininko pažeistų teisių gynimo būdai, priemonės bei procedūros; (3) numatytos efektyvios komercinių paslapčių apsaugos taisyklės teismo proceso metu. Direktyvos projekto pakeitimai, t. y. nuostatos, kurios nebuvo įtrauktos į Direktyvą nėra laikomos kaip silpninančios ar iš esmės kitaip reglamentuojančios komercinių paslapčių apsaugą. Direktyvos įgyvendinimo atveju, Lietuvos Respublika turės keisti teisinę bazę plečiant galiojantį teisinį reglamentavimą, kadangi šiuo metu dalis Europos Sąjungos iniciatyvoje numatytų klausimų apskritai nėra reguliuojami, arba sureguliuoti klausimai vertintini kaip nesuteikiantys reikalaujamos apsaugos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Norminiai teisės aktai:

Tarptautinės sutartys:

1. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 40-988.
2. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75-1796.

Europos Sąjungos teisės aktai

1. 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu, OL L 336, 1994, 3 tomas, p. 1.
2. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, OJ L 157, 2004, p. 45–86.
3. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II), OJ L 177, 2008, p. 6–16.

Užsienio valstybių teisės aktai:

1. Vieningas Komercinių Paslapčių Įstatymas su 1985 m. pakeitimais [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.uniformlaws.org/shared/docs/trade%20secrets/utsa_final_85.pdf.
2. Šveicarijos baudžiamasis kodeksas, 162 str. [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. spalio 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201501010000/311.0.pdf>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su papildymais ir pakeitimais). *Valstybės žinios*, 2002 m. balandžio 06 d. Nr. IX-743.

4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864.
5. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002 m. birželio 4 d., Nr. IX-926.
6. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999 m. kovo 23 d., Nr. VIII-1099.
7. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994 m. sausio 18 d., Nr. I-372.
8. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000 m. spalio 10 d. Nr. VIII-1981.

Travaux préparatoires:

1. Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo projektas (nauja redakcija), 2015 m. birželio 12 d. Nr. XIIP-3234, pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

2. Specialioji literatūra:

Lietuvos Respublikos autorių kūriniai

1. BAGDANSKIS, T. Kaip atleisti prasikaltusį. Atleidimo pagrindas – komercinės paslapties atskleidimas. *Juristas*, 2006, Nr. 9 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. kovo 03 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisescentras.lt/index.php/lt/kaip-atleisti-prasikaltusi>.
2. BIRŠTONAS, R., *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.
3. MIZARAS, V. *Autorių teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2008.
4. MIZARAS, V. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reguliavimo novelos: Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB – materialiniai teisių gynimo būdai, neturintys kompensacinio poveikio. *Teisė*, 2007 m. Nr. 63.
5. SURBLYTĖ, G. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3.

1. BLAIR, R. D.; COTTER, T. F. *Intellectual property. Economic and Legal Dimensions of Rights and Remedies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
2. BRONCKERS, M., MCNELIS, N. *Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights*. *European Intellectual Property Review*, Vol. 34, No. 10, pp. 673-688, 2012 [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101.
3. Conference on Trade and development. *Resource Book on TRIPS and Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iprsonline.org/unctadictsd/ResourceBookIndex.htm>.
4. CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a Commentary on the TRIPS agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
5. COUET, G. *French Report: the protection of Trade Secrets and Know-How. Are countries providing enough or too much protection?* (Questions for National Reporters of LIDC STOCKHOLM 2015), 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ligue.org/uploads/documents/cycle%202015/Cycle%202015/Rapports%20B/2015RapportBfran%C3%A7ais.pdf>.
6. DAVIS, J. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
7. DUSTON T., ROSS T. *Intellectual property protection for trade secrets and know-how*. Chicago: IPO Law Journal – Trade Secrets Section, 2005 [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ipo.org/wp-content/uploads/2013/04/IP_Protection_for_Trade_Secrets_and_Know-how1076598753.pdf.
8. HARRIS, B. *Intellectual Property Law in the European Union*. New York: William S. Hein and Company Buffalo, 2005.
9. HELFER, L. R; AUSTIN, G. W. *Human rights and intellectual property. Mapping the Global Interface*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

10. HOEREN, T. *German report: the Protection of Trade Secrets and Know-How in Germany. Are countries providing enough or too much protection?* (Questions for National Reporters of LIDC STOCKHOLM 2015), 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uni-muenster.de/Jura.itm/hoeren/veroeffentlichungen/2015RapportAallemand.pdf>.
11. YEH, B. T. *Protection of Trade Secrets: Overview of Current Law and Legislation*. Congressional Research Service: 5 September 2014, [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.fas.org/sgp/crs/secretcy/R43714.pdf>.
12. LAIR, R. D.; COTTER, T. F. *Intellectual property. Economic and Legal Dimensions of Rights and Remedies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 1, 23.
13. LEMLEY, M. A. *The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights*. Stanford Law Review, 2008 [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://web.stanford.edu/dept/law/ipsc/pdf/lemley-mark.pdf>.
14. SCHULTZ, M. F., DOUGLAS, C. L. *Approaches to protection of undisclosed information (trade secrets) - background paper (OECD Trade Policy Paper No. 162)* [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En).
15. TRITTON, G., *et al. Intellectual property in Europe*. London: Sweet and Maxwell, 2008.

Daktaro disertacijos:

1. SURBLYTĖ, G. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011.

3. Teismų praktika ir Europos Komisijos sprendimai:

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika ir EK sprendimai

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1995 m. balandžio 6 d. sprendimas *RTE and ITP v. Commission*, Nr. C-241/91 P, C-242/91 P (sujungtos bylos), EU:C:1995:98 (Magill byla).

2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft Corp. v. Commission of the European Communities*, Nr. T-201/04, EU:T:2007:289.
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. birželio 4 d. sprendimas *T-Mobile Netherlands BV, KPN Mobile NV, Orange Nederland NV and Vodafone Libertel NV v. Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, Nr. C-8/08, EU:C:2009:343.
4. Europos Komisija. 2003 m. rugpjūčio 13 d. sprendimas *NDC Health/IMS Health* Nr. 2002/165/EC, OJ 268 L, p. 69–72.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. balandžio 18 d. nutartis priimta civilinėje byloje *Ž.M. v. UAB „Omnitel“*, Nr. 3K-3-455/2001.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje *R.B. v. UAB „Lietuva Statoil“*, Nr. 3K-3-584/2003.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje *G. Z. V. AB „Parex bankas“*, Nr. 3K-3-499/2006.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Prekybos marketingo paslaugos“ v. R. Č., UAB „Rinkodaros ir prekybos paslaugos“*, Nr. 3K-3-485/2007.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 08 d. nutartis civilinėje byloje *S. K. v. UAB „Re Vera“*, Nr. 3K-3-172/2011.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. liepos 01 d. nutartis civilinėje byloje *R. D. v. UAB „Putokšnis“*, Nr. 3K-3-303/2011.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje *J. V. v. UAB „Arijus“*, Nr. 3K-3-354/2011.

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Žaibo ratas“ v. UAB „Žaibo ratas Vilnius“, UAB „Agrolitas Impeks Lesma“, Nr. 3K-3-366/2011.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Diteilas“ v. UAB „Chemika“, E. G., Nr. 3K-3-326/2012.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje G. V. v. UAB „Jurby Water Tech“, Nr. 3K-3-350/2012.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „JG reklamos dovanos“ v. D.S., UAB „Verslo inkorporacijos centras“, Nr. 3K-3-377/2013.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Lintera“ v. BUAB „Prof-T“, Nr. 3K-3-676/2013.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje AB Danske Bank A/S v. UAB „Kaminera“, Nr. 3K-3-418/2014.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, L. A., S. V., A. S., Nr. 3K-3-447/2014.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Cleanex“ v. „Romula“, L. Z., Nr. 3K-3-524/2014.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Big trans“ v. UAB „Lomer point bridge“, R. K., Nr. 3K-3-421-695/2015.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto express“ v. „Vlantana Spedition“, A. T., Nr. 3K-3-317-916/2015.

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016.
19. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Programavimo paslaugų centras“ v. UAB „Addendum Solutions“, UAB „Addendum Group“, UAB „IT advokatai“, Nr. 2-1458/2009.
20. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „BIG TRANS“ v. A. S. ir T. S., Nr. 2-2396/2013.
21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Doleta“, UAB „Vilniaus Doleta“ v. UAB „PREMMIER LT“, UAB „PREMMIER“, A. D., Nr. 2A-1207/2013.
22. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gileon“ v. UAB „Autorail“, P. G., T. K., Nr. 2A-780/2014.
23. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltic Shipping Centre“ v. J. D., UAB „Transkomsta“, Nr. 2-255/2014.
24. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „CV-Online LT“ v. UAB „CV Keskus OU“, I. G., Nr. 2A-750/2014.
25. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Bjoras“ v. A.J., UAB „Litmepu“, Nr. e2A-401-464/2015.

Užsienio valstybių teismų praktika

1. JAV apeliacinis teismas. 1982 m. sprendimas *American Can Co v. Mansukhani*, Nr. 82-2004.
2. Niujorko apeliacinis teismas. 1989 m. sprendimas *Tabor v. Hoffmann*, Nr. 88-1203.
3. Vokietijos Aukščiausiasis Teismas. 1963 m. sprendimas *Industrieböden*.
4. Vokietijos Konstitucinis Teismas. 2006 m. kovo 14 d. Pirmojo Senato sprendimas, Nr. 1 BvR 2087/03.

4. Kita praktinė medžiaga

Europos Sąjungos ir tarptautinių organizacijų, institucijų dokumentai, tyrimai

1. 2013 m. balandžio mėn. tyrimas Europos Komisijai dėl komercinių paslapčių ir konfidencialios verslo informacijos vidaus rinkoje (Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market. Final study, adopted on April 2013) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf.
2. 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, COM/2013/0813, galutinis, 2013/0402 (COD) (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM/2013/0813,final, 2013/0402 (COD), adopted on 28 November 2013) [interaktyvus, žiūrėta 2015 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013PC0813&from=EN>.
3. 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos tarnybų poveikio vertinimo darbinis dokumentas. Pridedama prie dokumento: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, SWD/2013/0472, galutinis (European Commission staff working document impact assessment. Accompanying the document: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, SWD (2013) 471 final, adopted on 28 November 2013) [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013SC0471&from=en>.
4. 2015 m. birželio 22 d. Europos Parlamento plenarinio posėdžio dokumentas. Pranešimas dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo (COM (2013) 0813 –

C7-0431/2013 – 2013/0402 (COD)) [interaktyvus; žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2015-0199+0+DOC+PDF+V0//LT>.

5. 2015 m. gruodžio 18 d. pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, 2013/0402 (COD) (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, 2013/0402 (COD), adopted on 18 December 2015) [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15382-2015-REV-1/en/pdf>.
6. Europos Parlamento pranešimai spaudai [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20160126IPR11511/Trade-secrets-EPCouncil-deal-backed-by-Legal-Affairs-Committee>.
<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/15-trade-secrets-protection/>.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20151215IPR07674+0+DOC+XML+V0//EN>.

5. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimai

1. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. *2006 m. spalio 26 d. nutarimas, Nr. 2S-13.*
2. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. *2008 m. vasario 28 d. nutarimas, Nr. 2S-3.*

SANTRAUKA

Verslo subjektai, įskaitant, bet neapsiribojant *start – up* bendrovėmis, ar mokslinių tyrimo įstaigos investuoja į svarbiausią turtą – žinias, kurias, žinoma, nori apsaugoti. Viena iš galimų ir šiuo metu aktualių apsaugos priemonių – informacijos (žinių) saugojimas komercine paslaptimi.

Darbo tikslams įgyvendinti, visų pirma, atskleidžiamas komercinių paslapčių nevienareikšmiškumas, tiriamas jų bei intelektinės nuosavybės teisių santykis nustatant esminius bruožus dėl kurių komercinės paslaptys nėra laikomos intelektinės nuosavybės teisėmis.

Svarbiausią tyrimo dalyką – komercinių paslapčių apsaugos ypatumus pasirinkta analizuoti trimis aspektais: *pirma*, Lietuvos Respublikos (toliau – **LR**) teisės aktų suteikiamos apsaugos aspektu. Tirtos svarbiausios skirtingų teisės aktų (LR civilinis kodeksas, LR darbo kodeksas bei jo projektas, LR konkurencijos įstatymas) nuostatos komercinių paslapčių apsaugos srityje, vertintas jų tikslumas, aiškumas bei teisių gynimo priemonių taikymo galimybės turint tikslą išanalizuoti jų suteikiamos apsaugos efektyvumą. Teisės normų analizė parodė, jog reguliavimas keistinas, kadangi nėra tikslus ir pakankamas, todėl negalima teigti, jog komercinių paslapčių apsauga LR absoliučiai efektyvi. *Antra*, apsaugos peržengiančios LR sienas aspektu: konkrečių sutarčių (TRIPS, UTSA) bei užsienio valstybių (Prancūzija, Vokietija) teisinio reguliavimo pagrindu atskleidžiant unifikuotos apsaugos nebuvimą. *Trečia*, Europos Komisijos priimto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo bei šios direktyvos projekto (galutinis Europos Tarybos nuolatinių atstovų komiteto priimtas minėtos direktyvos tekstas, kuris bus teikiamas Europos Parlamentui pirmajam svarstymui) aspektu. Analizuotas abiejų minėtų dokumentų turinys aptariant esminius aspektus komercinių paslapčių apsaugai užtikrinti. Taip pat pateikti svarbiausi minėtų dokumentų skirtumai bei įtaka LR teisės aktams – nurodyti esminiai LR teisinio reguliavimo trūkumai lyginant su galimai būsima direktyva, t. y. atskleisti esminiai aspektai, kuriuos, direktyvos įgyvendinimo atveju, LR teisinėje bazėje reikės keisti, tobulinti.

SUMMARY

Knowledge is one of the main assets for business entities including but not limited to start-ups or research institutions, they are investing in to it and there is a need to protect it. Keeping it as a trade secret is one of the main options for protecting it.

For achieving work goals at first the ambiguity of trade secrets is described, their relation to intellectual property is researched in order to determine essential features why trade secrets are not considered as intellectual property rights. The main object of this work – trade secrets protection specifics, are analysed in three matters: *at first*, it is analysed from the Republic of Lithuania (*LR*) legislation protection aspect. Main legislation (Civil code, Labour code, the Law of Competition) provisions in the trade secrets protection area are analysed, their definition, clarity and possibilities for remedies applications is evaluated in order to determine the effectiveness of the protection granted. The analysis of legal norms has shown, that the regulation should be modified because it is not clear and efficient in order to consider it absolutely effective. *Secondly*, it is analysed from the international trade secrets protection aspect regarding specific contracts (TRIPS, UTSA) and foreign countries (France, Germany) regulatory basis by determining the absence of unified protection. *Thirdly*, the proposal of European Commission for a Directive of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure and the draft of directive (which was accepted by Legal Affairs Committee and will be put to a vote by Parliament as a whole) aspect. The contents of both documents is analysed by discussing essential aspects in order to ensure trade secrets protection. Accordingly the main differences of mentioned documents is presented together with the influence for LR legislation – the main disadvantages of legal regulation is specified compared to the proposed directive which should be changed or adapted in case of implementation of the new directive.